

TRIBUNA

dr. MANCA
KOŠIR

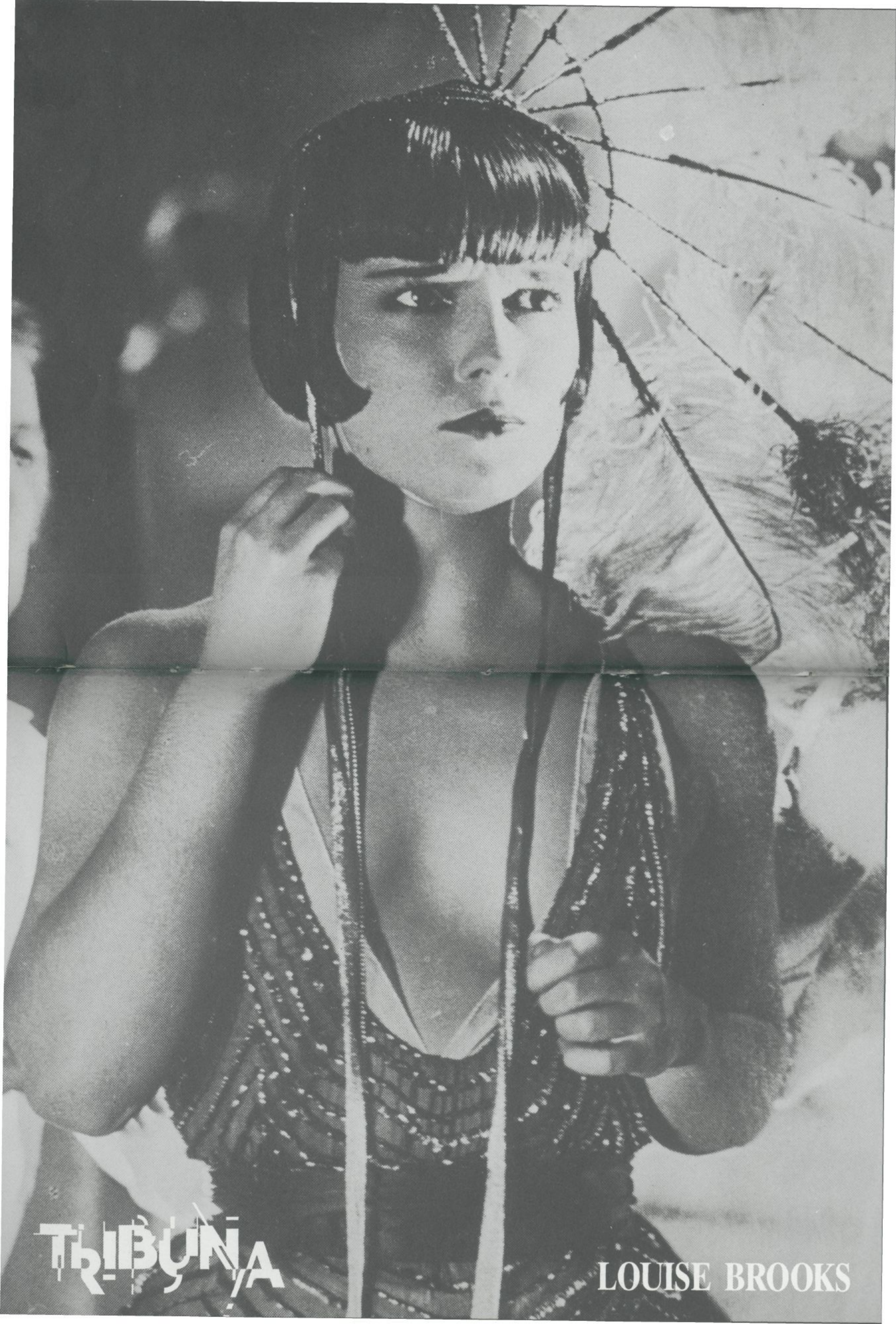
*Zrcalce, Zrcalce
na steni povej
katera najboljša
v deželi je tej...*

št. 12

6. avgust 1990

TRIBUNA

LOUISE BROOKS

KAZALO

- 1 Hamfri
- 4 Intervju:
dr. Vojislav
Šešelj
- 10 Portret:
dr. Manca
Košir
- 12 Logaška
klavnica
- 16 Desant
na Drvar
- 18 Intervju:
Miloš Čas,
Ljubljanska
borza
- 21 Tango
& Cash
- 24 Fotolabor
- 28 Viba
- 34 Nove knjige
- 36 Chagall
- 42 Nagradna
križanka
- 44 Prostitucija
- 46 Indonezija
- 48 Capuder

VITEZI OKROGLE MIZE

Pravzaprav, ljube bralke in dragi bralci, zaslužite polno usmiljenje. Najprej Vas obsodijo na poletje v domovini, kjer vročina neusmiljeno praži Vaše možgane, nato vas kak Bosanec v gostilni za ovinkom obsodi na toplo pivo, ki ni dobro niti za rože, za konec pa Vas obsodijo še na TV Slovenija, ki se uradno tako sploh ne imenuje, kakor se tudi TRIBUNA še zmeraj ne imenuje NEWSWEEK. Njim se pač zdi bolj nobel biti TV Slovenija in jim to pomeni več kot pa gledalec, ki mora v obliki Poletne noči gledati neke slaboumne nadaljevanke, ki so jih za pol cene kupili na kakšnem placu.

In da bi nas malo pomirili, so nam priredili zabavno oddajo, imenovano *okrogla miza*, v kateri naj bi govorili o predlaganem zakonu o lastnini sredstev javnega obveščanja. Tam je torej sedelo nekaj tipov, zvečine napačnih, s frisi, podobnimi tistim z da Vincijeve Poslednje večerje. Gospoda Tita Doberška, kateremu je bilo vse skupaj v glavnem namenjeno, tam seveda ni bilo. On je namreč fin in pameten možakar, ki se takih miškulanc pač ne udeležuje. Gre za gospoda, ki so ga najprej porivali ta stari in ga očitno kanijo zdaj še ta novi, čeprav je iz DELA napravil, preprosto rečeno, dober dnevnik. Gospod je pragmatik in je to počel za demosovske manire pač premalo neotesano.

Okrogla miza je bila, priznate ali ne, od A do Ž za crknit od smeha, vključno z moderatorjem, nekim Tomažem Perovičem, ki očitno misli, da je moderatorstvo to, da na listek zapisuješ, kdo je prvi dvignil roko, oni pa te ne jebejo in čvekajo vse povprek reči, ki z nosilno temo niso imele dosti skupnega - razna osebna obračunavanja ipd. Še dobro, da je bil tam gospod Rupel, ki je govoril res zabavno in sploh na nivoju. Najprej nam je rekel, naj se »gremo lepo solit«, nato pa še, da počnemo novinarji »male lopovščine« in smo torej mali lopovi. Kakšna blamaža! Kdo pa danes sploh še hoče biti mali lopov. Glede na to, da je od šefa slovenske diplomacije pričakovati, da te pošlje v rit tako, da mu na koncu rečeš še hvala, je treba priznati, da je njegovo izrazoslovje takorekoč enota za kulturo političnega dialoga. Kar predstavljam si, kako reče Papežu: »Jebem ti Boga, res je čas, da pridete k nam na obisk!« Na koncu pa je povsem upravičeno popizdil še zato, ker brez veze zajebavamo slovensko vlado, ki zaradi nas, novinarjev, izpade slaba in da bi on zato prepihal uredništva. Je že tako, da enim ni nikoli prav! Vlada je tam zato, ljubi moji, da ji gledamo pod prste, ne glede na njeno barvo, in ministri so tam zato, da jih zajebavamo, če ga serjejo. Konec koncev je prenašanje zajebancije verjetno všteti v tistih 28.000 dinarjev plače. Tega vendar ne počnemo zato, ker bi radi videli ta rdeče spet na tronu. Sploh ne. Ker če v štiridesetih letih niso znali napeljati normalne telefonske mreže, da je še danes iz Ljubljane lažje priklicati Burkino Fasso kot pa Štajersko, je čisto prav, da so prišli na boben, oziroma na Zavod za brezposelne z Miranom Potrčem na čelu (tra-la-la, hop-sa-sa!)... Toda to še ne pomeni, da je nova vlada kar tako dobra vlada!

Pa lep pozdrav in toplo morje Vam želi,

V Ljubljani, 2. avgusta, 1990

Vaš Hamfri Bogart

P.s. Če še zmeraj ne veste, kaj je »kavelj 22«, Vam je to zelo jasno razložil dr. Dimitrije Rupel: Vlade časopisi ne smemo svinjat, čeprav ga serje. Torej, če časopisi vlade ne svinjamo, to pomeni, da ga vlada v resnici ne serje. Četudi ga v resnici krepko serje. In tako postane vlada čisto v redu vlada. Pa če ga še tako serje. Kako preprosto!

Seveda bodo sedaj spet rekli, da jih nismo čisto dobro razumeli!

TRIBUNA je glasilo ŠOU v Ljubljani. • Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Ljubljana. • Naslov uredništva: Kersnikova 4, 61000 Ljubljana, tel. (061) 319-496, telefax (061) 319-448. • V uredništvu dežuramo vsak dan med 10. in 12. uro. • V.d. glavnega urednika: Bojan Korenini. • V.d. odgovornega urednika: Tomi Drozg. • Lektorica: Nives Klinc. • Cena 14 din. • Oproščeno prometnega davka po sklepu št. 421-170/22.2.1973. • Naslednja številka izide 3. septembra 1990.

Pogoja zveze borcev, da se udeležijo slovesnosti v Rogu

(Delo, 21. junija 1990)

V zvezi s člankom, ki je izšel pod gornjim naslovom, moram, žal, najprej ugotoviti, da je politika Zveze borcev Slovenije izrazito protispravna. Prav tako me zanima, kdo je povabil Zvezo borcev na žalno komemoracijo za zverinsko pobitimi domobranci in pripadniki drugih protikomunističnih formacij iz drugih delov Jugoslavije, ki so jih, kot nadaljevanje NOB, pobili komunistični borci, t.j. NOB, in je njihov pogoj o nepovezanosti masakra z NOB vsaj smešen, če že ne absurden.

Borci postavljajo pogoja za svojo udeležbo na žalni slovesnosti. (Končno lahko ostanejo tudi doma.) Glede prvega borčevskega pogoja in pripombe njihovega predsednika Dolničarja, da je na Rogu veliko grobišč, ne le domobranska, temveč tudi grobišča partizanov in civilistov, in da je torej Rog »grobišče množic. Ta Dolničarjeva izjava sicer drži, vendar je dejstvo, da so domobranska grobišča daleč najštevilnejša (okoli pet tisoč pomorjenih) in domobranci so bili pobiti več kot mesec dni po uradnem koncu vojne. Partizanski borci svoje žrtve proslavljate že več kot petinštirideset let in temu se, kot kristjan, nisem nikoli protivil, temveč se tudi sam klanjam tem žrtvam. Vprašujem pa nekdanje partizanske borce, česa se pravzaprav bojijo, da še po vseh teh letih ne dovolijo spomina samo teh, njim nasprotnih, žrtev - domobrancev torej.

Mimogrede še vprašujem predsednika Dolničarja, kako se počuti od dejstvu, ki ga tudi sam omenja, da je med borci NOB le deset odstotkov komunistov, ki so morali slepo sprejemati in se pokoravati sklepom deset odstotne manjšine - in zakaj se tej manjšini, ki je rovarila v imenu vseh borcev, niso uprli?!

V zvezi z drugim Dolničarjevim (borčevskim) pogojem, ki sem ga omenil že zgoraj, češ da poboj nima zveze z NOB, naj omenim še pismo gospoda Zdenka Zavadlava z dne 26. junija 1990, kjerse tudi zgraža nad tem »pogojem« borcev.

Borci si nad pobojem domobrancev ne morejo po Pilatovsko umiti rok, saj jih niso pobijali le komunisti - KNOJ, SKOJ, OZNA. Naj mislite, gospod tovariš Dolničar; zakaj sem komaj osemnajstleten zapustil partizane? Pač zato, ker sem ugotovil, da komuniste kaj malo zanima »NOB«, marveč se potegujejo le za komunistično revolucijo in pri tem izrabljajo partizane - nekomuniste pri njihovem vzponu na oblast. Sicer pa, gospod Dolničar, prepustiva zgodovinarjem, da ugotovijo, kdo od naju (saj sva oba borca) ima prav.

Glede dileme, ali naj ZB postane stranka, vidim, da borec Franc Godeša še vedno uporablja stalinistični besednjak, ko govori o nekakšnih kvizlingih, kar gotovo ne bo prispevalo k spravi. Se Godeša sploh zaveda, kaj pomeni beseda kvizling? Očitno ne, ker bi je sicer ne uporabljal v čisto napačni povezavi. Prav tako se Godeša pritožuje, da jih nobena stranka ne podpira in se zavzema za ustanovitev »borčevske stranke«. Ob tem naj povem, da ste bili borci zelo netaktni, ko ste pred volitvami v Cankarjevem domu sklenili, da boste podprli komuniste in Smoletove socialiste. S tem je ZB še enkrat pokazala svojo barvo. Če bi bili apolitična - narodna organizacija - bi apelirali na svoje člane, naj volijo po svoji vesti.

Osebo vam želim srečo pri ustanavljanju »borčevske stranke«, saj potem bo ZB prenehala obstajati in bo njeno »praznino« lahko zapolnila Slovenska domobranska borčevska zveza. Če boste kot stranka za narodno spravo, se utegne še zgoditi, da vas bomo podprli na volitvah.

Želim poudariti, da sem ta zapis napisal v duhu sprave in kdor bi ga razlagal drugače, bi se oddaljil od resnice. Torej nasvidenje v Kočevskem Rogu v nedeljo, 8. julija.

Vinko Levstik

»NASPROTJA SE MORAJO KONČATI«

(Delo, 26. junija 1990)

Pod gornjim naslovom Delov »borčevski časnikar« B.S. ponovno opisuje lamentacije izvršnega odbora ZZB NOV Slovenije v zvezi z narodno spravo in žalno spominsko slovesnostjo v Rogu 8. julija, kjer med drugim tudi navaja, da uradnega zastopstva borčevske organizacije ne bo v Rogu, če pa bi kdo katerega borca NOV tam vseeno prepoznal, ga je potrebno obravnavati kot »zasebnika« in ne predstavnika ZZB NOV.

Naj mi bo dovoljeno, da še enkrat omenim komunike borčevske organizacije, ki je bil objavljen v Delu 22. junija in v katerem so borci postavljali dva pogoja za svojo udeležbo na komemoraciji v Kočevskem Rogu. Na ta komunike sem jim že odgovoril in jih vprašal, kdo jih je v Rog povabil. V članku (Delo, 26. junija: Nasprotja se morajo končati) pa borci izjavljajo, da jih v Rog »ad definitivum« ne bo. Moram reči, da sem jim za to zelo hvaležen. Malo otročje se mi je zdelo, da postavljajo pogoje za udeležbo, ko pa nikjer v tisku nisem zasledil, da bi bili sploh povabljeni. Morda se ZB čuti odrinjena in je na tak način hotela iz zadrege...

V drugem komunikeju je sicer že čutili sramežljivo popuščanje, čeprav le med vrsticami, kar pa je vendarle pohvalno.

Pišem pa predvsem zaradi v poudarku natisnjene stališča ZB in naprošam uredništvo, naj mi dovoli, da to stališče še enkrat v celoti navedem, ker bo tako moj odgovor razumljivejši.

»Zgodovina se je, splošno vzeto, že dogodila. Zato jo je pol stoletja za tem, na podlagi novih virov, mogoče le dopolnjevati, ne pa prenehati. NOB je mednarodno priznana kot sestavni del zavezniške koalicije proti nacifašističnim silam. Slovenske domobranci, ki so se do konca druge svetovne vojne borili za nemško zmago v sestavi nemških enot proti zaveznikom, je zgodovina ocenila kot kolaboracioniste. Tudi zaradi tega borci ne pristajajo na tezo o NOB kot državljanski vojni, saj gre pri tem za neprikrito potvarjanje zgodovinskih dejstev...«

Trdim, da zgodovina še ni napisana in bi jo bilo treba samo še dopolnjevati. Borci ste doslej pisali svojo verzijo zgodovine kot zmagovalci in je bila taka, kot ste si jo želeli, torej nujno enostranska. Zato vas moram ob tej vaši trditvi razočarati, kajti zgodovina mora biti napisana povsem na novo, nepristransko in v svobodi, toda ne tisti in taki, kot ste jo vi izbrili.

Pravite, da je vaša NOB priznana kot sestavni del zavezniške koalicije. Ti vaši zavezniki naj bi bile sovjetske stalinske horde, ki ste jim tudi dovolili, da so zasedle Beograd in prišle celo v SV Slovenijo. Menda pod »zaveznički« ne razumete Angležev in Američanov, saj so bili ti za vas imeprialisti in kapitalisti in s tem »via facti« vaši najhujši sovražniki. Bili ste se pripravljene prenehati bojevati proti Nemcem, če bi s strani Anglo-Američanov grozila invazija Istri in Dalmaciji. Vaša naloga je bila preprečiti to izkrcanje, ker to ni bilo v programu vrhovnega komandanta, vašega maršala Tita. To je v knjigi opisal vaš »narodni heroj« in ni zraslo na moji njivi.

Zdaj pa, dragi borci »NOB«, enkrat za vselej in dokončno: Slovenska narodna vojska - domobranci, se nikoli niso borili za Hitlerja!!! Borili pa so še proti vam, v kar jih je prisilila komunistična partija v vaših vrstah, in so do zadnjega upali, da bodo preprečili zmago vaše stalinistične partije v Sloveniji.

Slovenska narodna vojska se ni nikoli borila proti zaveznikom, Angležem in Američanom! Nasprotno! Eden najboljših višjih generalštabnih oficirjev, polkovnik Peterlin, je v ilegali organiziral tajno domobransko poveljstvo pod Nemci, da bi ob uri »X« izvedel, skupaj z ostalimi domobranci, napad na Nemce v vsej Sloveniji, oklical slovensko državo in povabil Anglo-Amerikance, da se izkrcajo v Istri. Tega se je stalinistična komunistična partija v Sloveniji ustrašila in Nemcem (gestapu) previdno izdala omenjeno skupino, ki so jo potem aretirali in odpeljali v Dachau, vi pa ste ob koncu vojne potem to skupino pripeljali v domovino in jo zahrbtno likvidirali. Prav zaradi nezaupanja Nemcem v slovensko domobransko vojsko smo bili domobranci večkrat v nevarnosti, da nas razorožijo ali pošljejo na rusko fronto. Zato smo tudi izbrali manjše zlo in ko so to od nas brezpogojno zahtevali, tudi pristali na domobransko zaprisego. V besedilu pristisege, s katero vi borci »NOB« večkrat manipulirate, češ da z besedami »proti komunistom in njihovim zaveznikom« mislimo kot zaveznike Anglo-Američane, niso mišljeni omenjeni vojaški zavezniki, saj nikoli niso bili vaši zavezniki, pač pa so bili kot »... njihovih zavezniki« mišljeni izključno sovjetski komunisti in domači terenci, zaščita itd.

Vsega tega nisem napisal, ker bi se hotel z vami spuščati v diskusije in polemike, marveč sem hotel prikazati tudi drugo plat medalje. Takšno je seveda tudi moje gledanje na zgodovino. To sem želel napisati zato, da bomo lahko skupaj bolj uspešno delali v korist slovenskega naroda. Tudi sam sem bil najprej partizan in kot tak vam svetujem, da borci že enkrat zberete toliko poguma in javno ugotovite dejstva, razkrijete zgodovino ter obtožite slovensko komunistično partijo, ker je z vami manipulirala, vse dokler ni z vašo pomočjo prišla na oblast. Če boste storili, bo tudi vaša velika zasluga, da bo prišlo do narodne sprave. Kako dolgo bo še »poveljevala« in vodila borčevsko organizacijo skupinica desetih odstotkov komunistov? Še danes vas krmijo s floskulami nekakšnega revanšizma. Ampak revanšizma ne bo; ne s strani preživelih domobrancev ne s strani preostalih devetdesetih odstotkov partizanskih borcev! Tega veselja jim pač ne nameravamo narediti! Komunisti so pričeli s pobijanjem slovenskega ljudstva in to početje tudi končali v Kočevskem Rogu ter ob »božičnem procesu«, »dahavskem procesu«, z Golim otokom itd.

Želimo jim dolgo življenje, da bodo tudi v nočeh, ko ne bodo mogli mirno spati, premišljali o tem, kaj so storili slovenskemu narodu - največji genocid v njegovi burni in težki zgodovini! Naredili so mu veliko več škode kot okupator!

In oni naj se imenujejo NOB... (!!!)

Vinko Levstik

NASMEJMO SE...

»Mali ljudje« vseh dežel - združite se!

Svetovni javnosti o ustanovljenem SVETOVNEM GIBANJU MALIH LJUDI

Dne 1. julija 1990 sem ustanovil SVETOVNO GIBANJE MALIH LJUDI - ta informacija je zato hkrati tudi akt o ustanovitvi. Cilj Gibanja je: uresničitev interesov malih ljudi.

Mali človek je vsak, ki se čuti izkoriščenega ali ogoljufanega za svoje pravice, ali oboje skupaj.

V svojem 55. letu starosti sem kot akademik - psiholog in dolgoletni bорец za človeške pravice - prišel do spoznanja, da tretjina ljudi na svetu živi na račun ostalih dveh tretjin. Ta pojav izvira že od začetka praskupnosti, svoj višek pa je dosegel, ko so postali vladarji vseh dežel solidarni v obrambi svojih interesov. V tej smeri tudi neprenehoma delujejo in se organizirajo, tako da so Združeni narodi višek dogovora, ki naj bi tretjini ljudi omogočal bivanje na račun ostalih dveh tretjin - torej vlada manjšine nad večino. Da bi to prikrili, se vladarji »gredo teater«, v katerem se hočejo pokazati kot humanisti. Malim ljudem vladajo tako, da jih ločujejo po državah, narodih, religijah, rasah, politični in strateški priradnosti, izobrazbi, poklicu idr. Kot glavno sredstvo jim služi vojna, v kateri se le-ti pobijajo, vladajoči pa pri tem okoriščajo.

Mali ljudje so danes osnovni nosilci vseh področij družbenega delovanja (poljedelstva, vojske, policije, zdravstva, izobraževanja, znanosti, kulture, politike idr.). Zato jih pozivam, naj se združijo in masovno priključijo Svetovnemu gibanju malih ljudi, ki bo s tem postalo najmočnejša sila v svetu. Izpeljala bo prerazporeditev bogastva v njihovo korist, nastalo bo obdobje vladavine večine, obdobje pravega humanizma.

Načela Gibanja so: vsi za enega - eden za vse in ena misel - ena akcija.

Mali ljudje, organizirajte se, reklamirajte Gibanje, zbirajte prostovoljne prispevke za delo Gibanja in takoj preidite v akcijo. Vse pomembne informacije pošiljajte na moj naslov oz. naslov začasnega sedeža Gibanja zaradi usklajevanja delovanja in to do prve skupščine.

Premožnejši ljudje, z denarnimi sredstvi pomagajte Gibanju tako, da vložite denar v banko in me pooblastite ali pa pošljite ček oz. denar preko pošte. Isto pomoč nudite državnim in mestnim organizacijam Gibanja. (Poročilo o porabljenem denarju boste dobili.) S tem boste postali prijatelj Gibanja, aktivni udeleženec v ustvarjanju nove humane družbe. Gibanje pa vam bo pri prerazporeditvi bogastva namenilo več kot drugim premožnejšim ljudem, ki pri tem ne bodo sodelovali. Gibanju pomagajte tudi z

zagotovitvijo primernih prostorov za delovanje. Ker bomo najmoderneje organizirani, potrebujemo velika materialna sredstva.

Informacijo pošiljam preko predstavništva agencije Reuters, Associated Press, France Press in DPA v Beogradu. Pri tem se sklicujem na veliko število ljudi, ki so tam zaposleni. Upam, da bo to sporočilo obšlo celo zemeljsko kroglo in najavilo nastanek največje sile v zgodovini človeštva, ki bo pomenila novo obdobje pravega humanizma.

Ilija Ilijevski, ustanovitelj

SVETOVNO GIBANJE MALIH LJUDI

Naslov začasnega sedeža:

Ilija Ilijevski,

Lenjinova 25, 92400 Strumica,

telefon: 0902-23-588, Jugoslavija.

Podpisani stažisti organske katedre želimo, da uredništvo Tribune v svoji naslednji številki objavi naše »Pojasnilo«, ki je priloženo k spremnemu dopisu, in navede ime avtorja spornega članka (pojasnila so v prilogi).

Pozdrav,
podpisani stažisti org. katedre
Ljubljana, 2.7.1990

Pojasnilo k članku »Usode mladih raziskovalcev« v časopisu Tribuna št. 11, dne 2.7.1990

Podpisani stažisti organske katedre VTOZD Kemija in kemijska tehnologija bi radi v kratkem dopisu pojasnili svoje mnenje o dveh časopisnih člankih, ki sta se pojavila v Tribuni št. 11, dne 2.7.1990. Pritožbo o izračunu OD stažistov, ki je dodana avtorskemuu?! komentarju »Usode mladih raziskovalcev« na strani 21, smo res napisali in se podpisali stažisti organske katedre (zakaj torej apel za skrivanje imen??). Prečitali smo jo na zadnjem zboru delavcev našega VTOZD-a, ne pa tudi poslali časopisu Tribuna. Uvodni zapis »Usode mladih raziskovalcev« je delo nam neznanega avtorja, podpisanega sicer z mladi raziskovalec, ki hoče pozornost očito pritegniti z osebnimi diskvalifikacijami nekaterih ljudi in določenimi netočnimi navedbami (denar za financiranje dela mladih raziskovalcev tako npr. sploh ne prihaja od Izobraževalne, ampak Raziskovalne skupnosti). Ker nam je način neznanega avtorja, ki uporablja podtikanja in nepreverjene novice, tuj in za razreševanje naših problemov skrajno neprimeren, zahtevamo, da časopis Tribuna objavi ime neznanega avtorja, ki je zlorabil našo »Pritožbo« in se premeteno skril za našimi podpisi.

V vednost: Stažisti organske katedre

MORIŠČA KRAKOVSKI GOZD

Vaše glasilo je v štev. 5 pisca Vinka Mavsarja ml. in Fani Lorber v štev. 7 objavilo najdbo o grobišču v gozdu Krakovo, 1000 m od mostu reke Krke v Kostanjevici na Krki. Ker se Vinko Mavsar ml. (beri Ivo Žajdela) ukvarja z morišči, narejenimi s strani »zmagovalcev« po 8. maju 1945, Vam pošiljam nekaj dokazil o teh grobiščih, ki jih nekateri domačini ne

poznajo (ker so bile hiše vasi Sajevice izseljene od Nemcev), drugi pa jih nočejo. Slika 1 kaže gozd z njivo, kjer je pet grobišč, ki so razporejena približno tako kot kaže skica 1. Veliko grobišč je bilo pred mojim prihodom delno skrbno odkopano, 20 cm pod površino - slika 2 - kaže kosti dveh zvezanih rok in slika 3 prikazuje ostanek razdejanega spomenika iz 3 kom. betona; kdor pozna ustaški znak, so mu ostanki betonskih kosov jasni.

Prosim Vas, da javnost informirate tudi o tem, da so bili dolenski domobranci odpeljani iz svojih domov po 25. maju 1945 (Tito, Maček, Kopinič, Dubaić - Šentvid nad Ljubljano), odpeljani v Šentvid in od tod po raznih moriščih (Brezarjevo brezno, Kočevski Rog itd.) Zahtevajte objavo seznamov pobitih domobrancev in civilistov in njihova zadnja počivališča.

Zakaj moja anonimnost? Zato, ker sta Ivan Maček-Matija in Štefan Tepeš s še drugimi realizatorji »osvobajanja življenj leta 1945« na svobodi in dejavna.

Upam, da boste iz teh nekaj podatkov spomenika lahko ugotovili grozote Krakovskega gozda, sicer pa pričakujem, da bo natančno raziskavo opravil Večerni list.

MNENJE K PREDLOGU STATUTA ŠTUDENTSKO ORGANIZACIJE UNIVERZE V LJUBLJANI

MKD smo glede predloga, objavljenega v Tribuni št. 11 z dne 2. julija 1990, zavzeli naslednja stališča:

1. Predlagamo, da je Študentska organizacija organizirana v skladu z veljavno zakonodajo, t.j. kot društvo.

2. Nikakor ne moremo pristati na avtomatičnost članstva v študentski organizaciji, na kakršno smo bili navajeni v dosedanjih organizacijah. Avtomatičnost oz. prisilnost članstva je tudi v nasprotju z veljavno zakonodajo.

3. Predlagamo, da v imenu ne bi bilo ostanka ZSMS, to je naziv »organizacija«, ki je obenem tujka.

Izbere naj se naziv zveza, skupnost ali podobno.

4. Statut ne predvideva načina financiranja zveze niti članarine.

5. Menimo, da mora zveza nastati na novo, t.j. ne kot nasledek UK-ja, ki je deloval po znanih načelih.

Peter Rebec,
predsednik Mladih
krščanskih demokratov

INTERVJU:

DR. VOJISLAV ŠEŠELJ

foto: Tomi Drozg

BUTN TRIBUNA

Dr. Vojislav Šešelj, nekdanji predsednik Stranke prava, samostojni delavec v pridobavi...

BUTN TRIBUNA

ANNA KOSTIČIČ NA KAMERNI KONGRESU...
 BEOGRAD, 17. OKTOBR 1987

ZAKAJ ŠEŠELJ?

Vojislav Šešelj je človek, ki se skriva za imenom dr. Vojislav Šešelj, presega kontroverznost, ki bi si jo predsednik neke stranke, v kratkem zastopane na volitvah v Srbiji, komaj še mogel privoščiti. Gre za človeka, ki je bil v svojem kratkem življenju vse od ortodoksnega marksista-leninista, ki se je ukvarjal s pisanjem knjig o marksistični doktrini narodne obrambe do ekstremnega nasprotnika komunizma, ki ga je vtaknil v ječo zaradi neobjavljenega teksta, do humanista in filozofa in nazadnje do ustanovitelja četniške stranke v Srbiji, ki kani ljudi popeljati v oborožen spopad z Albanci na Kosovu na osnovi ekstremno nacionalistične indoktrinacije socialno in politično prizadetih in zakompleksanih Srbov. Intervju je star tri leta in je zaradi tega zanimiv zaradi dveh stvari: nastal je v Šešeljevem postpenalnem obdobju, ko je bil navdušen demokrat z izredno strpnim stališčem do Albancev in tudi zaradi tega, ker je to verjetno zadnji intervju, ki v Sloveniji ni smel biti objavljen zaradi stališč do parlamentarne demokracije in Josipa Broza - Tita. Intervju je bil pripravljen za Mladino na zahtevo takratnega odgovornega urednika skrajšan na skoraj polovico in ker tudi kot tak še ni bil primeren za objavo, odstopljen TRIBUNI. Tedanji odgovorni urednik Robert Botteri ga je sklenil objaviti v skrajšani in že tako skoraj impotentni obliki. Toda na zahtevo dr. Božidarja Debenjaka ga je moral v tiskarni, že postavljenega in montiranega, strgati in TRIBUNA je izšla s tremi praznimi stranmi. To se je dogajalo leta 1987, maja meseca...

UREJNIKSTVO

Kontroverznost osebe, ki se skriva za imenom dr. Vojislav Šešelj, presega kontroverznost, ki bi si jo predsednik neke stranke, v kratkem zastopane na volitvah v Srbiji, komaj še mogel privoščiti. Gre za človeka, ki je bil v svojem kratkem življenju vse od ortodoksnega marksista-leninista, ki se je ukvarjal s pisanjem knjig o marksistični doktrini narodne obrambe do ekstremnega nasprotnika komunizma, ki ga je vtaknil v ječo zaradi neobjavljenega teksta, do humanista in filozofa in nazadnje do ustanovitelja četniške stranke v Srbiji, ki kani ljudi popeljati v oborožen spopad z Albanci na Kosovu na osnovi ekstremno nacionalistične indoktrinacije socialno in politično prizadetih in zakompleksanih Srbov. Intervju je star tri leta in je zaradi tega zanimiv zaradi dveh stvari: nastal je v Šešeljevem postpenalnem obdobju, ko je bil navdušen demokrat z izredno strpnim stališčem do Albancev in tudi zaradi tega, ker je to verjetno zadnji intervju, ki v Sloveniji ni smel biti objavljen zaradi stališč do parlamentarne demokracije in Josipa Broza - Tita. Intervju je bil pripravljen za Mladino na zahtevo takratnega odgovornega urednika skrajšan na skoraj polovico in ker tudi kot tak še ni bil primeren za objavo, odstopljen TRIBUNI. Tedanji odgovorni urednik Robert Botteri ga je sklenil objaviti v skrajšani in že tako skoraj impotentni obliki. Toda na zahtevo dr. Božidarja Debenjaka ga je moral v tiskarni, že postavljenega in montiranega, strgati in TRIBUNA je izšla s tremi praznimi stranmi. To se je dogajalo leta 1987, maja meseca...

TRIBUNA: Kolikor nam je znano se že več mesecev borite, da bi vam vrnili potni list. Ali vam je to že uspelo?

ŠEŠELJ: Ko sem marca lani prišel iz Zeniškega zapora, sem takoj, to je v ponedeljek, 17. marca, od SNZ Sarajevo zahteval, naj mi vrnejo potni list, ki mi je bil odvzet po pravnomočnosti obsodbe. Istega leta sem dobil rešitev, s katero se moja zahteva zavrača. Moj odvetnik Srđa Popović se je pritožil na RSNZ, ki je pritožbo sprejel in naložil prvostopenjskemu organu, naj jo obravnava. Toda ta prvostopenjski organ ni nikoli postopil v skladu s predlogom RSNZ, nikoli namreč nisem dobil odločbe tega organa. Medtem sem se preselil v Beograd in 3. oktobra lani od SNZ Beograd zahteval, naj mi izdajo potni list. Obvestili so me, da je 23. oktobra prišlo soglasje SNZ Sarajevo, toda tile tukaj so zavlačevali s končno rešitvijo in pred nekaj dnevi sem dobil odločbo, s katero se moja zahteva dokončno zavrača. In sedaj bo moj odvetnik, verjetno bo to storil Aleksandar Gojković, vložil pritožbo pri RSNZ Srbije. To vprašanje smatram za zelo pomembno, glede na to, da nimam nobene možnosti najti stalno zaposlitev. Režim mi je torej ne da in mi tudi ne dovoli zapustiti države, pušča me brez vseh virov preživljanja in mi hkrati ne pusti, da bi kje drugje poiskal možnosti za življenje. To je nekaj, kar se ne dogaja, kolikor je meni znano, niti v vzhodnih državah, kajti če tam disidentom ne dajo potnega lista, jim dajo vsaj delo, možnosti za existenco. Nameraval sem ostati v Sarajevu, kar sem povedal že v svojem prejšnjem intervjuju za Mladino. Zdržal sem pol leta, toda možnosti za zaslužek ni bilo. V poštev ni prišlo niti privatno izdajanje knjig in moral sem se preseliti v Beograd, kjer obstajajo vsaj minimalne možnosti, da privatno tiskam knjige, da jih sam distribuiram in od tega živim.

TRIBUNA: Ste poizkušali knjige tiskati kje drugje v Jugoslaviji?

ŠEŠELJ: Verjetno bi jih lahko tudi v Ljubljani, saj če se ne motim, tudi tam obstajajo privatne tiskarne, vendar od sedaj nisem poizkušal, saj sem to lahko počel v Beogradu. Če bom še tu prikrajšan, bom verjetno poizkusil v Sloveniji. Distribucija teče slabo, koliko osebno ponudim knjigarnam v centru Beograda in v kiosku na Terazijah ter koliko prodam sam. To je edini način. Sicer so to male naklade: 500 do 1000 izvodov in kot take se knjige dobro prodajajo.

TRIBUNA: In kako je z zaplembo vaših knjig?

ŠEŠELJ: Prva knjiga »Hajka na heretika« je bila prepovedana junija lani. To je bila zbirka polemičnih esejev, ki sem jih napisal v letih 1981 in 82, začetvi s teksti, s katerimi sem opozarjal na plagiat Brane Miljuša, sekretarja mestnega komiteja ZK Sarajeva, na panislamistične in nacionalistične težnje v BiH. Opozarjal sem predvsem na javno dejavnost Hasema

Sušića in Mohameda Filipovića ter direktno povezanost, ki obstaja med glavnimi nosilci muslimanskega nacionalizma ter glavnimi političnimi voditelji v BiH, to je Branka Mikulića in Hamdije Pozderca, kar je bil tudi glavni povod za mojo izključitev iz ZK in odstranitev s profesorske katedre, aretacijo in sojenje. Nikoli niso bili sposobni dati argumentiran odgovor na te moje obtožbe in članke, ampak so uporabili zakulisne načine institucionalnega obračuna z menoj. Ko je bila knjiga le izdana v nakladi 500 izvodov in v Beogradu razprodana v treh dneh, je javno tožilstvo v Beogradu izdalo nalog o začasni prepovedi razširjanja, nakar jo je sodnik dokončno prepovedal. To pa zato, ker sem v knjigi trdil, da del bosansko-hercegovega najvišjega vodstva odkrito podpira nacionalistične in panislamistične težnje v BiH. Predstavil sem cel niz argumentov v knjigi sami in na sojenju, toda na sodišču se niso spustili v analizo niti enega samega, odbili vse predloge v dokaznem postopku in brez kakršnekoli obrazložitve prepovedali knjigo. Ne glede na to, da je bilo breme dokazovanja na javnem tožilcu, je bil dolžan dokazati, da govorim neresnico. On pa ni navedel niti enega samega dokaza za to. Rekel je enostavno: »To je neresnica!« in knjiga je bila prepovedana.

Potem sta izšli dve knjigi »Vreme preispitavanja«, prav tako zbirka esejev in polemičnih pamfletov ter »Sumrak iluzija«. To je zbirka teoretičnih esejev. Pisani sta precej kritično a sta kljub temu izšli brez prepovedi. Četrta knjiga, »Veleizdajniški proces«, zbirka sodnih dokumentov z mojega sojenja, policijskih zapisnikov iz preiskovalnega postopka, obtožnica, zapisnik s sojenja, vse razsodbe in pritožbe mojih odvetnikov. Knjiga je bila prepovedana decembra lani, z obrazložitvijo, da vznemirja javnost. Vrhovno sodišče Srbije je preklicalo prvo prepoved in jo dalo v ponovni postopek okrožnemu sodišču, ki je knjigo ponovno prepovedalo. Moj odvetnik se je seveda spet pritožil Vrhovnemu sodišču in te dni pričakujem rešitev. Knjiga je natisnjena v nakladi 500 izvodov, 250 je bilo prodanih pred prepovedjo, 200 je zadelila policija. Petdeset pa jih je enostavno izginilo. Sam ne vem, kam.

TRIBUNA: Ali mislite, da je v zares demokratični državi Komunistična partija sploh potrebna?

ŠEŠELJ: Mislim, da je, vendar samo kot ena v vrsti političnih partij. Sem nasprotnik vsakega političnega monopolizma in tudi komunističnega. Vendar, če bi komunisti omogočili svobodno formiranje drugih političnih partij, ne bi imel nič proti, da so oni vladajoča partija. Če bi dobili večino glasov na demokratičnih volitvah seveda. Toda ZKJ od vojne do danes ni nikoli imela dovolj poguma, da bi z volitvami preverila svojo avtoriteto med ljudsko množico. Nikoli si niso upali iti na volitve in

preveriti, koliko zaupanja ima narod v to partijo.

TRIBUNA: Ali mislite, da je mogoče v kateri od socialističnih držav ustvariti takšen pluralistični model, ki bi rodil večpartijski sistem in če, v kateri bi to bilo ustvarljivo?

ŠEŠELJ: Mislim, da je mogoče in da bi to bila velika reč. Vidite, danes je na primer Švedska ali Norveška veliko bolj socialistična kot katerakoli druga socialistična dežela z marksistično-komunističnim režimom. Ideal teh dežel bi lahko bil doseči takšen nivo družbene organizacije, kot ga ima npr. Švedska. Mislim, da tudi v Jugoslaviji obstajajo možnosti za vzpostavitev večpartijskega sistema, kar bi bil rezultat dolgotrajnega političnega boja. Verjetno je kaj takega mogoče tudi na Poljskem, pod pogojem spremembe določenih zgodovinskih momentov. Danes teh možnosti seveda še ni, vendar pričakujem, da se bo v nekaj letih, recimo desetih, dovolj spremenilo za kaj takega.

TRIBUNA: Kdo, po vašem mnenju, v Jugoslaviji zavira te pluralistične sile?

ŠEŠELJ: To zavira Zveza komunistov, njeno zbirkratizirano vodstvo, predvsem nekateri dogmatsko orientirani posamezniki, ki so se dokopali do oblasti še v času Josipa Broza. Ta oblast jim je sedaj preveč všeč, da bi jo izpustili iz rok. Nekateri, najreakcionarnjši med njimi, so vsekakor Stane Dolanc, Branko Mikulić, Nikola Ljubičić, Josip Vrhovec idr. **Da ne omenjam cele garde Vojvodinske pokrajinske oblasti s svojim ideološkim jutrišnjikom, Stipetom Šuvarjem na čelu.**

TRIBUNA: Ali mislite, da bi prisotnost Tita ublažila ta problem?

ŠEŠELJ: Mislim, da bi perspektive za ozdravitev jugoslovanske družbe bile manjše, če bi bil on še zmeraj na oblasti. Mislim, da bi potem definitivno propadli. V svojih delih in javnih nastopih sem sicer že večkrat omenil, da je Josip Broz glavni in največji krivec za to globoko družbeno, ekonomsko, politično, kulturno in moralno krizo, v kateri se je znašla naša družba. Od vojne naprej je imel absolutno oblast v svojih rokah. Obstaja izrek, da vsaka absolutna oblast naredi oblast še močnejšo.

Kot absolutni samodržec je sprejemal vse glavne politične odločitve in zato nosi vso odgovornost za to, v čemer smo se znašli. Sam nosi odgovornost za takšne dolge, katerih tudi naši vnuki verjetno ne bodo mogli odplačati.

TRIBUNA: Kolikor smo seznanjeni, se je Amnesty International zelo zavzemala za vas, ko ste bili zaprti?

ŠEŠELJ: Kolikor sem jaz obveščen, je Amnesty International ves čas moje aretacije izdala veliko število razglasov in se zelo angažirala v svetovnem javnem mnenju v zvezi z mojimi državljanjskimi pravicami in svoboščinami. To

pa seveda ni vključevalo materialne podpore.

TRIBUNA: *Vrnimo se k problemu vaše zaposlitve!?*

ŠEŠELJ: Takoj, ko sem se vrnil iz zapora, so mi tedanji prijatelji v Beogradu ponudili zaposlitev v Inštitutu družbenih ved in moram reči, da sem se tega zelo razveselil. Objektivno gledano, to je bil tudi edini kraj, kjer sem v Beogradu sploh lahko dobil službo. Toda čez nekaj mesecev, potem ko so bile obljube še večkrat ponovljene, so mi rekli, da ne morem računati na to delovno mesto, kar so podkrepili z zame neprepričljivimi argumenti. Osebo sem prepričan, da me nekateri bivši prijatelji nočejo sprejeti, ker nisem marksist in ker nisem pripravljen biti poslušen. Tisto poslušnost, ki jo režim zahteva na fakultetah in striktno režimskih inštitutih, na drugem mestu zahtevajo ljudje, ki se trkajo po prsah z nekim opozicionalizmom režimu.

TRIBUNA: *Kolikor nam je znano, vas ne tožijo samo drugi, ampak tudi vi tožite ...*

ŠEŠELJ: Trenutno vodim tri sodne procese. Dva v Sarajevu. S civilno tožbo preko mojega odvetnika Aleksandra Lojpula tožim Bosno in Hercegovino in zaporniškega stražarja zaradi pretepanja in šikaniranja v zeniškem zaporu. Lahko vam povem, da je stražar priznal, da me je tepel. To je priznalo tudi republiško javno pravobranilstvo in celo postreglo z dokumentacijo, da je paznik zaradi tega disciplinsko kaznovan. Toda takoj po tepežu je upravnik zapora, poslal izjavo republiškem sekretariatu za pravosodje, v kateri navaja, da je stražar postopal pravilno in po pravilih uporabil gumijasto palico. Tri ali štiri mesece zatem taisti upravnik poda disciplinsko prijavo proti stražarju in ta je kaznovan. Takoj po tepežu je bil stražar malodane pohvaljen, šeprev je to storil verjetno v zagovor svojih predpostavljenih. Potem, ko so to objavili nekateri časopisi, in je izbila velika javna sramota, je prišel nalog, da se stražar kaznuje ter da izpade, da je on postopal samovoljno in da je on edini krivec za to. Tepen sem bil, ker sem odklanjal delo. Izhajal sem iz tega, da se v civiliziranem svetu političnih zapornikov, vkolikor sploh so, ne sodi za verbalni delikt in jih vsaj nobeden ne prisiljuje delati. Niti komunistov v zaporih stare Jugoslavije niso silili delati. Ampak če so me v javnosti že proglasili za predstavnika buržoaznega demokratizma in buržoaznega liberalizma, potem sem pač terjal, da se komunisti proti meni vedejo vsaj tako, kot so se v zaporih stare Jugoslavije vedli proti njim. Držali so me npr. šest in pol mesecev v samici... Drugi proces vodim proti službi državne varnosti BiH, ki mi noče vrniti zaplenjenih rokopisov, znanstveno dokumentacijo in privatne zapiske. Del rokopisov so vrnili moji družini leta 1985, ostalega pa nočejo. Predložil sem ves spisek teh stvari, ki mi jih nočejo vrniti, čeprav so mi jih

po zakonu dolžni.

V Beogradu pa se je 12. februarja začel sodni proces, ki ga vodim proti Stanetu Dolancu in skupini novinarjev. Verjetno se spominjate, da je Stane Dolanc v televizijskem intervjuju na RTV Zagreb leta 1984 komentiral in citiral dele mojega nikoli objavljenega teksta, ki mi ga je policija nekaj mesecev prej zaplenila. Kot glavni šef policije v tistem času bi lahko, če je mislil, da je s tem rokopisom storjeno kaznivo dejanje, le-to predložil, pristojnemu javnemu tožilcu, ta pa bi odredil postopek, če bi bilo potrebno. Nikakor pa ni smel teksta objaviti v javnosti. Na ta način je prekršil avtorske pravice in hkrati storil kaznivo dejanje za kar pa se preganja po službeni dolžnosti. Javni tožilec do sedaj tega še ni storil. Tožim ga za kršitve avtorskih pravic in zahtevam odškodnino. Hkrati s tem tožim skupino novinarjev in RTV Zagreb, ki je oddajo predvajala, list Borba, ki ga je prenesel v celoti, njenega direktorja, list Oslobođenje in novinarja le-tega, Đura Kozara, ki zatem še podrobneje citira dele mojega teksta, do katerega pa vsi ti ljudje sploh ne bi smeli priti. Odvetnik Staneta Dolanca je napisal odgovor v enem stavku, v katerem bahavo, brez kakršnihkoli argumentov enostavno zahteva, da se tožba zavrne. Sedaj bomo videli, če je v tej državi sploh mogoče računati na elementarno zakonitost in enakopravnost.

Še ena zanimivost: dva dni potem, ko sem vložil tožbo državljanov proti Stanetu Dolancu, so mi prepovedali vstop v mednarodni press-center. Dolanc je to preko svojih poslušnikov naročil upravi centra in tako sem edini državljan SFRJ, ki mu vratar prepreči vhod. Seveda zato, da bi mi otežili kontakte s tujimi novinarji.

TRIBUNA: *Kaj bi po vašem mnenju jugoslovanska javnost lahko storila za stanje v jugoslovanskih zaporih in za odnos do političnih zapornikov?*

ŠEŠELJ: Veste kaj, birokracija se najbolj boji javnosti. Ko nek primer pride v javnost, birokracija nima več odprtih rok in ne more več tako okrutno obračunavati z ljudmi, kot bi to počela sicer. Brez javnosti bi sedel najmanj 12 let, verjetno sploh ne bi preživel. Tam bi mi naprtili novo kazen, kar se je dogajalo v vrsti primerov v sami Zenici, ko so političnim zapornikom inscenirali novo obsodbo in jim podvojili dolžino kazni. Nekaj bi vsekakor bilo potrebno storiti. Računam na Slovenijo, ker je tam danes najbolj demokratična atmosfera v Jugoslaviji, v kolikor o demokratični atmosferi v Jugoslaviji sploh lahko govorimo, da se tam prične iniciativa za splošno amnestijo političnih zapornikov v Jugoslaviji. To bi bil velik korak, kajti po podatkih Amnesty International, je danes (1987 op. a.) v Jugoslaviji zaprtih 1200 političnih zapornikov zaradi verbalnega delikta. Samo v Zenici jih je več kot sto.

TRIBUNA: *Vi ste se srečevali s temi ljudmi. Za kakšne delikte pravzaprav gre?*

ŠUŠTAR: V glavnem gre za izjave v privatnih razgovorih, resnične ali izmišljene, seveda politične narave. Navedel bom samo nekaj konkretnih primerov, ko so ljudje obsojeni zaradi različnih ideoloških pepričanj. Npr. Ante Kovačević, dr. slavistike z dunajske univerze. Tam je sicer delal kot učitelj v šoli za psihično zaostale otroke, obsojen na šest let zapora. Najprej ga je državna varnost hotela privabiti k sodelovanju, da bi špioniral naše delavce v Avstriji. On je to odklonil in to zaupal tudi nekaterim svojim prijateljem. Ko je prišel v Jugoslavijo na dopust, je bil aretiran in s pomočjo lažnih prič obsojen na šest let zapora zaradi izjav v privatnih pogovorih v svojem dunajskem stanovanju. Bremenili sta ga dve priči - tudi zdomca, ki so jima poprej vzeli potni list in jima ga po pričevanju vrnili. Ko sta se ti dve priči vrnili v Avstrijo sta od tam poslali pismo sodišču, kjer trdita, da ju je državna varnost z izsiljevanjem, da nikoli več ne dobita potnih listov, prisilila da lažno bremenita obtoženega. Drugi primer je Živojin Lukić, Delal je kot zdomec v Münchnu. Tudi njega je DV vabila k sodelovanju, kar je odbil, med drugim pa je pisal neka protestna pisma najvišjim republiškim organom BiH zaradi odvzemanja zemlje srbskim kmetom v vzhodni Bosni, ki bi naj bila nasilno odvzeta še v časih avstrijske oblasti. To so bili glavni razlogi, da ga ob prvem prihodu domov aretirajo in s pomočjo lažnih prič obsodijo prav tako na šest let zapora. Kovačeviću je sojeno kot hrvaškemu nacionalistu, Lukiću kot srbskemu. Sicer pa v Zenici že deset let sedi neki Gojko Bijelajac, ki je bil nekoč obsojen kot informbirojevec, odsedel deset let, čez nekaj let ponovno aretiran zaradi privatnih pogovorov ter ponovno obsojen - tokrat na dvanajst let. No, deset jih je že odsedel. Največ pa je Albancev, vendar se držijo kot posebna skupina in so zelo nezaupljivi. Sam sem imel z njimi sila malo kontaktov.

Vsekakor jim tuja javnost posveča več pozornosti kot naša. Sicer pa ste verjetno slišali za obvestilo Odbora za zaščito svobode ustvarjanja in izražanja odbora Srbske akademije z Dobrico Čosićem na čelu. Ogromno so naredili na tem področju. Podobno je v Bosni s sojenji t.i. Muslimanskim fundamentalistom. namesto, da bi obsodili glavne krivce za sedanje stanje na Kosovem, (od Fadila Hodže do Josipa Broza in naprej), se sodi fantom zaradi mišljenja, izraženega v privatnih pogovorih. Strinjam se, da je treba soditi tistim, ki delajo diverzije, podtikajo bombe, izvajajo teroristične akcije in s tem ogrožajo varnost, vendar sem proti, da se kogarkoli preganja zaradi mišljenja, izključno zaradi delikta mišljenja oz. verbalnega delikta, ne glede na stališče. Po mojem ne moreš soditi niti odkritemu fašistu, samo zato, ker je fašist,

če ne ogroža nikogar z nekim dejanskim aktom. Vse dokler ne udari na svobodo ali telesno celovitost, ima pravico biti fašist.

TRIBUNA: Ali ste v zaporu doživljali kakšne posebne spreobrnitvene turture?

ŠEŠELJ: To, da so me držali šest mesecev in pol v samici, je bilo verjetno s tem namenom. Upravnik se je večkrat poskušal pogovarjati z mano v tej smeri, vendar sem se teh pogovorov izogibal, se jim rogal, saj me je prepričeval npr. naj se vrnem partiji, kateri sem nekoč pripadal, da ta družba še računa name in podobne neumnosti. Jaz sem se iz tega norčeval na najbolj odkrit način in ko so videli, da iz tega ne bo nič, so dvignili roke. Sicer mi je državna varnost ob eni izmed aretacij pred dokončnim strpanjem v zapor direktno ponudila »možnost«, če se odrečem javnim tribunam, določenim tekstom, nekaterim prijateljem v Zagrebu in Beogradu, stikom z anarholiberali ipd., kar sem seveda odbil.

TRIBUNA: Kje vidite izhod iz te splošne družbene krize?

ŠEŠELJ: V dolgoročnih političnih reformah. Z enopartijskim monopolizmom se ne da izvleči iz krize. Naša ekonomska kriza je predvsem pogojena s političnim faktorjem, političnimi dejavniki. Cel svet je bil leta 1973 v krizi, a se je v nekaj letih izvlekel, izvleči se ne morejo samo tisti, ki jih je zraven ekonomske zajela še politična kriza, kjer je bil politični dejavnik usodni vzrok za ekonomsko krizo. In ravno v teh režimih diktature proletariata prihaja do te nezgodovinske inverzije, ki vodi v družbeno brezizhodnost. Jaz sem formiral svojo vizijo rešitve v dvanajstih točkah in mislim, da bi upoštevanje le-tih postopoma privedlo iz krize:

1. Mislim, da je potrebno pristopiti k preučevanju vseh obdobij in segmentov povojnega družbenega razvoja v Jugoslaviji z odpravo lažnih ideoloških ovojev in rušenju kulta osebnosti Josipa Broza-Tita.
2. Potrebno je pristopiti k vzpostavitvi moderne pravne ureditve in reafirmaciji načela legitimnosti politične oblasti in legalnosti državnih institucij.
3. Obnovitev državljanskih svoboščin in pravic po vzoru civiliziranega sveta.
4. Potrebno je uresničiti svobodo tiska kot elementarne ustavnopravne kategorije in postulata javnega življenja.
5. Uvesti večpartijski sistem, možnost enakopravnega dialoga različnih političnih koncepcij in programov ter svobodno periodično izrekanje za najvažnejše med njimi. Izrekli bi se torej na svobodnih volitvah.
6. Potrebno je pristopiti k rekonstrukciji jugoslovanskega federalizma z ukinitvijo avtonomnih pokrajin in zmanjšanjem števila jugoslovanskih narodov, z odpovedjo

politikantskega izmišljanja novih narodov, kot so črnogorski in muslimanski.

Muslimani so predvsem Srbi, ampak tudi Hrvati muslimanske veroizpovedi. Govore srbohrvaški jezik in poznajo svoje poreklo.

Po nekih Homeinijevih tezah, ki se jih drže tudi naši muslimanski fundamentalisti - panislamisti, vsi muslimani vsega sveta, kjerkoli žive in kakršenkoli jezik govore, pripadajo enemu narodu. Tako da je po tej teoriji bosanskemu panislamistu bližji njegov brat Arabec ali Turek ali Perzijanec kot pa Srb in Hrvat. Vendar narod te idologije ni sprejel. Spominjam se popisa leta 1971, ko je leto ali dve prej javno izmišljen in proklamiran muslimanski narod, da je bila vodena skozi celo BiH velika politična kampanija in ljudje so bili malodane prisiljeni, da se opredele kot muslimani. S helikopterjem se je letalo iz kraja v kraj po BiH in ljudi pozivalo k temu. A ko je dr. Božidar Jakšič to javno povedal, je bil aretiran in obsojen.

V Črni gori se je pol milijona ljudi opredelilo za Črnogorce, pri tem, da ni mislil iskreno. Nisem še srečal človeka, ki se je opredelil za Črnogoreca in je iskreno mislil, da obstaja črnogorski narod. Niti Slobodan Tomović, ki je urednik redakcije Enciklopedije Jugoslavije za Črno goro, ni iskreno prepričan, da je Črnogorec po narodnosti.

7. Potrebno je pristopiti k preobrazbi, če že ne vseh pa vsaj mnogih gospodarskih podjetij v delničarske družbe. Hkrati s tem bi lahko tujim upnikom ponudili, naj se dolgovi, ki jih ima Jugoslavija pri njih, vrnejo kot lastništvo odgovarjajočega deleža delnic v teh družbah. Kajti na način, s katerim sedaj poskušamo vračati dolgove, jih ne bomo vrnili nikoli, ampak jih bomo samo še dodatno kopičili. S tem bi hkrati ozdravili naše gospodarstvo, saj ko bi se v to vmešala njihova tehnologija in strokovnjaki, ker bi bili zainteresirani za učinkovito poslovanje, bi vse to izgledalo povsem drugače.

8. Potrebno je pristopiti k novi kolonizaciji Kosova, storiti vse za vrnitev izseljenih Srbov od tam, administrativno ukrepati na tem področju. Mislim, da je bila politika financiranja Kosova in drugih nerazvitih delov, na način, kot je bilo to storjeno sedaj, popolnoma napačna. Mislim, da so se tamkajšnji birokraciji dajale velike količine denarja, ki ga je ta razmetavala kakor je hotela, za dvig osebnosti in družbenega standarda. Popolnoma bi razlastil birokracijo na Kosovu in uvedel direktno financiranje ekonomskih projektov. Mislim, da je eden velikih problemov, s katerim se bo Jugoslavija soočala, velika koncentracija ene nacionalne manjšine v strateško tako važnem delu Jugoslavije in da je potrebno z ekonomskimi ukrepi podpirati razseljevanje velikega dela albanske manjšine širom Jugoslavije, v družbe, kjer je mogoče zaposlovanje

in da je treba podpirati njihovo drobno gospodarstvo, obrt, da jih npr. za pet let oprostim plačevanje vseh dajatev itd. Lahko bi razmišljali tudi, te ideje tudi še sam nisem dobro premislil, o preselitvi glavnega mesta Jugoslavije v Prištino. Tja bi se preselila zvezna administracija, veliko število prebivalcev vseh narodov, takoj bi se kvalitativno povečala raven kulturnega življenja, razvile bi se sveže ideje, razbila bi se ta izredno patriarhalna sredina, zavel bi evropski veter. Lahko bi se vse vojne akademije JLA preselile na Kosovo in Metohijo. S tem bi prišlo do velikega prelivanja finančnih sredstev, kajti v kolikor bi vojska vse tisto, kar vlaga v vojne akademije širom po Jugoslaviji, vložila vse na enem mestu - na Kosovu, bi prišlo do pravega razcveta.

9. Potrebno bi bilo delati na redukciji državne uprave, na ukinitvi vseh vrst privilegijev za pooblaščen družbene sloje, pokojninsko in socialno zavarovanje uvesti po načelu polne solidarnosti, kajti danes je tako, da imajo tisti funkcionarji, ki so največji krivci za današnje stanje, najvišje pokojnine. To pomeni, da bi imeli vsi, ki so delali npr. 40 let, ne glede na to, kaj so delali, relativno izenačene pokojnine. Kajti pri nas je ustvarjena kasta upokojencev - borcev, ki so s temi pokojninami korumpirani in delujejo kot ena najreakcionarnjših osi. Kot vidite, nastopajo borčevske organizacije proti vsem pozitivnim tendencam, vedno nekaj sestanjujejo, obsojajo itd. Oni za tista štiri leta, kar so se borili, štirideset let izkorišča rezultate svoje borbe.

10. Mislim, da je prihodnost Jugoslavije v vodenju nevtralne zunanje politike - ne nevrščene, ker mislim, da je to izmišljotina - neumnost, ki smo se ji prepustili, da bi Josip Broz imel možnost uveljavljati svojo osebnost skozi nevrščene, nekatere med njimi polarabske države, ker je samo pod temi pogoji lahko »vžgal«. On ni mogel biti voditelj niti vzhodne niti zahodne Evrope, pa je iskal prostor, kjer bi lahko zadovoljil svoje megalomanske ambicije.

To ilustrira tudi aktualna afeta s področja Tito - nevrščeni: 1979. leta, ko je bila konferenca nevrščeni na Kubi, je v nekem trenutku obstajala nevarnost, da Castrova struja prevaga ravnotežje sil na svojo stran, t.j. sovjetsko; takrat je Josip Broz poslal Veselina Đuranovića, takratnega predsednika vlade, v Kuvajt, da zahteva hitro posojilo vrednosti nekaj sto milijonov dolarjev, kar je bilo potem deljeno šefom nevrščeni dežel, čigar podporo je Josip Broz iskal, s pestjo in klobukom razdeljeno, tako da je podkupil največji del šefov teh držav, da glasujejo zanj ter da mu izglasujejo tisto plaketo, ki mu je tam podeljena. To posojilo ni prišlo skozi nobene državne knjige v Jugoslaviji in se je vse skupaj pojavilo pred določenim časom in v Beogradu je formirana partijsko-državna komisija, da razišče ta

primer. Tako se je znašla tudi pred Veselinom Đuranovićem, ki jo je baje nagnal z besedami: »Jaz se z vami nimam kaj pogovarjati, jaz sem samo izvrševal ukaz, niste se obrnili na pravi naslov.« Pravi naslov je hiša cvetja. Lani, ko je šel Branko Mikulić v Kuvajt, jim je rekel, da nimamo denarja da bi to vrnilo in da lahko vzamejo od Jugoslavije blago po izbiri v tem znesku.

Da se vrnemo k začetku: mislim, da bi bil izhod v nevtralni zunanji politiki, ter da bi si Jugoslavija izborila status po vzoru Avstrije, Švice in Švedske, kar bi nam najbolj ustrezalo. S tem bi odpadli tudi velikanski stroški za armado, TO, za kar gre velik del našega nacionalnega dohodka in kar se zlorablja na več različnih načinov s strani regionalnih birokracij.

11. Nujno bi bilo izvršiti depolitizacijo vojske in policije, da ne bi podlegale ideološki indoktrinaciji. Kot vemo, je danes ena tretjina vojakovega usposabljanja politična vzgoja, vojaki se indoktrinirajo, morajo sprejeti marksistično ideologijo. Zoperstavljanje pomeni priti pred vojno sodišče. Naša armada bi morala biti ločena od politike, ideologije. Oficir v civiliziranem svetu sploh ne bi smel biti član neke partije in to velja za tudi za policijo. Armada bi morala braniti ozemeljsko celovitost države, ne pa ideologijo od njenih alternativ. To

velja tudi za sodstvo, ki bi moralo biti popolnoma neodvisno od politike. Sodnik tudi ne bi smel biti član nobene partije, saj mora soditi po zakonu in po svoji vesti. Toda pri nas je sodstvo skrajno politizirano.

12. Sistematično urejanje institucij družbenega izobraževanja, v skladu z rezultati, ki so jih na tem področju dosegle najrazvitejše države. Dovolj je teh šuvarskih reform, ki so privedle v propad šolstvo in ki so nas tudi na tem področju privedle v skoraj povsem brezizhoden položaj.

TRIBUNA: Kdo bi po vašem mnenju moral biti nosilec teh družbenih sprememb?

ŠEŠELJ: Sedanja vladajoča partija sigurno ne. Vse, kar lahko stori, je, da omogoči uveljavljanje novih alternativnih gibanj za oblikovanje političnih partij, ki bi izstopale z alternativnimi programi obnove. Računam predvsem na demokratično in svobodomiselnost inteligenco kot glavno os reformskih prijemov.

TRIBUNA: Toda narod ima samo enega delodajalca - t.j. državo, ki z dvigom plač uspešno rešuje probleme, mar ne?

ŠEŠELJ: Da in to gre tako: plače se povečujejo tam, kjer je največja koncentracija delavcev, npr. rudarsko-metalurški kombinat v Zenici. Oni imajo zmeraj večje plače, ker se režim boji,

da se ne bi pojavili na ulicah tam, kjer so skoncentrirane velike mase delavcev. V manjših podjetjih pa se životari.

TRIBUNA: Še eno aktualno vprašanje: kaj mislite o primeru »Bjelica«?

ŠEŠELJ: Iz enega povsem nepomembnega dogodka je napihnjena velika reč. Strinjam se z nekaterimi kritikami, da je beseda o morbidni stvari, toda sprašujem, zakaj človek v svojem privatnem stanovanju ne bi mogel biti morbiden? Jaz tega v svojem stanovanju ne bi mogel početi - krasiti ga s kljukastimi križi ipd. In od kod policija v tem stanovanju? Ta primer veliko govori o situaciji v BiH: med nekaj ljudmi se je našel policijski špijon, policija je takoj informirana, prileti v stanovanje, ujame ljudi na delu in iz tega naredi proces. Zanimivo je tudi to: če ne bi šlo za funkcionske sinove in hčere, bi že bila sojenja in padale bi večletne kazni... Za bolj nedolžne stvari dobijo v BiH ljudje pet ali šest let zapora. Noben med njimi ni fašist in to je vsem jasno. Toda poglejte kaj so »oni« hoteli narediti iz tega: kompromitirati iniciativo slovenske mladine v zvezi s štafeto ipd. Hoteli so reči: tudi oni so taki - tudi oni so fašisti. Le da to počnejo zmeraj zelo nespretno, se strinjate? In zmeraj se jim razleti na glavi...

Tom Droz

foto: Fotodokumentacija DELA

LJUBE BRALKE, RADE BERETE TRIBUNO?

- Vendar nimate vedno časa, da bi jo kupile in zaradi tega ne spite dobro?
- Včasih pozabite kupiti **TRIBUNO** in vam je kasneje zaradi tega žal?
- Slutite, da pomlad brez **TRIBUNE** ne bo prava pomlad?

Preženite moreče sanje! NAROČITE TRIBUNO na dom.

DEMOSARIJA

Novinarji in (nova) avtoriteta

Zaplet, spor, nesporazum ali kakor koli že imenujemo kratek stik med novinarsko srenjo in Demosovo vlado je, sodeč po nastopih obeh strani na televiziji, na začetku svojega razreševanja. Očitno prihajajo »meseci razpleta«, v katerih bo pod vročim vladinim nakovalom izpadla še kakšna neumnost, kot je **Jaša Zlobec** označil »Staničev zakon o tisku«.

Demosova vlada naj bi imela za hitro predstavljanje in sprejemanje »zakona o tisku« vsaj dve opravičili in povoda:

- akt o osamosvojitvi dnevnika Delo in imenovanje Tita Doberška za glavnega in odgovornega urednika, torej »političnega urednika« Partije;
- izrazito nenaklonjeno stališče medijev do vlade.

Torej je vse skupaj imelo izrazit politični kontekst izrednih razmer, kot je televizijski disident **Rudi Klarič** označil trenutne razmere v Sloveniji in v medijih ter to trditev podkrepil z osebnim primerom. Televizija Slovenija namreč ni hotela objaviti njegovega filma o Kočevski Reki. Na drugi strani pa sta **Danilo Slivnik** (Delo) in **Boris Bergant** (RTV) izrazila pričakovanja, da bo novinarstvo končno zaživel kot avtonomni subjekt civilne družbe in opozarjala na nepotrebno naglico.

Izoblikovala sta se nekako dva pola: na eni strani so predstavniki medijev opozarjali na pritisk, ki ga vlada izvaja nanje s takšnim zakonskim predlogom in načinom, s katerim želi ta predlog

uveljaviti. »Oblastniki« pa so na drugi strani zatrjevali, da je potrebno rešiti lastninska vprašanja v medijih, da so v novinarskih hišah uredniki postavljeni po političnih funkcijah, da se nekateri še vedno imajo za družbenopolitične delavce, da so dilemtanti, ker primerjajo Demosovo oblast s petdesetimi leti, da so antiintelektualci, ker ob Demosovi vladi uporabljajo besedo totalitarizem... Če takšne besede nimajo prizvoka implicitne cenzure, potem je cesar gol...

Najdlje je šel **dr. Dimitrij Rupel**, ki je zatrdil, da se uredniki maščujejo vladi, ki je prej niso nikoli mogli psovati. Dodal je še, da če novinarji ne razumejo, za kaj gre zdaj v Sloveniji in Jugoslaviji, potem naj se gredo solit. Potožil je še, da imajo Slovenci (in še posebno novinarji) **težave z avtoritetami**. Dodal je, da Demos na zahtevo Ivana Omana spoštuje avtoriteto Milana Kučana in da Demokracija nič več ne piše grdo o našem predsedniku. Očitno je dr. Rupel pristaš imaginarne organologije (navideznega ujemanja in primerjanja organizma in politike), ki ne zahteva samo solidarnosti med posameznimi deli političnega telesa, temveč tudi nadrejenost oz. podrejenost. Tradicionalizem, ki izhaja iz judovsko-krščanske tradicije, poudarja pomen poslušnosti. Ker smo živeli 45 let v boljševistični paradigmi, spoštovanja do avtoritet nimamo. In ker je dr. Rupel zdaj avtoriteta (oblast), ga prizadene,

kako nespoštljivi so novinarji, ki izvajajo napade nanj. Vse to je multiplikacija neprijaznosti v vladinem okolju, ker so v novinarskih hišah nameščeni Partijski ljudje, je zaključil dr. Rupel.

V svojem precej emocionalnem nastopu, v katerem se je dr. Rupel predstavil kot strog, pravičen in dober oče, ki svojim neposlušnim sinovom očita porednost in predrznost, je storil nekaj zanimivega:

- izvajal neposredni pritisk na novinarje in urednike, ki jih je označil za Partijske nameščence in s tem hudo lagal in obtoževal brez konkretnih imen in dejanj; prav tako hudo kot novinarji, ki pišejo laži o njem;

- zatrdil, da vlada in on osebno nimajo nikakršnega vpliva na urednike in novinarje in s tem ponovno dokazal, da si vlada ni zmožna ustvariti imidža in da rabi na tem področju Markovičeve nasvete;

- posredno priznal, da so avtoritete v vladi pričakovale, da jih bodo novinarji spoštovali (o njih lepo pisali) in pozabil, da so časi ljubezni med politikom in žurnalizmom minili, pa čeprav so med zdajšnjimi oblastniki tudi bivši ljubimci. Če so se novinarji iz slovenske politične pomladi kaj naučili, potem so se prav gotovo tega, da nobena oblast ni vredna toliko, da bi se z njo spečali in zapravili lastno avtoritativnost in verodostojnost.

Branko Čakarmiš

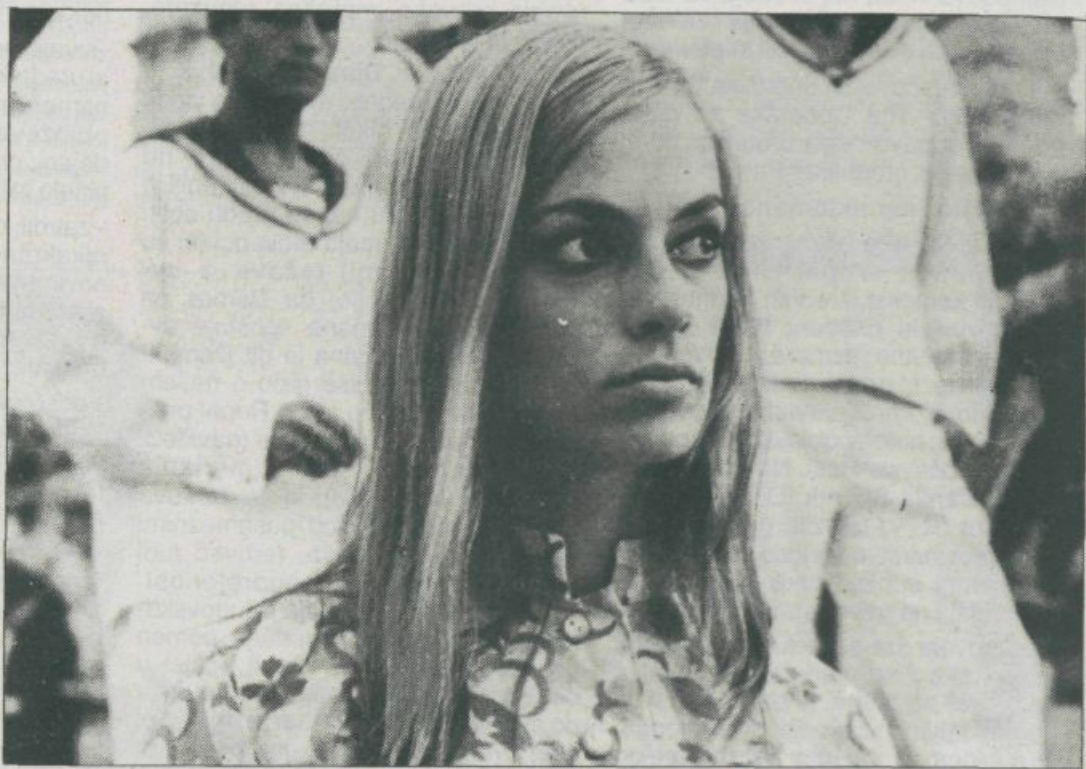

' jaz _____ stanujoč v _____
(ime in priimek) _____
_____ želim postati
(ulica, pošta) _____
naročnik TRIBUNE!
_____ (podpis)
, (izreži in nopolji na dopisnico)

MANCA KOŠIR

MATA HARI SLOVENSKEGA NOVINARSTVA

Preden sem spoznal enfant terrible FSPN-ja, so mi bolj izkušene in poučene kolegice svetovale: »Pazi, da te ne dobi na piko... No, saj fante ima rada...« Radovednost, pomešana z nestrpnostjo, se je stopnjevala do dneva D, ko sem jo končno ugledal. Prišla je mladostna profesorica v klasično ukrojenem kostimu in dovolj kratkem krilu, da je (pre)drzno razkrivalo njene vitke noge. Moški komentar je bil kratek in jedrnat: še vedno je dobra. Takšno je bilo prvo snidenje z mojo, zdaj že bivšo, profesorico novinarstva.

Prav gotovo ste že uganili, da pripovedujem o dr. Mancu Košir, manekenki, fotomodelu, filmski igralki, novinarki, profesorici in mami. To je njena osebna izkaznica, ki pa še ni do konca izpisana. Manekenka je postala zato, mi je pripovedovala, da bi premagala kompleks grdosti. »Rada sem nekdo drug, rada se spreminjam,« je utemeljevala svojo ljubezen do filma. Igralski debut luštne punce je bila naslovna vloga v filmu Brezna, ki ji je sledilo še okrog dvajset filmskih vlog. Bila je med prvimi pogumnimi in je pokazala, s čim je narava obdarila žensko v evolucijski verigi. Ker je odraščala v družini matematikov, se je premetavanja števil neozdravljivo nalezla in iz matematike tudi diplomirala. Ker ima ljudi strašno rada in ker je odrasla v strašno luštni družini, je postala novinarka. Tako strašna, da je iz novinarstva naredila pravo znanost.

Manca priznava, da je najraje mamica - prvič se je zgodilo pri dvajsetih za Ladejo, ko se je ujela v »umetni raj«, druga pa je bila Tina. V družinski terminologiji so mamica in hčerki žvajze (izpeljano iz glagola žvajzniti, nekoga mahiniti). Od svojega štiriindvajsetega leta je Manca samohranilka; besede emancipiranka namreč organsko ne prenese, zato je tudi jaz ne bom uporabil.

Takšna je hitropotezna skica ženske (točneje rečeno: človeka z ženskim principom), ki življenje jemlje kot umetniški akt. Le da so se umetniška izrazna sredstva z leti spreminjala: pred petnajstimi leti je bila frfrasta, hrupna in življenju do konca odprta. Ob rojstvu svoje druge hčerke so se njeni pogledi na svet spremenili, njeno nemirno srce se je nekolikaj umirilo. Danes je od njene frfravosti ostala prekipevajoča življenjska energija, vražji temperament, sproščenost ter hkrati poskočnost telesa in duha. Manca ne more biti vzor sodobne ženske: ne zato, ker vzgled ne vleče, ampak zato, ker je neposnemljiva v vsej svoji enkratnosti. Njena bučnost in nasmeh, ki ga redkokdaj spravi z obraza, sta le obrambna mehanizma.

Težava pa nastopi vsakokrat, ko je okrog nje veliko poklicanih.

Napetost, ki jo je čutiti v Mančini bližini, ima erotični naboj. Ne izvira toliko iz njene seksipilnosti kot iz njene prekipevajoče energije. Manca doda, da smo ljudje narejeni zato, da se neki intimni zvezi, v kateri se lahko razdajamo v vseh svojih razsežnostih, približujemo, a je nikdar ne dosežemo. Manca porabi za takšno približevanje približno šest mesecev (mesec gor ali dol). No, na koncu je človek vedno sam.

Manca svojo osamljenost premaguje na več načinov: z materinstvom, s posredovanjem znanja in poznavanja novinarstva bodočim žurnalistom, z angažiranostjo v družbenem in kulturnem življenju dežele... Manca je tiste vrste intelektualka, ki ob določenih dogodkih ne more ostati ravnodušna, je intelektualka z vestjo, ki jo preganja resnica. Ali drugače povedano: rada vtakne svojo malenkost (skorajda) v vsako reč. Najbolj se angažira v svoji stroki - novinarstvu, ki ga skuša na novo definirati, profesionalizirati, kljub posmehu kolegov profesorjev in kolegov novinarjev. Nema lokrat ji odrekajo akademskost in strokovnost ter ji pripisujejo šarlatanstvo. Vendar redkokdaj javno in največkrat za njenim hrbtom, saj vedo, da je Manca temperamentna kot sam vrag.

Če bi novi oblastniki iskali osebo, ki naj bi skrbela za medijsko podobo Slovenije, potem vsekakor ne bi mogli ravnodušno mimo Mance. Argumenti izkušenj so vsekakor na njeni strani: v Vasletovem volilnem štabu, ob njegovi kandidaturi za člana predsedstva Jugoslavije, je skrbela za kandidatovo medijsko predstavitev. Spodletel ji je poskus, da bi predsedovala Društvu novinarjev Slovenije (prehitel jo je podjetni Boris Bergant) in s tem možnost, da bi društvo profesionalizirala po svoji meri, svoje medijske sposobnosti pa je na letošnjih volitvah posodila Zelenim Slovenije. Še se spomnim, kako smo na Mančinih predavanjih izbirali slogan Zelenih. Prav hecno je bilo...

No, Manca se je v volilno tekmo vključila tudi kot profesionalka, doh-

tarca novinarstva. V Nedeljcu je namreč spisala portret enega izmed predsedniških kandidatov, dr. Pučnika, ki ga je Mančino pero omedilo. Pučnik je dober človek; ker ima rad slovenske gozdove, ki pa žal umirajo, ker je kot študent bral Kanta, ker je šel skozi gasterbajterski pekel in ker je tako ponosno zaveden Slovenec, je Manca slikala Demosovega šefa. In končno, ker je dober človek, je tudi dober kandidat - bil! Veliko nas je Slovencev, ki varujemo slovenske gozdove in beremo Kanta, nismo pa bili na delu v Nemčiji. Nas bo utegnila Manca popisati?

Medijska konstrukcija osebnosti, ki si jo je Manca gradila vrsto let, je v najvišji točki: zdaj ali nikoli (več) se mora pokazati v vsem blišču in opravi. Upajmo, da se čaru medijske Slovenije, kot nekateri imenujejo Manco, novi oblastniki ne bodo uprli. Še posebno zato ne, ker je pred kratkim (povsem neuradna informacija) opravila potrebne zakramente v ljubljanski cerkvi. Pa Bog lonaj in držimo pesti!

Branko Čakarmiš

LOGAŠKA KLAVNICA

Ko je Mladina spomladi objavila pismo o **Logaški klavnici** iz poletja 1945 in se je komandant mesta Logatec iz tistih časov, JOZE JERSIN, odločil Mladino zaradi tega tožiti, češ da je kaj takega, kot so pod njegovim komandovanjem v Logatcu počeli tik po vojni, »nemogoče početi v še tako vojni grozoti«, sem se že bal, da bo Mladina vrgla puško v koruzo in ne bo šla v raziskavo primera. V letošnji 26. številki (11. 7. 90) je le objavila kratek zapis o velikem klanju sredi Logatca.

Naši politični emigranti so tudi to temo podrobneje obdelali. Leta 1970 je izšel v Buenos Airesu tretji del knjige dokumentarnih pričevanj z naslovom **Odprti grobovi**. Avtor knjige je Boštjan Kocmur (Franc Ižanec). V njej se nahaja več pričevanj ljudi, ki so morali zapustiti svojo domovino.

V nadaljevanju bom povzel nekaj teh pričevanj.

Antonija Kogovšek je leta 1965 povedala: »Korenčanova mesarija je enonadstropna stavba v Spodnjem Logatcu. Klavnica, v kateri je tik po vojni mučil domobranci, je velika 4 x 5 metrov. Pred njo je bilo dvorišče v širini 6 x 10 metrov s podstreškom 3,50 x 8 metrov, za klavnico pa je bila gnojna jama.

V tej klavnici je Korenčan s svojimi pomočniki mučil domobranci, ki so ostali doma. Brezsrdno jih je s pomočjo terencev iz Notranjske obešal kot živino na mesarske kljuke. Ko jih je rezal iz kože, je pred mesarijo odmevala harmonika, da je prevpila glasove mučenih.

V vrsti pred Korenčanovo mesarijo je stal tudi nekdanji domobranski poročnik Franc Korenč. Na vrsto je prišel tudi on. Ko so se mu vrata mesarije odprla in je zagledal na mesarskih klinih obešene domobranci, je pričel bežati. Na begu ga je eden izmed krvnikov ustrelil.

Vsa ta trupla so odvažali ponoči preko Logaškega polja neznanu kam. Med njimi sta bila pobita tudi dva Vidmarja; Zavčana Franc Kunc in Janez

Modrijan ter Leskovec in še mnogi drugi iz Rovt. Tako tudi Kranjc in gostilničar Zavski Francelj.

Po zasedbi NOV je župansko mesto v Rovtah zasedel nekdanji bojevnik v prvi svetovni vojni, ki je bil postavljen na rusko fronto. Mnogi občani in domobranci so se prav zaradi njega umaknili. Vodil je posebni zapisnik, v katerem je imel mnoge že vnaprej zaznamovane za likvidacijo.

Korenčan je bil po vseh teh pobojih tako zmeden, da je začel pobijati svoje somišljenike. Zmešanega so zaprli v njegovo hišo. Sedaj na splošno govore, da je popolnoma nor. Iz druge Korenčanove hiše, kjer se je reklo »Pri Smoletu«, so ustanovili dijaški internat.

Samo iz Rovt se je po zasedbi v maju 1945 zbralo v dveh gostilnah v Logatcu 80 domobrancev. Razlgasi, ki so jih nabili na »kvarte«, so jim zagotavljali vso zaščito in varnost. Bili so to večidel posestniki in gostilničarji. Ti so opravljali svojo domobranci službo samo na straži, nikdar pa niso šli v akcijo. Vse te je milica obkolila in jih odvedla v Gornji Logatec v graščino in nato pobila.

Takoj po razsulu so maja 1945 v Podlipi v neki grapi ležali slečeni in pobiti starejši ljudje in tudi otroci. Kakor so se pogovarjali pri Petravčevih, so bile te žrtve pobite po terencih. Na pokopališču so pokopali samo štiri žrtve.

Ti partizani, ki so takrat tam izvajali velike morije, so si potem med sabo velikokrat pripovedovali o svojem početju. Nevede so partizani pričevali in razkrivali ljudem prikrite poboje.

Partizan iz Hlevnega vrha pri Sv. Treh kraljih je po nekaj letih stopil v gostilno in nagovoril Bradeškovo mater:

»No, Marijana, kako je?«

Ta pa se je razhudila in mu zabrusila? »Ti bom že dala Marijana, hudič ti, ki si mojega moža ubil!«

Njen mož Bradeška se je po splošni amnestiji vrnil iz teharskega taborišča smrti na svojo veliko kmetijo. Toda

kmalu so prišli ponj partizani in ga likvidirali.

Nekaj podobnega se je zgodilo s Korenčanovim zetom Češmelovim Tonetom. V gostilni je bila ena izmed mater, ki je zgubila svojega sina in mu očitala: »A ti si tisti hudič, ki si mojega sina pobil!« Takoj je zapustil gostilno, ker se je zavedel svojih pobojev. Narod propada na kmetijah in po otrocih - to je sad komunizma.

Ko sem odhajala v Argentino, me je Češmelov najmlajši brat vpraševal: »Mama, ali v Argentini kaj vedo o pobojih?«

»Veš, vse vedo, ker so mnogi bili priče tistih strašnih pobojev. Nekateri, ki so bili priče teh pobojev in se rešili, pripovedujejo sedaj, kje te žrtve leže. Srečen si lahko, ker si bil takrat še otrok.«

Leta 1970 je »-e -k« iz Argentine povedal naslednje: »Iz Hotedršice je bil najbolj divji Ivan Brus - »Kovačev Janez v Košu«, bivši kontrabantar. Po končani revoluciji je bil postavljen na glavni kvart na Rakeku, kjer je kot odločujoči funkcionar postal najhujši krvolok. Po umiku domobrancev v maju 1945 je tudi on pobijal domobranci. Tudi tiste, ki so mu med revolucijo prinašali poročila v hosto, je brez izjeme obešal na mesarske kljuke v Korenčanovi klavnici in jih strahovito mučil. Po pobojih se je kot politkomisar ustavil tudi v delavnici za izdelovanje krst. Ob samem pogledu nanje se je pričel tresti in divjati. Kmalu zatem je do smrti pretepel svojo ženo in se poročil s terenko Ivano iz Novega sveta (»Pri Kosu«). Zaradi nemirne vesti je tudi njo pretepal, da se je morala zateči k materi. Ker je ni našel, je ubil mater in njeno hčer ranil, nato pa zginil v hosto. Obkoljenega so miličniki ranili. Med odvozom v bolnico je še tem grozil: »Gorje vam, če se vrnem!«

»Slovenski poročevalec« je ta dogodek objavil pod naslovom: »Nasilnež za zapahi.«

Pavel Božnar iz Polhovega Gradca je izpričal naslednje: »Doma so ostali samo nezavedni domobranci. Partizanski simpatizerji, ki so takoj po našem odhodu javno sodelovali s komunisti in partizani, so še nadalje strašili naše ljudi. Nato si je občina kar izmislila, da je po hribih polno domobrantskih skrivačev. Vojaško poveljstvo je res poslalo celo vojsko, ki pa ni našla nobenega. Kar jih ni odšlo na Koroško, so bili veseli, da so se lahko vrnili k svojim družinam. Občina je vse doma ostale domobrante pozvala, naj se javijo z orožjem, s pripombo, da se ne bo nikomur nič žalega zgodilo. Poslali jih bodo sicer na pregled in samo vojaško sposobne priključili svoji vojski. Na kvartu so se javili vsi, saj se nihče ni skrival. Nastanili so jih v Grašičevi garaži, kjer so jim morale streči in kuhati nekatera dekleta protikomunističnega mišljenja iz Babne gore. Naše gospodinje pa so jih morale brezplačno zalagati z živili poleg prisilnih živilskih oddaj, ki niso bile majhne. Kaj ne bi vladalo veselo razpoloženje med fanti in možmi z godbo, plesom in dobro postrežbo? Samo vedeli niso, da so partizani v tistih mesecih tudi s harmoniko zapuščali morišča...

Po dobrih štirinajstih dneh so jih »svečano« s harmoniko na čelu odpeljali na lojtrskih vozovih popolnoma »svobodne« preko Vrhnike na Gornji Logatec, kjer so jih zastražili. Le nekaj so jih izločili, za katere so posredovali njihovi partizanski sorodniki. Tako je bil izpuščen Smuka Franc - Kronarjev, ki mu je izprosil pomilostitev komunistični funkcionar iz Ljubljane.

Nekatere so pobili v Logatcu, druge pa odpeljali proti Hotedršici in jih nekje na meji Primorske in Notranjske likvidirali.«

Oseba iz Logaških Žibrš, ki je emigrirala v Argentino, je l. 1969 povedala še en podatek: »Eden glavnih terencev v Logatcu je še danes Tone Artač iz Borovnice. Za mesarja se je izučil pri orjunašu Francu Korenčanu v Logatcu. Na splošno je poznal vse ljudi, tudi iz oddaljenih krajev. O vsakem je vedel povedati, koliko ima družina domobrancev, ali kdo je v partizanih. Zaradi njegove

sposobnosti ga je KP poslala kot mesarja v Rovte. S svojimi 25 leti je terensko delo odlično vršil.

Po revoluciji je bil Tone Artač eden glavnih pobijalcev. Tudi on je pobijal v Korenčanovi mesariji.

Edini, ki danes ne živi ne od najemnine ne od trgovine in ne od podjetnosti, je pobijalec Anton Artač. Za vse moritve mu je KP ostala hvaležna.«

»Niso bili pobiti samo tisti domobranci, ki so odšli na Koroško, pač pa tudi domobranci, ki so ostali doma. Jedro vojske se je umaknilo, mnogi starejši domobranci, ki so ostali doma, so zaradi naivnosti delali za obe strani. Takí so vstopali k domobrancem tudi pod silo razmer. Saj so se po zasedbi

»narodnoosvobodilne vojske« 9. maja 1945 sami postavljali s svojo modrostjo, češ: »Čeprav smo bili domobranci, smo sedaj svobodni; nespametni pa so domobranci, ki so odšli prejko mejo!« Kakor se je kasneje izkazalo, so bili pobiti tudi tisti, ki so ostali na domovih.

Po splošno nabitih razglasih so se javljali v Gornjem Logatcu iz okoliških občin. **Število prijavljenih je doseglo približno 1.200 mož. Osemsto od njih so pobili...**

Samo v Rovtah je ubitih 240 moških. Z njimi so ravnali zelo divje in jih pretepali. Razdelili so jih v tri skupine: 1. V prvo skupino so dali može pod 40. letom starosti; te je treba kar pobiti. Te so takoj odpeljali v mesarsko klavnico

pri Korenčanu, jih pričeli mučiti in pobijati.

2. Skupina starejših nad 40. letom do 50. leta; ti naj se odpošljejo k »vojakom« ali na »obnovitvena dela«, kjer jih je po večini doletela smrt.

3. Skupina starejših, ki pa jih ni bilo veliko; ti naj se spuste domov.

Mučene ter pobite domobrante je mesar Korenčan s svojimi pomočniki vozil ponoči preko logaške proge in jih metal v brezno **Jačke**. Jačka je v bližini logaškega kolodvora. V brezno izginja Logaščica, ki nastaja iz dotoka Reke in Črnega potoka, ki pritekata iz Zgornjega Logatca in iz Žibrš. Možno je, da je ponikalnica trupla tudi odnašala.

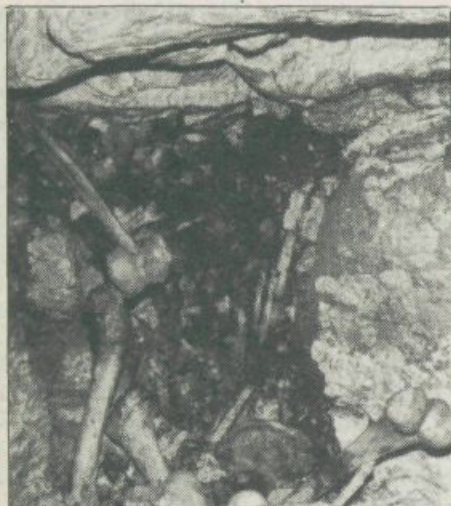
Poleg omenjenih krvnikov je vršila krvniški posel tudi »Makedonska brigada«.

Po amnestiji so sredi avgusta 1945 domobrante mladoletnike vse sestradane pripeljali na logaško postajo. Kakor se spomnim, je bilo iz Rovt šest mladoletnikov od 14.-15. leta, če niso imeli samo 14 let, skoraj otroci. Iz Logatca so se vrnili samo trije. Bili so vsi preplašeni. Kdor je ostal pri življenju, še danes ne pove ničesar.

Nekaj let po teh grozotah so rablji to divjost izvajali tudi nad sokravniki in se med seboj pobijali. Tako sta dva bivša mučitelja domobrancev zagrabila sokravnika Fušenkova Matevža in ga v divjosti razrezala na drobne kose. V glavnem zato, ker je bil že tako divjaški, da so se ga bali celo njegovi sokravniki.«

Leta 1970 je v Argentini »-e -k« iz Hotedršice povedal: »Nekaj dni pred vnebohodom so bili že nalepljeni plakati za splošno amnestijo, ki bo držala samo 14 dni. Na kvart naj se prijavijo vsi, ker se jim ne bo zgodilo nič hudega. Po poteku tega roka »bodo neprijavljeni smatrani za sovražnike, katerega bomo brezpogojno uničili.«

Odhajali so v Gornji Logatec v Windischgrätzevo graščino, katero je kupila logaška hranilnica. Sem so prihajali starejši može, ki so prej govorili: »Čeprav smo bili domobranci, smo sedaj svobodni, mladi so pa vsi odšli čez mejo«. Sedaj pa, že nekaj dni po tem govorjenju, vsi potrjeni prihajajo v to starodavno graščino in se prijavljajo

komunističnim oblastem. Sprva so prijavljencem prizanesli, pozneje pa so z njimi postopali zelo kruto. Razdelili so jih v tri skupine. Prvo skupino so takoj pobili.

Doma so ostali Urbanovčev Franc z Ravnika, Jože Menart, Urbanč z Novega sveta, Franc Isteni-Tomažinov, sin premo'nega kmeta, ki ni bil ne domobranec ne v kakšnem katoliškem ali sokolskem društvu, Ivan habijan, ki se je celo hvalil, da je držal za partizane, in končno tudi Franc Korenč-Čojerjev.

Bil je nekoč poročnik pri Vaški straži, a ga fantje v domobranstvu niti povabili niso, ker mu niso zaupali. Po razsulu je postal priganjač domobrancev, ki so ostali doma. V Logatcu je našel smrt tudi on. Padel je pred Korenčanovo klavnico.

Druge domobrance je mesar Korenčan s svojim zetom Češmelovim Tonetom in Kovačevim Janezom zapeljal v svojo klavnico; med njimi tudi take, ki so jim prej v gozdove prinašali poročila. Brez izjeme jih je mesar Korenčan s pomočjo omenjenih krvnikov obešal kot živino na mesarske kljuge in strahovito mučil. Mesarsko pobijanje je trajalo več dni. Med mučenjem je pred klavnico igral na harmoniko »Blaž« (Mladina omenja Ratka Marušiča, op. I.Ž.), da so zadušili vpitje mučenih. Poleg njega je stal komunist Franc Vavken »Popitov« iz Hotedršice in se domačinom hinavsko smejal.

Leta 1969 je gledal Popitov pred seboj samo kri in končal v popolni zmešanosti.

Franc Korenčan je bil med okupacijo glavni partizanski obveščevalec. Med prvimi je nosil orožje, ko domačinom kaj takega še na misel ni prišlo. Pod belo srajco je nosil še rdečo sokolsko srajco, v kateri je imel vtaknjen revolver. Svojičas je bil namreč orjunaš. V času domobranstva pa je ob palčki pošepaval in se delal velikega bolnika. Ko pa je NOV zasedla Slovenijo, je palico odvrigel in hodil po Logatcu zdrav kot riba.

Zaradi pobojev se mu je popolnoma zmešalo.

Druge domobrance so vozili skozi Hotedršico v **Zadlog, kjer se je nahajalo brezno**. Tudi vrnjene iz Vetrinja so v Šentvidu nad Ljubljano izbrali terenci in odpeljali v zakol.

Brezno v Zadlogu, kamor so partizani odvažali domobrance in jih pobijali, leži petdeset metrov vstran od ceste. Brezno se nahaja v visoki ravnini Zadloga. Skalni masiv se pričinja šele z gozdovi. Tu se vije stara cesta, ki jo je fašistična oblast obnovila in razširila. Pod breznom cesta še pada, nato se dvigne.

Skalovito brezno je obdano z brinjem in bukovjem. Je precej globoko in ima dva metra premera.

Po avgustovski amnestiji so spustili iz teharskega taborišča tudi Cirila Brusa s pozivom, naj se javi v Logatcu. Po naročilu Kovačevega Janeza so njega in ostale čakali na postaji domači terenci. Vse so pobili.«

»-e-m« iz Hotedršice je v Argentini leta 1970 povedal naslednje: »Po umiku domobrancev po 7. maju 1945 so v Korenčanovi klavici mučili prav tako Ludvika Keržiča. Bil je do kraja stolčen, da ga po glasu ni bilo spoznati. Potem jim je sam rekel, naj ga ubijejo. Odpeljali so ga na Pusto polje severni del kotline, ki je bil kamenit, in ga tam nekje ob železnici proti Vrhniku likvidirali. Truplo so našli čez teden dni založeno s smrečjem.

Trupla pobitih domobrancev, ki so ostali doma, so metal v **kraško brezno Jačke**. Leži proti Planini kakih tristo metrov od logaške postaje. V Jačko zginja ponikalnica Logaščica. Brezno Jačko so po vseh teh pobojih minirali. Druga kraška jama, ki leži preko logaške železnice, je Kališka jama. Ob njej so se zbirali prvi partizani. Trupla so odmetavali tudi na Pusto polje.

Likvidatorji iz Hotedršice so bili: Ivan Brus - »Kovačev v Košu«, Ivan Korenčev z Ravnika, veliki ubijalec je bil Jože Brenčič, sedaj, ko ima okoli 60 let, večkrat ponori, pred seboj vidi strašna dejanja preteklih dni. Velik razbojnik je bil tudi Franc Vavken, ki je končal v popolni zmešanosti, saj je pred seboj videl samo kri...

Kramarjev Jože se je na lastna usta hvalil, kako so v Hotedršici pobijali Štefanovega očeta iz Novega sveta: »Imeli smo pred seboj sliko, kakor pravi sveto pismo: postavili smo ga v dolino in na njega metal kamenje in mu zadali konec«.

Štefanov oče je bil oče desetih otrok. Bil je izredno veren, odkritosrčen in samo enega obraza, zato so ga ubili!«

V nadaljevanju naj navedem odlomek iz pričevanja »N.M.«, ki je nastalo leta 1965 v Argentini: »Desetega junija 1945 so terenci ob vstopu v vas Hotedršico na postavljene mlaje razpeli napise: »Slovenske žene zahtevamo najstrožjo kaznen vrnjenim zločincem!« Prišteti so bili zločinci tisti, ki so varovali domove. Takrat je že angleška oblast izročala domobrance v roke komunistom. Iz svojih skromnih kmečkih domov so odhajale terenke v narodnih nošah s cekarji in rdečimi nageljni na manifestacijo »ljudskih množic«.

Po pozivu so se hotenski domobranci vsi potrti zbrali pod lipo Franca Nagodeta. Terenec pa je pred nje stopil v praznični obleki in jim rekel: »Kar sami pojdite v Logatec, pridem za vami!« V Gornjem Logatcu v graščini je bilo namreč skupno zbirališče za vsa Notranjsko. Franc Nagode je igral politično vlogo in jo krasno odigral. Johan Istenič je bil pa samo žrtev, ki je

MORIŠČA NA SLOVENSKEM

morala opraviti najslabši posel, ko je bivše domobrance naganjal v Logatec. Deset mož je s povešenimi glavami za vedno odhajalo iz svoje rojstne vasi...

Mnoge protikomuniste, ki so ostali doma, in tiste, ki so jih pripeljali terenci iz koncentracijskega taborišča Šentvid nad Ljubljano, je sodilo »ljudsko sodišče« v Hotedršici. Priedili so farso ljudskega sodišča, na katerem je bila tudi prisotna mati komunista Zelenca. Obdolžitve komunistov je poslušala prav do zadnjega. Nato je Zelenčeve nastopila z vso odločnostjo: »Kaj boste sodili poštene ljudi!« Njen sin, ki je bil komunistični krvolok, je pristopil k njej, da bi jo pomiril. Mati pa je vztrajala pri svojih besedah do zadnjega in doseгла, da se je titovsko sodišče sramotno razšlo.

V temnih nočeh so po prvem tednu junija tri tedne z nemškimi kamioni vozili slovenske domobrance preko Hotedršice. Kamioni so vozili brez luči. Ropot motorjev je bilo slišati v vasi ob treh zjutraj tako močno, da ni bilo možno spati. Domačini so bili močno prestrašeni. Kmalu za tem je bilo slišati do četrte ure zjutraj regljanje strojnic. **Odmev je prihajal od hotenskega Ravnika.** Ob sedmi uri zjutraj so se kamioni z domobranksko obleko preko Hotedršice vračali v Logatec. Ponoči se na kamionih ni opazilo ničesar kljub temu, da je bila naša hiša poleg ceste. Samo ob cesti so drugi dan ležali listki, na katerih je žrtev napisala svoje ime, kot Jože ali France in nič več. Le po njegovi pisavi so domačinke presoјale, koga so tisto noč komunisti odpeljali v smrt...«

Za konec si pogledajmo še pričevanje primorske begunke N. Kogovšek, ki je prav tako nastalo v Argentini leta 1967: »H Kočevskemu breznu pridemo iz Idrije po glavni cesti mimo Ravbarske jame do kmetije »Pri Zagodu«. Tukaj se odcepimo od glavne ceste. Od Divjega jezera začne cesta padati v idrijsko sotesko. Po osmih serpentinah, ki zavijajo v izredno ostrih ovinkih - imenovani ključi - stopimo v idrijsko sotesko, kjer dospemo do dvojnega križišča. Na desno vodi širša cesta na Črni vrh in Col; ob tej cesti leži tudi vas Koševnik, od križišča oddaljena 3 kilometre. Na levo pa zapustimo »Pri Habetu« idrijsko sotesko in potok Idrijco in se spustimo na tako imenovano »cesarsko cesto«.

Na drugem ovinku stoji velika gostilna. Malo naprej namreč vodi v gozd gozdna pot, ki je precej širša od ostalih. V njeni bližini stoji »Firštova hiša«, kjer je stanoval gozdarski upravitelj. Ta je bila pozneje požgana. Po tej gozdni poti je sto metrov od glavne ceste kraško brezno, imenovano Kočevsko brezno. Svet je tukaj malo pogreznen v veliko kotanjo, v neko globel.

Brezno je okrog in okrog zaprto s skalovjem in nad odprtino 2 x 3 metre preraslo s trnjem, skalovje pa z mahom. Brezno je bilo dostopno samo z gozdne ceste. Dvesto metrov v globini brezna teče ponikalnica. To je izvir Zale oziroma njen krak Zalica.

Sem so vozili partizani domobrance ter jih metali v Koševsko brezno.

Glede na to, da se ljudje okoli Logatca še danes ne upajo odkrito spregovoriti o teh dogodkih, ker se enostavno še vedno bojijo določenih ljudi, bi bilo dobro, da oblast še živčim akterjem »Logaške klavnice« odvzame orožje.

Domobrance so vozili iz Gornjega Logatca. Kamioni so se vračali samo z njihovimi oblekami. Ker smo te kamione videle domačinke voziti preko Hotedršice, so morali voziti kamioni svoje žrtve preko Hotedršice na Godovič, prečkati na Griže, zaviti na desno mimo Skalovnika na morišče Koševnik; cesarska cesta je bila večidel osamljena.

Tukaj so komunisti žrtve slekli in jih pred breznom pobili. Da se je ta poboj res izvršil, je bila za dokaz na kamionih domobrankska obleka, ki so jo nazaj grede vozili; okoli so še dolgo brenčale zelene muhe, pa tudi dostop do brezna je bil po revoluciji zastražen.

Sicer pa so tu že med vojno partizani pobijali ljudi, eden od njih je bil Jakob Mikuš.

V to brezno so vozili tudi primorske domobrance, ki so jih prijeli v Gorici, tako na primer Antona in Stanka Poženela iz Črnega vrha.«

V Delu 25. julija je v imenu »članov komande mesta Logatec« **Zoran Mrak**

iz Logatca, zapisal, da so »spoznani igralci in režiserji drame na logaški sceni«, in da je le-ta »končana«. Dramo pa »bo ocenilo Temeljno sodišče v Ljubljani«. »Logatec pa je opran«.

Res je, po vsem tem, kar smo o »Logaški klavnici« poslušali že leta, v zadnjem času pa tudi prebrali, emigranti pa so že pred desetletji zbrali veliko pričevanj o povojnih pobojih v Logatcu, je mogoče res dobro, da se gre v raziskavo globlje, pa čeprav po sili razmer s pomočjo sodišča. Prič je nešteto: od Polhovega Gradca, odkoder se je odpeljalo tistega maja v Logatec okoli 20 fantov - seveda se niso nikoli več vrnili - pa do Hotedršice, da o Rovtah in drugih krajih tam okoli sploh ne govorim.

Zoran Mrak posredno poboj priznava, samo da ga po njegovem niso izvršili v Logatcu, ampak sta ga izvršila OZNA in KNOJ iz Ljubljane. Omenja 30 ljudi, ki so bili odgnani...

Emigracija omenja 800 ljudi. V Mladini pa se 25. julija omenja celo dosti večja številka, vendar verjetno ni realna?

Zato je res skrajni čas, da se novostanovljena viktimološka komisija iz Logatca in verjetno tudi Temeljno sodišče iz Ljubljane, angažirata na tem primeru.

Ljudi ne moreš kar tako pobiti, nato pa 45 let vladati, kot da se ni nič zgodilo in verjeti, da se nikoli ne bo izvedelo, da so se tam in tam pobijali ljudje, potem pa še sodno preganjati novinarjev in ostalih, ki hočejo resnico o smrti določenega števila ljudi. Časi so se za vselej spremenili, komunizem se več povrniti ne more, kar pa med drugim pomeni tudi to, da Slovenci več nimamo politične emigracije, in da so vsi tisti, ki so morali iz Slovenije emigrirati tudi zaradi »Logaške klavnice«, spet sestavni del Slovenije...

Če se izkaže, da je »Logaška klavnica« tik po vojni v resnici obratovala, potem se lahko Logatčana Jeršin in Mrak vsaj zamislita...

Kraji, ki se omenjajo kot morišča, se morajo seveda raziskati, predvsem gre tu za kraška brezna: brezno za Koševcem, Jačka blizu logaške zeležniške postaje, brezno v Zadlogu pri Črnem vrhu, Koševsko brezno proti Idriji...

Ivo Žajdela

LOV NA VELIKE RIBE

Ali je Tito vedel, da bodo 25. maja 1944 Nemci napadli Drvar?

Letos mineva 46 let od znamenitega desanta na Drvar. V vseh enciklopedijah, leksikonih in šolskih učbenikih beremo, da je Hitler pripravil napad na Drvar več mesecev v največji tajnosti in da je bil vrhovni štab NOV in POJ, ki se je takrat nahajal v Drvarju, presenečen.

V zadnjih letih pa prihajajo na dan dokazi, da je bil Tito o tej načrtovani akciji Nemcev pravočasno obveščen. Kdo je poslal Titu depešo o pripravah na napad? Ali je sporočilo sploh prišlo v Titove roke? In če je prišlo, zakaj se je Tito pustil presenetiti?!

Glavni cilj operacije nemških in kvistinskih enot v maju in juniju 1944 je bil uničenje vrhovnega štaba NOV in POJ, ki se je takrat nahajal v Drvarju. Štab 2. nemške oklepne armade, ki je pripravil načrt za desant, je sklenil, naj padalci in jadralna letala po bombardiranju Drvarja zavzamejo to mesto ter uničijo ali zajamejo vrhovni štab, predvsem pa vrhovnega komandanta, Josipa Broza Tita. Priprava na ta desant je veljala za eno največjih Hitlerjevih skrivnosti. Kako naj bi torej Tito izvedel za to tako skrivnostni napad?

Nemška vojska - Serajnik - Istrski odred

Maks Zadnik se v svoji knjigi Istrski odred (Knjižnica NOV in POS, 1975) spominja tudi delovanja obveščevalne službe tega odreda. Ta je s pomočjo ANTONA SERAJNIKA (in drugih obveščevalcev) prodrla v 188. nemško divizijo gorskih lovcev. S to obveščevalno zvezo si je Istrski odred zagotovil veliko pomembnih informacij o delovanju Nemcev. Eno od najpomembnejših odkritij Istrskega odreda je bil tudi podatek, da Hitler pripravlja napad na vrhovni štab in Tita.

Zveza med nemško vojsko in obveščevalno službo Istrskega odreda je bil torej tudi Anton Serajnik, podoficir 188. nemške divizije gorskih lovcev, sicer Slovenec. Rodil se je leta 1913 v Št. Petru v Rožu na Koroškem, od koder so ga nemci prisilno mobilizirali v svojo vojsko. Pozimi 1941/42 je bil na vzhodni fronti ranjen, marca 1942 pa poslan v Škofjo Loko v četo rekonvalescentov. Tu se je kot zaveden Slovence povezal s tamkajšnjimi partizani, katerim je pošiljal strelivo in obvestila o delovanju Nemcev. Januarja 1944 je Serajnik prišel v Trst in se kot nemški podoficir nastanil pri MIMICI BEKER v Opčinah pri Trstu. Z njenim posredovanjem se je vključil v partizansko dejavnost na tem območju. Mimica Bekar je bila veza, preko katere je Serajnik podal informacije obveščevalnemu oficirju Istrskega odreda JOŽETU MARKUČIČU.

Serajnik je bil kot nemški podoficir tudi član izvidniškega oddelka ABWEHR s sedežem v

Trstu (ulica Nizza 14/1), ki je bil povezan s štabom »Adria«. Tega je na Reki vodil dr. HERZELE. Herzele, ki se je ukvarjal s propagando proti NOB gibanju in šolanjem vohunov, je Serajnika povabil k sodelovanju pri »lovu na velike ribe«, torej, na partizanske voditelje. Serajnik se je temu izognil z obrazložitvijo, da se še ne počuti dobro zaradi poškodb, ki jih je 1. aprila dobil pri partizanskem miniranju kinodvorane na Opčinah. (Maks Zadnik, Istrski odred).

Serajnik je torej skoraj vsa leta vojne živel v nemških krogih in obenem uspešno sodeloval s partizani. 20. marca 1945 so Nemci to njegovo

dejavnost odkrili, vendar je Serajnik uspel pobegniti in se takoj priključil Istrskemu odredu, ki se je takrat nahajal v Danah pri Divači. Anton Serajnik je umrl 28. julija 1974.

Serajnik izve za desant

Del akcije »lov na velike ribe« je bila tudi priprava na desant na Drvar, ki so ga (kot smo že omenili) Nemci pripravljali v veliki tajnosti. Serajnik je za to akcijo izvedel tako, da ga je dr. Herzele kot nemškega podoficirja povabil k sodelovanju.

Ko smo obiskali MAKSA ZADNIKA, borca Istrskega odreda in avtorja knjige Istrski odred, nam je velikodušno razkril kup podrobnosti.

»Podatek o napadu na Drvar je Serajnik dobil od dr. Herzeleta. Nato je preko Mimice Bekar to informacijo posredoval obveščevalnemu oficirju Istrskega odreda, Jožetu Markučiču (Pepiju). Šef obveščevalnega centra Istrskega odreda je bil MAKSA TOMAŽIČ, ki živi danes

s svojo ženo v Piranu. »Maks Zadnik trdi, da je Jože Markučič (Pepi) preko obveščevalnega centra o napadu na Drvar obvestil: obveščevalni center 7. korpusa NOVJ, glavni štab Slovenije in tudi vrhovni štab v Drvarju. Obvestilo naj bi prejel dežurni vrhovnega štaba v Drvarju v noči iz 19. na 20. maj.

Zanimalo nas je samo eno, in sicer kdo je sporočilo poslal vrhovnemu štabu v Drvar in če je bilo sporočilo resnično poslano.

Da bi dobili odgovor na to vprašanje, smo se napotili v Piran k Maksu Tomažiču.

»Bil sem šef obveščevalnega centra Istrskega odreda,« je svojo pripoved začel Tomažič. »Svojega pomočnika, prvega obveščevalca, oficirja Jožeta Markučiča (Pepija) sem poslal iz Prelož v Brkinih, kjer smo se takrat nahajali, v Sežano. Naročil sem mu, naj izve čimveč o 188. nemški diviziji gorskih lovcev in njenemu delovanju. (Ta divizija je imela od maja 1944 štab v Sežani v hotelu »Tri krone«. op. a.) Markučič je dobil zvezo s Serajnikom, ki mu je povedal za napad na Drvar.

Ko sem sporočilo dobil, sem preko radiopostaje takoj obvestil obveščevalni center 7. korpusa NOVJ. Le-ta mi je poslal nazaj ukaz, naj nemudoma preverim resničnost podatkov. Oficirja Pepija (ta je že umrl) sem spet poslal v Sežano, kjer se je ponovno srečal s Serajnikom. Ta je informacijo potrdil in Pepiju izročil depešo, ki se je glasila:

Nemci pripravljajo desant na Drvar.

Glavni štab je v nevarnosti.

Prosim, obvestite takoj vrhovni

štab in tovariša Tita.

No, jaz sem to sporočilo preko našega radiotelegrafista JOŽETA DOVJAKA (tudi ta je že umrl) poslal v Drvar. «

Ali je Tito dobil depešo?

Prišli smo do bistvenega vprašanja: ali je Tito sploh dobil sporočilo o napadu na Drvar?

Pred nekaj leti je v zagrebški Areni v članku »Konjičev skok u natrag JOSIP GRBELJA zapisal, da je sam Tito v televizijski oddaji »Tito - riječ i slika jedne epohe« (režiser Mario Fanelli) izjavil: »Znali smo, da se priprava desant, ali je oko toga nešto mutio načelnik generalštaba.«

K temu Josip Grbelja dodaja: »Najavu mogućeg desanta na Drvar, čuli smo u spomenutoj emisiji, Tito je primio, ali bit će da toj vijesti u generalštabu nisu pridavali posebnu važnost.«

Maks Zadnik o tej uganki pravi: »Najbrž vrhovni štab ni verjel v resničnost podatkov, ki jih je dobil z depešo iz Istrskega odreda in je zato opustil ukrepe za zavarovanje. S tem je

zagrešil eno izmed največjih napak v pozornosti in vestnosti pri svojem delovanju. Toda - ne glede na razloge, zakaj je vrhovni štab opustil varnostne ukrepe, imamo mi, bivši borci in pripadniki jugoslovanskih narodov, neizogibno in neodtujljivo pravico izvedeti resnico o tem. Odgovora na to vprašanje verjetno ne bomo nikoli našli, vendar je prav, da javnost za to dilemo izve.«

Maks Tomažič, bivši šef obveščevalnega centra Istrskega odreda že dolga leta razmišlja:

»Mogoče Tito ni posvetil dovolj pozornosti temu sporočilu ali pa so ga celo pregovorili. V Drvarju so bile delavnice, Američani, Angleži, vrhovni štab..., zato je možno, da Tito ni hotel narediti panike, tudi če je depešo dobil. Tudi meni se zdi zelo čudno, da Tito ni ukrepal, če je za desant vedel. Odgovor na to vprašanje iščem tudi sam že celo življenje. Ne vem, ali so depešo

Desant na Drvar se je začel 25. maja 1944 zjutraj in razvneli so se hudi boji, ki so trajali še prve dni junija. V bojih z nemškimi padalci so med drugimi padli tudi vsi člani okrožnega komiteja SKOJ za Drvar. Po ocenah Maksa Zadnika je bitka v Drvarju terjala od 800 do 900 žrtev. Vrhovni komandant Josip Broz Tito se je umaknil iz Drvarja in v noči na 4. junij krenil na otok Vis.

Titu pokazali ali ne. Josip Grbelja v tistem članku pravi, da je Tito sporočilo dobil, jaz pa mislim, da Tito te depeše nikoli ni dobil v roke. Kajti, če bi jo, sem prepričan, da bi se takoj umaknil. Najverjetneje je depešo prestregel nekdo od Titovih ožjih sodelavcev. Saj veste, takrat je bilo veliko saboterjev...«

Dokazano je torej, da je bila depeša poslana v Drvar in da je bil vrhovni štab pravočasno obveščen o napadu. Odprto pa ostaja vprašanje, ali je Tito sporočilo osebno prejel. Čeprav v zgodovini ne moremo postavljati objektivnih resnic, bi rešitev te uganke vseeno pojasnila še en delček naše zgodovine.

Natalija Mljač
Elen Batista

foto: Fotodokumentacija Dela

YUGOSLAV STOCK EXCHANGE INC. LJUBLJANA

Ljubljska borza vrednostnih papirjev ali kot je njeno uradno ime Jugoslovanska borza vrednostnih papirjev delniška družba živi in dela že od konca marca letos. Kako uspešno je njeno poslovanje, je predmet mnogih ugibanj. Večina nestrokovnih kritikov je mnenja, da je ljubljanska borza le blede senca ta prave borze. Po drugi strani pa je med ljubljanskimi snobi že pred časom postalo moderno hoditi "na borzo", kjer je bilo tako med publiko videti mnogo znanih in preverjenih ljubljanskih premožnih bedakov. Da bi se sami prepričali, kdo ima bolj prav, smo obiskali borzno ekipo in o aktualnih problemih, ki se dotikajo borze poklepetali z njenim pravnim svetovalcem, 25 - letnim diplomiranim pravnikom MILOŠEM ČASOM.

TRIBUNA: Morda najprej nekaj besed o Tebi. Zelo mlad si za funkcijo, ki jo opravljaš. Kdaj si pravzaprav končal fakulteto, iz česa si diplomiral, kako potem prišel na borzo v to mlado ekipo?

MILOŠ ČAS: Dejstvo je, da sem mlad, kot je tudi dejstvo, da je borzno poslovanje pri nas nekaj novega, nekaj, kar šele prihaja. Tako o kakšnih dolgoletnih izkušnjah pač ni mogoče govoriti. Zaradi tega menim, da je naša mladost tudi prednost, ker nismo obremenjeni s preteklostjo.

Kar se tiče moje izobrazbe, sem diplomiral pred približno enim letom na ljubljanski pravni fakulteti z diplomsko nalogo: "Delnice v samoupravni družbi da ali ne?" pri dr. Marku Ilešiču in dr. Bojanu Zabelu.

V svoji diplomski nalogi sem poskušal osvetliti problem uvajanja delniškega sistema pri nas. Imel sem precej težav zaradi nepoznane teme, pomanjkanja literature, izkušenj. Tako, da je moja diplomatska naloga temeljila predvsem na mojih osebnih obiskih tujih borz: na Dunaju, v Budimpešti, Ženevi, Parizu in Bruslju, ter Pacific Stock Exchangea v Los Angelesu.

Na osnovi moje diplomske naloge sem se prijavil na razpis, ki ga je objavila takrat še ljubljanska borza vrednostnih papirjev v ustanavljanju in bil sprejet v delovno razmerje. Pri nastanku naše borze sem tako ali drugače sodeloval ali vsaj prisostvoval od vsega začetka do ustanovnega zbora 26.12.1989 v Ljubljani, ko si je borza naredila ime Jugoslovanska borza vrednostnih papirjev. S samim poslovanjem pa

je borza pričela 29. marca letos.

TRIBUNA: Kaj pa ostali trije člani borzne ekipe?

MILOŠ ČAS: Vsi štirje smo mladi. Direktor, ki je v medijih najbolj prisoten, je mag. Draško Veselinovič in je glavni nosilec tega projekta. Poleg njega pa še Boris Tomaž Šnuderl, diplomiran pravnik in ekonomist, ki se je z vrednostnimi papirji ukvarjal pri ljubljanski banki in kasneje ob študije ekonomije v Franciji, ter ob praktičnem izpopolnjevanju pred dvema mesecema na Pariški borzi. Tretji član ekipe je Tomaž Rotar, diplomiran ekonomist, ki trenutno vodi borzne sestanke. Z vrednostnimi papirji se je pričel ukvarjati podobno kot jaz pri diplomskem delu pri prof. Ribnikarju. Podobno je tudi obiskal najpomembnejše borze v Evropi.

Oba, mag. Veselinovič in Tomaž Rotar sta bila pred kratkim na enomesečnem izpopolnjevanju na Frankfurtski borzi, sam pa se bom podobnega izpopolnjevanja udeležil v mesecu oktobru.

TRIBUNA: Kakšne so vaše naloge?

MILOŠ ČAS: Ker je naša ekipa maloštevilna, se naše delo med seboj prepleta in smo, v narekovajih rečeno, vsi štirje "delavci za vse".

Moje delo obsega predvsem pravno delo, v odsotnosti ostalih tudi vodim borzne sestanke in opravljam vsa druga dela. Od sprejemanja tujih gostov do predavanj na seminarjih in stikov s poslovnimi partnerji. Skratka delo, ki ga ni moč postaviti v določene okvirje in reči, da vsak od nas dela

to in to. Moj uradni naziv pa je pravni svetovalec pri Jugoslovanski borzi vrednostnih papirjev d.d. Ljubljana.

TRIBUNA: Zakaj sprememba imena iz ljubljanske borze v ustanavljanju v Jugoslovansko borzo vrednostnih papirjev?

MILOŠ ČAS: Tisti, ki malce bolj poznajo tematiko, vedo, da je v fazi ustanavljanja potekalo precejšnje rivalstvo med ljubljansko in beograjsko borzo. Ljubljanska je bila nato ustanovljena en dan pred beograjsko. Beograjska je uporabila ime Jugoslovanski trg kapitala in s tem poskušala izraziti, da je ona glavna in krovna borza. Ker v Ljubljani nismo želeli sprejeti vloge regionalna borza. To je bil razlog za spremembo imena v Jugoslovansko borzo vrednostnih papirjev. Prav tako pa je iz že iz imena razvidno, da imamo ambicije poslovati po vsej Jugoslaviji, da smo obrnjeni v Evropo in Jugoslavijo. O pravilnosti naše odločitve priča tudi podatek, da trenutno preko ljubljanske borze poteka preko 90 % vsega jugoslovanskega borznega prometa z vrednostnimi papirji.

Danes glede na nekatera nacionalistična mnenja ime ne ustreza, vendar ime pri vsem tem sploh ni bistveno. Tudi ob političnem zasuku v Jugoslaviji bomo poskusili trgovati na celotnem ozemlju novega političnega subjekta. Naš namen je sodelovati s čim večjim številom strank (jasno ne političnih), izdajatelj vednostnih papirjev in tu politične meje ne morejo igrati vloge. Trenutna dogajanja v Evropi jasno kažejo na trend združevanja

in ne zapiranja. Sam osebno se vedno zavzemam, da bi ljubljanska borza dobila svoje prvotno ime, ki pa, kot sem že dejal, nima vpliva na bistvo njenega poslovanja.

Večji problem je zakonska članstva dostopa tujim pravnih osebam na našo borzo in tudi to je razlog, da si prizadevamo, da bi nacionalne meje ne imele vloge pri delovanju naše borze.

TRIBUNA: *Večkrat si omenil Budimpeštansko borzo. Jo lahko primerjamo z ljubljansko, glede na to, da je nastala v vzhodnoevropski državi, ki se je odprla v svet?*

MILOŠ ČAS: Iskreno je treba reči in priznati, da je kar se tiče borznega poslovanja borza v Budimpešti, vsaj dve do tri leta pred nami. Kljub temu, da se je formalno ustanovila šele pred nekaj tedni, nas vsebinsko precej prehitela.

Za nas je zanimiva zaradi podobnih težav, s katerimi se srečujejo, ki izhajajo iz podobne politične ureditve, ki je obstajala v obeh državah. Upam, da se bomo iz teh izkušenj kaj naučili in si s tem prihranili dovolj časa in denarja.

Zato tudi obstaja sodelovanje med madžarsko in našo borzo, kakor sodelujemo tudi z borzami v Parizu, Frankfurtu in Dunaju. V primerjavi med obstoječimi in kotirajočimi vrednostnimi papirji, to je tistimi, ki se dejansko pojavljajo na borzi. Po teh pokazateljih so nas Madžari močno prehiteli. Čeprav sem sam mnenja, da jih bomo po samem številu v nekaj letih dohiteli.

Kar se tiče samega števila vrednostnih papirjev pri nas: trenutno se na borzi pojavlja 10 obveznic, 1 delnica, 2 blagajniška zapisa in klirinške terjatve za trgovanje s SZ., NDR in ČSSR.

Vse pa kaže, da se bo v nadaljnjih mesecih pojavilo precej novih vrednostnih papirjev, kar bo pri številki 30 - 40 že predstavljalo dobro osnovo za ploden razvoj borze.

Lahko se primerjamo z borzama na Portugalskem in v Turčiji, ki sta pričeli z istim številom vrednostnih papirjev, danes pa predstavljata določen del evropskega trga vrednostnih papirjev.

TRIBUNA: *Kolikšen je povprečen promet na en borzni sestanek, kolikšen bi le ta moral biti, da bi borza postala profitabilna za njene člane in izpolnjevala kot borza svojo dolžnost?*

MILOŠ ČAS: Poslujemo od 29. marca letos in doslej smo imeli 28 borznih sestankov, na katerih je bilo sklenjeno za milijon nemškimi mark transakcij. Povprečje si lahko izračuna vsak sam.

Kateri je obseg prometa, ki borzi omogoča živeti? Tukaj bi želel poudariti, da borzne provizije ne predstavljajo glavni vir dohodkov. Veliko pomembnejše so članarine, sedežnine ... To je kupljena pravica sodelovanja na borzi.

Da pa bo za člane borze postalo poslovanje donosno, se bo promet seveda moral še povečati. Res pa je, da je to vprašanje različno od člana do člana. Zanimiva bo tudi omejenost števila sedežev na borzi, ki bo povzročila trgovanje s samimi sedeži na borzi.

TRIBUNA: *Znano je, da je brokerski poklic eden najbolj vabljivih za mlade ambiciozne ljudi na svetu. Prav tako je znano, da je najboljše plačan poklic na svetu. Kako pa je s tem pri nas?*

MILOŠ ČAS: Opozoril bi rad, da moramo ločiti brokerja kot osebo in brokerja kot brokersko organizacijo. Pogoji za brokersko organizacijo so znani: primerna organiziranost za poslovanje z vrednostnimi papirji oz. registracija na sodišču za posredovanje v prometu z vrednostnimi papirji. Minimalen osnovni kapital, ki znaša na naši borzi je 400.000 konvertibilnih dinarjev. Spoštovanje internih pravnih aktov borze.

Za brokerja se zahteva opravljen brokerski seminar in izpit na koncu le tega. Z opravljenim izpitom se pridobi licenca za borznega posrednika, to je delo na borzi, vendar ne kot sama fizična oseba pač pa kot fizična oseba zaposlena pri brokerski organizaciji.

Če primerjamo položaj borznih posrednikov po svetu in pri nas, ne smemo pozabiti, da borzno poslovanje poteka pri nas nekaj mesecev po svetu pa že več deset let. V tem času se je razvilo ogromno različnih načinov poslovanja, preko katerih so brokerjem omogočeni precejšnji zasluži.

Naša borza se bo poskušala držati zahodnih trendov. Trenutno pa promet pri nas poteka večinoma z obveznicami. Vsi pa vemo, da predstavljajo za brokerja glavni zaslužek delnice in opcije na delnice. Za delnice sem prepričan, da jih bo v bližnji prihodnosti več, medtem ko mora za poslovanje z opcijami preteči precejšnja doba, da bomo zreli poslovati z njimi.

TRIBUNA: *Kaj je po tvojem mnenju glavni razlog, da naša družba še ni sposobna sprejeti poslovanja z opcijami, glede na to, da je poslovanje z opcijami po svoji biti špekulativen posel?*

MILOŠ ČAS: Glavni razlog je po mojem mišljenju najprej stoddostno obvladavanje poslovanja z delnicami. Dokler ni tako, nisi

foto: Leon Peklarič

sposoben poslovanja z opcijami. V tem trenutku bi bilo možno poslovanje z opcijami na obveznice, ki bi bilo koristno zaradi samega privajanja na poslovanje z opcijami.

TRIBUNA: *Neprestano poudarjamo delnice in opcije, verjetno pa večina ljudi sploh ne ve, da na zahodu procentualno največ prometa zavezemajo obveznice. Na Japonskem preko 90 % Na zahodu so najvarnejše državne obveznice. Kako je s tem pri nas? Nekaj časa se je govorilo o obveznicah Republike Slovenije*

MILOŠ ČAS: Dejstvo je, da je na zahodu mnogo večje število obveznic kot delnic. Večina prometa pa se opravlja z delnicami. Glavni faktor je odločitev investitorja, če vemo, da so obveznice relativno varen vrednostni papir ob točno znanih pogojih (obrestna mera, pogoji vračila, rok dospelosti). Investitor je seznanjen vnaprej, kaj se bo zgodilo in rizik je sorazmerno majhen.

Kdor pa se odloči za nakup delnice, pristaja na večji rizik, na večjo negotovost glede svojega denarja. In glede na to, da je na svetu zelo malo bogatašev, se večina ljudi odloča za njihov nakup. Zlasti državnih, ki so ena najvarnejših naložb, vsaj na Zahodu.

Naša republiška obveznica je tik pred primarno emisijo. Znano je, da je Republika Slovenija izdala obveznice v višini 200 milijonov nemških mark, s katerimi želi predvsem pomagati podkapitaliziranim slovenskim podjetjem. Upam, da se bo tudi ta obveznica kljub določenim dohodkovno neavbljivim motivom za potencialne investitorje kmalu pojavila na borzi.

V primerjavi z ostalimi obveznicami je obrestna mera precej nižja, po drugi strani pa naj bi bil nakup te obveznice zelo varna naložba.

TRIBUNA: Vsaka firma na zahodu, pa tudi pri nas, ki želi izdati vrednostni papir, mora izpolniti papir, ki mu na zahodu pravijo prospectus, pri nas pa prospekt. V tem papirju so v bistvu najpomembnejši podatki o emitentu, ki morajo biti v vsakem trenutku na razpolago potencialnemu kupcu vrednostnega papirja. Pa vendar, če bi Elan pred enim letom izdal obveznice, bi jih Slovenci dobesedno razgrabili kot eno "najbolj varnih oblik". Kdo pri nas daje podatke o finančnem poslovanju, vemo, kako, smo videli ob aferi Agrokomerc, Elan... Zanj velja tisto, kar je trdil nacistični propagandist Goebells - obstaja laž, velika laž, največja laž in obstaja statistika, SDK, bi rekli Slovenci.

MILOŠ ČAS: Kar se tiče SDK-ja, je pri nas več ali manj jasno, kdor ne prevzema materialne odgovornosti za potrjevanje določenih podatkov. Ta si ne bo prizadeval, da bo tisto, kar bo potrdil, tudi res veljalo. SDK materialno ne odgovarja za ničemer. Tako so pri nas objavljene statistike, bilance, poročila enostavno brez pomena in teže.

Na Zahodu temu ni tako, ker se s potrjevanjem in določanjem poslovnih rezultatov določenih podjetij ukvarjajo posebne finančne institucije, t.i. revizijske službe, ki s svojim žigom potrdijo verodostojnost podatkov in kakor hitro se zgodi, da ti podatki niso resnični se lahko ta revizijska služba poslovi. Zahod je na denar občutljiv, denar je redka in dragocena dobrina in največ kopij se lomi ravno okrog denarja. Tu se ne oprošča in ni popravilnih izpitov. Kakor hitro ga polomiš, te ni več.

Upam, da se bo to spredvidelo tudi pri nas. V zadnjem času je bila ustanovljena mešana d.d. Consultatio. Ustanovila jo je ljubljanska banka z družbo iz Avstrije. Z revizijo se je pričel ukvarjati tudi ITEO. Rastejo nove firme, ki se želijo ukvarjati s tem poslom. Nastanek novih revizijskih služb bo končno lahko dala prave podatke poslovanja družb pri nas.

TRIBUNA: Varnost kupca vrednostnih

papirjev in zaupanje v njegovega borznega posrednika sta eden od najpomembnejših temeljev borznega poslovanja v utečenih sistemih. Kakšna je po tvojem mnenju varnost kupca vrednostnih papirjev pri nas?

MILOŠ ČAS: Salomonsko rečeno, lahko bi bila boljša. V zakonskih aktih je še vedno preveč pravnih praznin, ki jih bo potredno zapolniti in dopolniti. Razumljivo, da se po tolikem času nepoznavanja vrednostnih papirjev in neposlovanja z njimi, pravna regulativa ne znajde najbolj. Sem mnenja, da se na tem področju preveč čaka in prepušča vse skupaj tržnemu, bolj "črnotrznemu" načinu urejanja. Zakon bi moral jasneje dodelati poslovanje in izdajanje vrednostnih papirjev. Na Zahodu je o tem problemu napisanih tisoče in tisoče členov, ki natančno pojasnjujejo postopanje v določenih situacijah.

Seveda ne smemo iti v drugo skrajnost in prenormiranost, kar se je svoj čas rado počelo, ampak je treba najti neko razumno mejo med tem, kar mora biti pravno regulirano in kaj prepustiti avtonomiji strank.

TRIBUNA: Da prispe določen vrednostni papir na borzo, mora dobiti "žegen" Zvezne komisije za dajanje dovoljenj za izdajo vrednostnih papirjev in nato še borzne komisije za sprejem vrednostnih papirjev na borzo. Vloga prve je dodelana na pol, pa še tisto, kar je določeno, izpolnjuje slabo, če vzamem primer Mebla!

MILOŠ ČAS: Poslovanje obeh je še v povojih, kar se je res pokazalo v primeru Mebla. Komisija v Beogradu je sestavljena po republiškem ključu, predstavljala pa naj bi tisto, kar predstavlja Security and Exchange Commission (SEC) v ZDA ali vlogo finančnega ministrstva v ZRN. Te vloge pa še ni dovolj odigrala.

Zlasti pri Meblu je bilo vidno, da znanje ni na nivoju, da se posameznemu vrednostnemu papirju ne posveča dovolj pozornosti, da je provizija komisije mnogo previsoka. Npr. 0,4 % od vrednosti izdanega dovoljenja, kar pri večjih emisijah predstavlja ogromno denarja. Kljub temu, da bi Meblu morali zavrniti prošnjo, so jo odobrili ob pogoju bančnega garanta (Stanovanjsko komunalna banka), čeprav je prišlo do napak že pri izračunavi amortizacijskega načrta odplačevanja 12 % obresti. Obveznice se na Zahodu izdajajo za pritegnitev novega kapitala, in razširitev zmogljivosti, ne pa za razrešitev tekočih finančnih problemov.

Naloga odbora za sprejem vrednostnih papirjev in članov na borzo je predvsem razvrščanje vrednostnih papirjev v kotacijo na borzi. Splošno znano je, da bodo obstajale ne ljubljanski borzi tri različne

kotacije: uvrščena, neuvrščena in prosto reguliran trg. Laično rečeno prva druga in tretja liga vrednostnega papirja. Trenutno vsi papirji kotirajo na prosto reguliranem trgu. Kriteriji za sprejem v uvrščeno in neuvrščeno kotacijo bodo znani jeseni. Takrat se bodo ločili kvalitetni premiki oz. razlike med vsakim različnim vrednostnim papirjem.

Pri delu našega odbora bo zelo pomembno delo novih revizijskih služb, ki bodo pomagala, da se določen vrednostni papir uvrsti v določeno "ligo". Zlasti pa bodo ti podatki dobrodošli kupcem vrednostnih papirjev za njihovo varnost.

TRIBUNA: Ljudje, ki o poslovanju z vrednostnimi papirji ne vedo prav veliko, navadno ob pogovoru o ljubljanski borzi zamahnejo z roko in pravijo, tam je vendar le par papirjev in nobenen bodočnosti. Jih lahko argumentirano zavrneš?

MILOŠ ČAS: To vprašanje je podobno tistemu, ali je borza vrednostnih papirjev potrebna ali ne? Kakor hitro bi zastavili to vprašanje pametnemu investitorju na Zahodu, bi se vam nasmehnil in vas spravil v zadrego zaradi postavljanja neumnih vprašanj. Dejstvo je, da se na zahodnih borzah vsak dan srečujeta ponudba in povpraševanje, kjer se oblikuje tržna vrednost vsem vrednostnim papirjem. To je tudi kraj, kjer lahko svoje vrednostne papirje takoj spremeniš v likvidna sredstva. Nejeverneži, ki še vedno dvomijo v prihodnost ljubljanske borze, vendarle vidijo iz dneva v dan napredek v poslovanju, vedno večje število transakcij Menim, da je le še vprašanje časa, ko bomo tudi pri nas govorili o pravem trgu vrednostnih papirjev. Ta je zame tisti, na katerem ni na nobenem borznem sestanku dvoma o tem ali bo prišlo do poslov ali ne, da se z vrednostnimi papirji množično trguje, da prihaja stalno do transakcij z njimi in da se vsak vrednostni papir lahko takoj spremeni v likvidno obliko.

Uspešen razvoj pa je pri nas odvisen tudi od drugih, predvsem zakonodajnih rešitev, največjega problema - družbene lastnine, vprašanja obrestnih mer, tečaja, likvidnosti in gospodarstvu...

Borza bo obstajala, ni dvoma, da ne bi. Mnenja sem, da že uspešno posluje. Da pa bo poslovala še uspešneje in dobila vlogo, kot ji pripada, pa bo potrebno rešiti obilo sistemskih problemov.

Upam, da se spet srečamo konec leta, ko bomo lahko govorili o pravem trgu vrednostnih papirjev tudi pri nas.

TRIBUNA: Miloš Čas, hvala za ta pogovor.

Pogovarjal se je Leonardo PEKLAR

TANGO & CASH

Letos marca se je formiral Odbor za prostovoljno delo. Pol legalno, bi rekel njegov sedanji predsednik **Peter Vencelj**, minister za šolstvo, ki je funkcijo, le-ta je zaenkrat formalna, »moral« sprejeti, saj je Odbor na grbi sekretariata za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo. V ta resor je svojčas »prestopil« **Stanko Šalamon**, bivši tovrstni zanesenjak na bivši RK ZSMS, kjer ima Odbor za prostovoljno delo zdaj dve pisarni. S stranko pa nič. Pravo legitimnost je dobil sredi maja, ko je v Uradnem listu (12/90) izšel sporazum o izvedbi programa prostovoljnega dela v Sloveniji za letošnje leto. Ta sporazum so sklenili IS SRS, Gospodarska zbornica RS, PTT, Zavarovalna skupnost »Triglav« in Ljubljanska banka - d.d. Ljubljana. Za realizacijo sporazuma (udeleženci naj bi skrbeli za uresničitev sprejetega programa in hkrati prevzeli del obveznosti) so tako ustanovili Odbor za prostovoljno delo, ki ga sestavlja pet ljudi iz resornih organov IS (sekretariat za zdravstvo, varstvo okolja, promet in zveze ter dva člana - Vencelj in Šalamon - iz sekretariata za šolstvo) ter po en predstavnik zunanjih podpisnikov. Osnovno poslanstvo Odbora je, da pripravi predlog letnega programa oblik prostovoljnega dela, finančni načrt, razdelilnik sredstev ter vsebinsko in finančno poročilo posameznih projektov in celotnega programa; da sklepa pogodbe z organizatorji prostovoljnega dela, še prej pa določi kriterije, na osnovi katerih se prireditelji prijavljajo. Na kratko torej, Odbor nadzoruje in spremlja »izvajanje sporazuma«.

Sicer pa se Odbor srečuje z romantiko prehodnega obdobja ali kot pravi **Stanko Šalamon**: »Podedovali smo mladinske delovne akcije, ki crkujejo, tako da so te klasične akcije letos zadnjič.« V letošnjem programu so planirali dve zvezni MDA, Suha krajina '90 in Zasavje '90, s po 320 udeleženci. Iz skupnih proračunskih sredstev, ki znašajo 5 milijonov dinarjev, naj bi za akcijo v Žužemberku namenili en milijon. Ker pa za to MDA ni preveč interesentov, se bo »akcija« odvijala ob vikendih od avgusta do oktobra. Tako se bodo sredstva,

KRAMP DESIGN & ZSMS

PROSTOVOLJCI

Na račun odmiranja preživete variante mladinskih delovnih akcij se da tudi lepo kasirati. Novokomponirani raziskovalni tabori so tako hkrati krinka trenutnega kaosa in vizija nekakšne oblike mladinskega prostovoljnega dela; seveda, ko bo državni organ spoznal, da nima pravice dirigirati državljanškemu orkestru interesov.

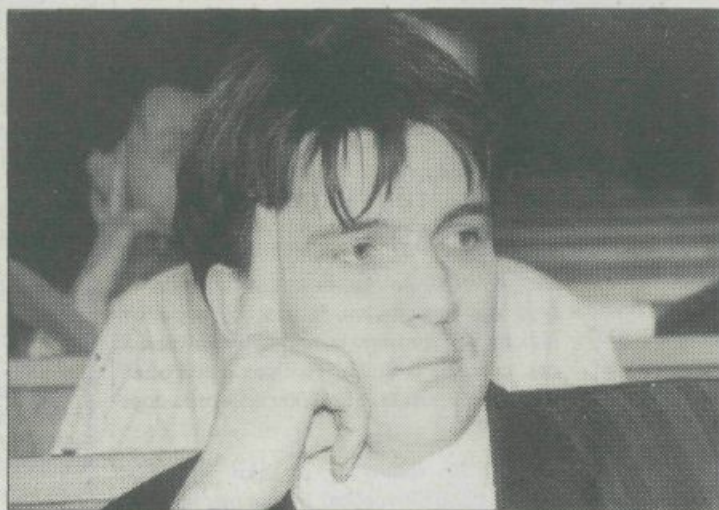

foto: Tomi Drozg

Za ilustracijo zapišimo, koliko sredstev kdo prispeva. Izvršni svet, ki naj bi sam oz. preko svojih upravnih organov skrbel za oblikovanje in koordinacijo, je v ta namen zagotovil 1.011.400,00 din; za strokovne projekte s področja varstva okolja 2,643 milijonov din; nato pa sledijo: kmetijstvo, gozdarstvo, prehrana - 449.043,00, cestno gospodarstvo - 511.477,00, energetika - 65.040,00, za področje usmerjanja začasno nezaposlene mladine - 5.366,00, zdravstvo in socialno varnost - 123.161,00 (54.626,00 za programe pomoči ogroženim socialnim skupinam in 68.535,00 za same udeležence v času trajanja prostovoljnega dela), vzgoja in izobraževanje ter telesna kultura - 58.748,00 (od tega 31.748,00 za vzgojo in izobraževanje ter 27.000,00 za fizkulturo) in za izvajanje programov širšega kulturnega značaja - 40.000,00. Med zunanjimi podpisniki pa Gospodarska zbornica Slovenije prispeva 92.684,00, Sestavljeno podjetje PTT Slovenije - 60.244,00 (le za program s področja PTT-ja), Ljubljanska banka - d.d. Ljubljana (za program solidarnostne pomoči in varčevalne kulture) - 40.585,00 in Zavarovalna skupnost »Triglav«, ki zavaruje udeležence vseh oblik prostovoljnega dela letos v Sloveniji (+ za programe zdravstvene in požarnovarstvene vzgoje) - 11.971,00.

namenjena za akcijo, le delno porabila. Ostanek naj bi se po zagotovitvi Šalamona »razdelil med organizatorje, ki so bili uvrščeni v program.« Zakaj pa ne? Da je prilivanje namenskih sredstev nezakonito, vedo vsi in vsi prav to počno. Nekatere je mogoče celo razumeti, pri drugih pa nas spreletijo zle slutnje aktualnega biznismenstva: združiti prijetno nezakonito s koristnim zakonitim.

CASH & TANGO

Šalamon zatrjuje, da se sredstva prelivajo po načelu krpanja; gre namreč za to, da denar, ki ostane, namenijo za naslednji projekt, ker tistih pet milijonov, ki predstavljajo fond, ni zbranih v kakšni kasi, ampak »pritekajo«. V Uradnem listu (12/90) pa prej omenjeni sporazum v 11. členu navaja, da bodo udeleženci (IS + podpisniki) sredstva nakazovali po dinamiki pritoka lastnih sredstev, in da bodo polovico potrebnih sredstev nakazali nakasneje do 15. maja, polovico pa najpozneje do 1. avgusta. Najbrž bi slednje moralo obveljati... ali pa je morda kdo pisal sporazum zato, da je skupščinski poročevalec imel prilogo. Glede na to, da je »dead line« za nakazovanje sredstev že tu, je vprašanje, kam se zdaj priliva denar. Obstaja nekaj možnost; da so skupna proračunska sredstva preskromna in bo višek prišel prav v finišu, da se ostanek veže na banko in vlečejo obresti, da si nekdo kupi čevlje... Sicer pa je brez pomena naštevati variante, ki so jasne slehememu laiku. V planu porabe, ki se mimogrede valja na sekretariatu za šolstvo, je slej ko prej pod rubriko »neuporabljena proračunska sredstva« dokaj prazno. Sicer pa minister **Vencelj** pravi, da mu v Juliju, ko je postal predsednik Odbora, še ni uspelo vsebinsko dojeti delo Odbora.

Za dve MDA je po razdelilniku namenjeno 34,21 % sredstev (Suha krajina - 18,1 % in Zasavje - 16,11) in glede na to, da za tovrstne avanture ni zanimanja, bo ostalo precej »namenskih« sredstev. Mimogrede, poprečna sredstva za kakšen raziskovalni tabor znašajo dober procent. In če je verjeti Šalamonu, bi fond za financiranje radi še povečali.

Bojan Krajnc

PRVA IZJAVA NOVEGA PREDSEDSTVA ŠTUDENTSKE ORGANIZACIJE V TEM MANDATU ALI ... TO ME SPOMINJA NA NEKAJ ...

Predsedstvo ŠOU v Ljubljani je 31. julija spravilo na svet izjavo, ki se zaključuje z nekam znanimi patetičnimi vprašanji. Sploh pa je tudi stil zelo blizu nekdanjim UKajevskim izjavam. Pa zaključimo še mi v stilu:

- ali stare dobre UKajevske sile še niso izgubile vplivne moči in

- ali se študentski organizaciji obeta isti način manipuliranja kot nekdanj?

Kadar mame (Andrej Poznič) ni doma, mačka (Samo Resnik) z miško (mi vsi skupaj) se igra!

HOPLA

ALI ŽELI IZVRŠNI SVET S POMOČJO UNIVERZE ŠTUDENSKI SERVIS RES PRIPOJITI ZLOGLASNEMU ŠTUDENSKEMU CENTRU?

To so seveda izmišljene govornice, saj študentska organizacija, ki je pred leti izvedla akcijo reševanja Študentskega servisa izpod oblasti Študentskega centra, tega seveda ne bo dovolila, pa četudi za idejo stoji sam Izvršni svet naše demokratične in suverene republike Slovenije. Denar, ki ga vsi študentje in kopica dijakov zaslužijo preko servisa, naj ostane namenjen za obštudijske dejavnosti, ne pa da ga bo porabil študentski center, ki bi ob boljšem poslovanju lahko deloval brez kakršnekoli pomoči. Kar Center najmanj potrebuje, je to, da bodo študentje financirali nekatere študente, ki živijo v študentskih naseljih. S tako finančno pomočjo bi Center samo uspavali in tudi princ na belem konju ga ne bi več obudil... ob tem pa bi obštudijske dejavnosti študentov, ki že tako crkujejo zaradi pomanjkanja denarja, dokončno crknile, in bojim se, da tudi Servis, ki take obremenitve res ne bi zmožel. Tako bi študentje tudi izgubili moč, saj denar danes pomeni tudi moč, to pač vsi vemo, in nova demokratična oblast nam lahko zares podtakne kakršenkoli hoče sistem, potem pa se jebite, študentje, a ne?

P.S. Obžalujem, toda novi konzervativem povzroča v meni ejakulacijo grdih besed, saj sem normalen moški in ga posilstva »ornk« zrajcajo...

A mam stil, a, kkr u skupščin...

DELEGACIJA ŠKUC NA OBISKU PRI KULTURNEM MINISTRU, PARLAMENTARNU, MINISTRU ZA KULTURO

Slišati je bilo, da tovariš Andrej Capuder (ni pomota, metode tovarišev zaslužijo pošteno poimenovanje) najprej sploh ni hotel sprejeti »alternativcev«, ko pa se je preko narodovega popotnika strica Peterleta le dogovoril za rendez-vous z njimi, so ga ti zaman čakali. Ni kaj, tovariš Capuder se je bal, da ga bodo ŠKUCevci tako zrajcali, da lačen situaciji ne bo kos in bo zato prišlo do prezgodnjega izliva, zato se je pred sestankom napotil na kosilo v skupščinsko menzo. Če gre verjeti zlobnim jezikom, ga je tam čakala delegacija Društva za boj proti seksualnim revolucijam, saj je bila tej deželji dovolj že ena revolucija. Minister se je stringal z njimi in kot ljudje, ki enako mislijo, so potem skupaj popili glažek vinca ter skupaj prepevali do zore. Alternativci pa so bojda z dolgimi nosovi zapustili stavbo na Cankarjevi ulici.

HOPLA

ALI SE ŠTUDENTOM OBETAJO BOLJŠI ČASI?

Če gre verjeti kolegu, ki trdi, da stric Peterle pred vsakim obrokom, še posebej pa poslovnim, moli, ga prosimo le, naj kako zmoli tudi za nas, nevedne grešnike. Tudi nas lahko odreši peklnskih muk, ki se nam obetajo v prihodnosti.

Brez služb, stanovanj, le kako naj potem delamo nove Slovenčke? Blagor njemu, ko bo zaradi tega, ker so pogovori na tako visoki ravni zelo zahtevni, na nekaj tisoč mark dobil baje še povišico, narod pa bo zaradi komunističnih prascev še kar naprej stradal...

Naj zaključim v čisti slovenščini, ki jo naša oblast neutrudno uporablja:

Smatram, da imate dovolj.

HOPLA

PA ŠE GESLO TEDNA (pozor, povedali so mi ga alternativci):

WHOEVER YOU VOTE, GOVERNMENT WINS! AMEN! Zoltan

MINISTER DELA ZAKONITO

Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo (RK VITK) je 28. maja letos vsem srednjim šolam poslal okrožnico, v kateri je minister za šolstvo dr. Peter Vencelj podal stališča in pojasnila predvsem v zvezi s popravnimi izpiti.

Po novem ima dijak ob koncu leta lahko največ tri popravne izpite, sicer mora ponavljati letnik. Ponavlja ga lahko kot redni dijak (največ enkrat) ali pa tako, da dela razredne izpite kot občan. Če dijak ponavlja letnik kot občan, mora opravljati vse izpite, se pravi tudi tiste, iz katerih je bil ocenjen pozitivno v letniku, ki ga je obiskoval. (To velja tudi za tiste, ki so možnost popravni izpitov imeli, vendar teh izpitov niso uspešno opravili).

Zaradi tega so se v javnosti pojavile razne pripombe, pritožbe in celo zahteve po preklicu okrožnice. Šolska skupnost Srednje družboslovne šole iz Škofje Loke je na primer v pismu, naslovljenem na Zvezo dijakov Slovenije omejitve ocenila kot birokratske in institucionalne, ki da so v službi represije nad šolajočo se mladino. Zahtevali so, da Zveza dijakov takoj zahteva preklic okrožnice.

Vendar pa je pri vsem tem potrebno pojasniti oz. upoštevati več stvari:

1. Protest zoper omejitve možnosti popravljanja je pravno neutemeljen, saj pravne podlage za spremembo zgoraj navedenih predlogov, ki jih je izdal RK VITK, ni. Zakon o usmerjenem izobraževanju namreč določa natanko to, kar je minister Vencelj zapisal v svoji okrožnici.

2. V času, ko je možnost popravljanja iz več kot treh predmetov še obstajala se je izkazalo, da velika večina več kot treh popravni izpitov ni uspešno opravila. Od učenca, ki ni sposoben uspešno zaključiti letnika oz. imeti ob koncu leta manj kot štiri negativne ocene, je tudi težko pričakovati, da se bo v dveh mesecih naučil celloletno snov iz več kot treh predmetov. Sicer pa v primeru, da obstajajo objektivni razlogi za to, da ima ob koncu leta več kot tri negativne ocene (bolezni,...) zakon tako in tako predvideva izjemo.

3. Vsa navedena dejstva so znana že od junija 1989, ko so bile sprejete spremembe Zakona o usmerjenem izobraževanju.

Zato okrožnice pravno ni mogoče preklicati oz. spremeniti. Edina možna rešitev trenutno je morda edino ta, da učenec, ki pričakuje več kot tri negativne ocene, skuša v dogovoru s profesorju in še pred koncem leta te ocene popraviti vsaj pri določenih predmetih, tako da dobi pravico opravljanja popravni izpitov (se pravi, da mu ostanejo le še največ trije). Tak dogovor je smiseln predvsem takrat, ko učenec pričakuje štiri ali največ pet negativnih ocen. Seveda pa tu igra odločilno vlogo predvsem dobra volja ter pripravljenost vodstva šole in, jasno, učiteljev samih.

Alenka Kunaver

Š P O R O Č I L O ŠTUDENTSKÉ ORGANIZACIJE

Kot izvršilno telo parlamenta izvoljenih predstavnikov ljubljanskih študentov se odzivamo na protest rektorata naše Univerze, objavljen dne 25. julija 1990.

Tako kot svobodne volitve, svoboda tiska in varnost pred tajno policijo je bila avtonomija Univerze med cilji slovenske pomladi poznih osemdesetih let, čigar dediča sta novi, legitimni parlament države Slovenije in nova slovenska vlada. Želimo verjeti, da letošnja mima sprememba oblasti v Sloveniji ni bila zgolj revolucija na Živalski farmi, kjer se razen imen pri koritu ne bi spremenilo nič.

Za avtonomijo Univerze se nam zdi bistveno predvsem dvoje: *stalen in zanesljiv vir financiranja - in samoumevna pravica univerzitetnih učiteljev in raziskovalcev ter študentov, da preko svojih predstavnikov, svobodno izvoljenih v univerzitetne organe, suvereno odločajo o življenju Univerze.*

Obe pravici pomenita, da se mora država glasno in nedvoumno odreči možnosti pritiska na univerzitetne učitelje in raziskovalce ter njihove študente, druga pa opozarja, da smo del Univerze in njene avtonomije *tudi študentje* in da si tega ne bomo pustili vzeti. Pričakujemo, da bomo na univerzi 90. let doma *bolj* in ne *manj*, kot smo bili tu doma v 80. letih.

Zdi se nam tudi, da bo demokracija morala najti za znanost, šole, Univerzo *več* od samoupravnega socializma - in ne *manj*. V znanju vidimo korenine moderne družbe. Če vlada meni, da je za gospodarsko rešitev res nujno obrezovati korenine, naj vsaj pove, kako dolgo bi to želela početi - do naslednjega leta ali do naslednjih volitev?

Zavedamo pa se, da naša Univerza nosi posledice desetletij »prave vere« in da bo verjetno potrebovala pomoč, da se očisti. Slovenska družba potrebuje strokovno in neodvisno oceno Univerze, njenih krepkih in slabotnih plati. Menimo, da bi za svoj napredek potrebovala kritični pregled skupine neodvisnih strokovnjakov, tujih in domačih iz t.i. »tretje univerze«, ki bodo to oceno pripravili, da bodo javnost, skupščina in vlada vedeli, s kakšno Univerzo imajo opravka. Ta skupina naj tudi pripravi pobude za spremembe in dopolnitve študijskih programov.

Ker je to pismo končno namenjeno tudi vladi, še ta vprašanja:

- Kdo zavira gradnjo XIV. bloka v Rožni dolini 7? (Koliko brucev, ki ostanejo v jeseni brez sob v pretesnih študentskih domovih, potem naredi letnik?)

- Ali bo nova oblast ukinila diskriminacijo študentk mater nasproti delavkam in kdaj namerava to storiti?

(Ta diskriminacija je bila med najbolj bolečimi argumenti, zakaj naj bi študiju priznali status dela).

- Ali se bo vlada g. Peterleta potrudila, da bodo maturanti jeseni lahko šli študirat na Univerzo in ne v enote JLA?

Za Predsedstvo ŠO Univerze v Ljubljani:

SAMO RESNIK

Gospod Vencelj, Univerza v Ljubljani ima še zmeraj napačno ime!

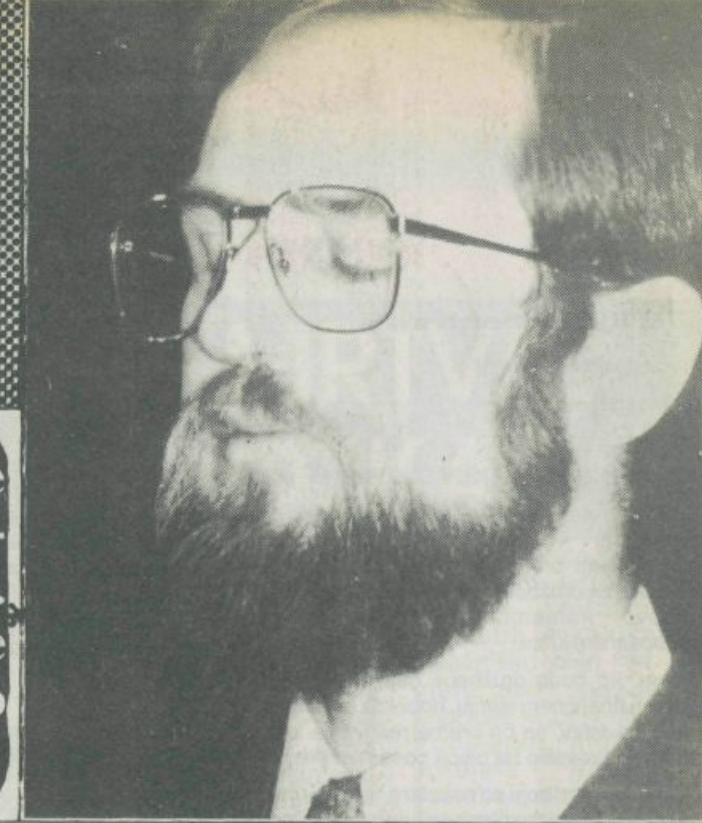
foto: Tomi Drozg

Ob takšnem ljubljanskem turizmu, kot se ga gremo letos, je vseeno, če imamo mestno Turistično zvezo ali pa je nimamo.

(Kmalu bodo vojaki naši edini gosti.)

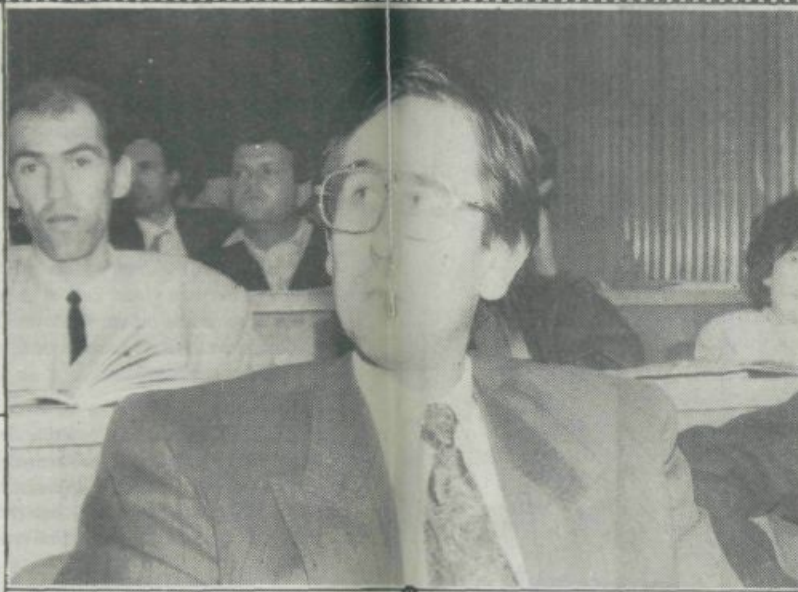

TRIBUNA FOTOLABOR

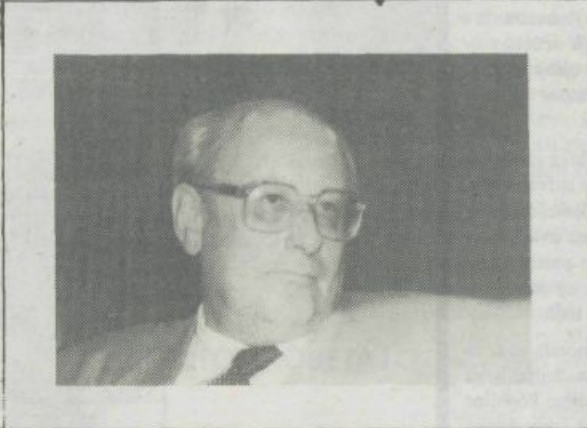

Tomšič je zelo naiven politik. Noče in noče razumeti, da v politiki ni neodvisnosti in da se bo zato tudi njegova Neodvisnost morala ukloniti volji velikih. (Tudi po zmagi Demosa je politika ostala kurba.)

Božiček sprašuje, kdo je Rupla in Peterleta povabil v Ameriko. Škoda, da ni tako bistrih vprašanj postavljaj že prejšnjim vladam.

Gospod Peterle je nesporno simpatičen človek. Škoda le, da je zadnje čase v tako slabi družbi.

Med novimi oblastniki je imel v preteklem tednu gotovo največ dela gospod Rajko Pirnat. Kljub delu pa gospod Pirnat še vedno najde čas za branje knjig. Trenutno baje bere Zupanovo »Duh po človeku«.

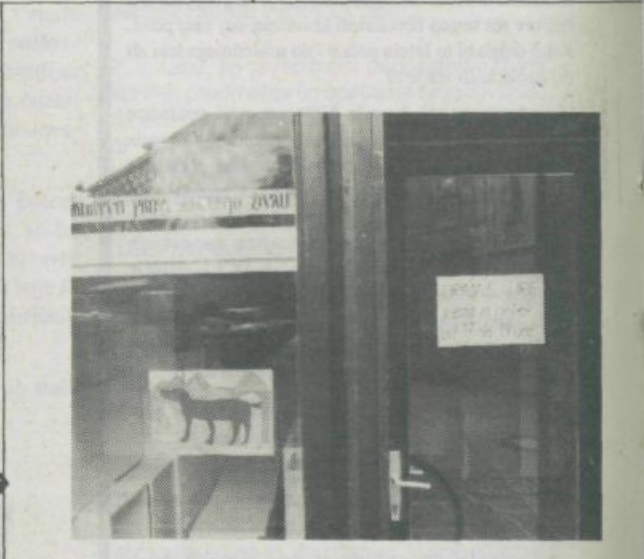

Mladi Ravnikar in SCT sta tem, ko se jim je podrlo pogradu, zreli za zamenjavo. Da se to še ni zgodilo, je verjetno krivo to, da nova oblast nima svojega »Alberta Speera«.

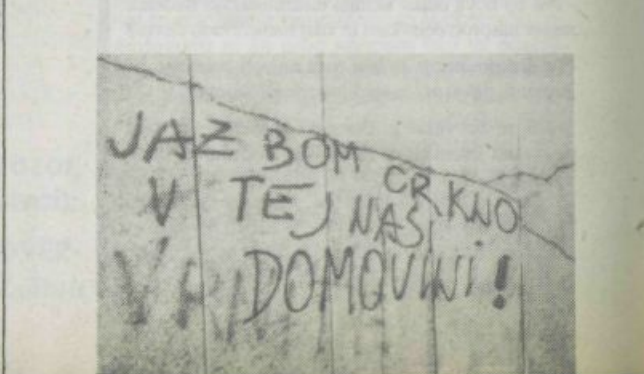
Stanič in Rupel sta v Demosov novorek uvedla pojem »poštenega novinarja«. Postavila sta zelo stroge kriterije, ki jih za zdaj v celoti izpolnjuje le Bojan Korsika.

Boj proti mučenju živali je v Evropi postal uspešen šele, ko so tudi zaščitniki živali začeli uporabljati silo. Letos je bilo zato na ulicah zahodnoevropskih mest komaj še mogoče videti kakšno žensko v krznenem plašču.

Pri nas živina še naprej krkuje v zaklenjenih tovarnjakih na poti v Italijo. Društvo za zaščito živali pa ima prostore med krznarjem in usnjarstvom.

Noč na Ljubljani se je letos (lani so štrajkali kajakaši) začela in končala s skakanjem pubertetnikov v umazano vodo. Imeli so tudi pokvarjeno ozvočenje in dva plovca z baklama. (Na plovcih se je še nekaj dni nabirala svinjarija.)

Kdo pravi, da se letos v Ljubljani nič ne dogaja? Imeli smo koncert Agropopa, zdaj pa pride še cirkus!

Edini, ki so do sedaj motili ljubljansko nedeljsko mrtvilo, so bili Bosanci in Polja. Z ukinitvijo boljšega sejma bo tudi te konec in lahko se zgodi, da bo Ljubljanci spet hodili k nedeljski maši.

MINI HOPLA (srednja šola)

Zveza dijakov Slovenije

Dalmatinova 4

Ljubljana

IZJAVA ZVEZE DIJAKOV SLOVENIJE

Protestiramo zaradi odločitve vlade, ki je Skupščini RS predlagala rebalans republiškega proračuna, ki naj bi zmanjšal sredstva za družbene dejavnosti in spremenil njihovo namembnost za reševanje gospodarske krize.

S tem, ko bodo družbene dejavnosti, kljub slabem finančnem stanju, dobivale še izrazito manj sredstev, se bo breme reševanja krize ponovno prevalilo na pleča posameznika.

V predvolilnem boju so nekatere stranke (med drugim tudi stranke članice sedaj vladajočega Demosa) obljubljale izboljšanje položaja državljanov, ugotavljale pomen izobraževanja, konkretne poteze vlade pa kažejo, da se le ta poslužuje »preverjenih« metod jugoslovanske vlade iz časa Mikuličeve vladavine. Na področju izobraževanja to pomeni znižanje prispevkov za regresiranje mladinskih potovanj, prispevek 1600 din na leto za vsakega, ki bi hotel obiskovati srednjo ali višjo šolo (poleg tega bo, glede na ukinitvev prispevkov šolam za amortizacijo, verjetno

potrebno plačevati še razne prispevke, ki jih šola nujno potrebuje za normalno delovanje), znižanje že tako in tako nizkih štipendij (trenutno smo za tiste, ki se šolajo za pedagoški poklic)...

Zgoraj navedeni predlogi restrikcij so v nasprotju s programom Zveze dijakov Slovenija, poleg tega pa osnutek programskih izhodišč nove vlade ne prinaša potrebnega zaupanja, da se bo gospodarska situacija kratkoročno normalizirala.

Alenka Kunaver, predsednica

Zveze dijakov Slovenije

MLADIM ŠAHISTKAM IN ŠAHISTOM

Mladinski svet Slovenije organizira udeležbo na Mednarodnem turnirju šolskih moštev v Celovcu 3. do 5. oktobra letos. Možnost udeležbe imajo mladi šahisti in šahistke v dveh starostnih skupinah do 16. in 19. leta. Tekmovalo se bo v dveh jakostnih skupinah in sicer za turnirske in amaterske šahiste. Vse zainteresirane posameznike, društva in šolske šahovske krožke vabimo, da se z našo organizacijo udeležijo tega turnirja. Stroške bivanja prevzema dežela Koroška kot organizator, stroške prevoza pa Mladinski svet Slovenije. Prijave pošljite najkasneje do 10. septembra na naš naslov: Mladinski svet Slovenije, p.p. 651, 61001 Ljubljana s pripisom: ŠAHOVSKI TURNIR. Število udeležencev je seveda omejeno. Torej: kdor prvi...

Lep pozdrav!

Mladinski svet Slovenije

RADIO GLAS LJUBLJANE

KRALJ JE MRTEV – NAJ ŽIVI KRALJ!

16. AVGUSTA MINEVA NESREČNIH TRINAJST LET KAR JE ROCK'N ROLL IZGUBIL SVOJEGA KRALJA.

ZATO BO **ELVIS PRESLEY** OŽIVEL 16. AVGUSTA NA VALOVIH RGL V 150 KOMADIH, KI JIH NE BOSTE NIKDAR POZABILI!

DAN, KO BOSTE SNEMALI NAŠ PROGRAM

VSAK DAN, VSAK HIP, VSEH 24 UR PA SMO Z VAMI NA FREKVENCAH

102,4 IN 100,2 MHz

radio GLAS Ljubljane

MILADOJKA JE MRTVA, ŽIVELA MILADOJKA

ali
Bloodylon

Za začetek se bom spet vrnil na njihov nastop 25. aprila v Cankarjevem Domu. Dogodek je namreč pomenil dokončni obračun s preteklostjo, ki ga s taisto preteklostjo obremenjeni kritiki niso sprejeli ravno najbolje. V bistvu so ga popljuvali. Vsaj večina. Ravno tu bi si sedaj lahko privoščil nekaj moraliziranja ali celo etičnih izpadov, pa mislim da nima smisla. MY so namreč predstavili popolnoma drugačno glasbo, kot so jo obetala izhodišča s prve plošče. Znotraj skupine so očitno prevladali novi trendi, tako da so se MY od jazz-funk-hardcora preusmerili v funk-rap-rokerske vode in po njih zapluli s polnimi jadrji. Trdim torej, da so še zmeraj tako dobri, če ne celo boljši. Sicer je na vasi res lepo, vendar včasih za to koliko si dober šteje tudi uspeh oziroma odziv v tujini. Po prvi tuneji je bil le-ta najboljši na Nizozemskem, kjer so jih tamkajšnji kritiki proglasili za **jazz-core bend**. MY pa so bili tam tudi sedaj in odziv ni bil nič slabši, prej nasprotno(!?); za razliko od prejšnje turnee so jih sedaj označili kot **pop-core** zasedbo. Iz vsega napisanega lahko torej sodite, da so mi MY všeč, kar je res.

Na novi plošči Bloodylon so MY odtisnili osem skladb, ki so jih zgradili na močnih ritmihi, ki pogosto in odkrito koketirajo s funkoidnimi osnovami ter na ta način hote ali nehoti spominjajo na skupine tipa Red Hot Chili Peppers... K takim in podobnim asociacijam seveda močno pripomorejo kitarске pasaže, ki pa

jih dopolnjujeta saksofon in vokal. Na ta način še zmeraj spominjajo na neko obdobje svojega delovanja ter obenem nakazujejo nove dimenzije, ki se odpirajo predvsem z vokalom. Ob tem velja napisati, da so si MY omislili tekste priobčiti v prilogi ob disku. Toda kakšni teksti; zadeva namreč nima ne repa ne glave, vsaj smiselno ne. In stavim da se člani skupine in vsi okoli njih sedaj nesmrtno zabavajo, ko znani ali neznani znanci sprašujejo kaj za vruga ti teksti pomenijo. Hec

je namreč v tem, da ne pomenijo čisto nič, tam so zato, ker tako pač je. Seveda pa ni rečeno, da MY vokala ne bodo uporabili. Vendar je tako ali drugačno predvidevanje in napovedovanje pri omenjeni skupini karseda težavna in tvegana reč, ker te mladci iz MY kaj hitro povozijo. Ta občutek pa največkrat spremlja zavedanje staranja in minljivosti...; vendar je to že moraliziranje, ki se mi je po glavi pletlo na začetku tega zapisa.

MY torej s ploščo Bloodylon silijo v beli svet, za katerega imajo o73 sedaj vsekakor več možnosti kot po prvem lp-ju. Ta je namreč ravno tako dober, pa čeprav koketira s trenutnimi trendi. Le na podlagi teh pa se lahko resnično dobro prodaja. In zato tudi gre. Za podobne stvari, le da bolj specifične pa gre tudi pri skupini Urban Dance Squad. Petčlanska zasedba se je konec pomladi '89 odpravila v Bruselj in tam posnela ploščo

Ko so Miladojka Youneed nastopili kot zadnji bend na letošnjem Jazz Festivalu sem na teh straneh zapisal, da sem se na koncertu zalotil ob razmišljanju ali je mogoče, da se kaj takega dogaja v Jugl. Takrat namreč nisem bil ravno prepričan, da se. Miladojka so že takrat najavili ploščo, ki se je končno le pojavila v trgovinah (sicer le kot CD, pa vendar) in sedaj je popolnoma jasno zakaj tak naslov.

Mental Floss For The Globe. V tistem času namreč niso imeli pogodbe s kakršnokoli založniško hišo, ter zato materiale posneli in pripravili v desetih dneh. Ponujeno muziko je sprejela Arista in poskrbela za distribucijo. Tako je zadeva prišla tudi v moje roke; pravzaprav mi jo je najprej omenil Koja ob zadnjem nastopu Discipline Kičme v Ljubljani, nato pa so se pričele pojavljati ocene tudi po glasbenih časopisih. Ki so bile seveda dobre. UDS so namreč prva skupina evropskega hip hopa v tem trenutku. Raperji, ki ne uporabljajo ritem mašin in podobnih tehnoloških pridobitev so v tem trenutku seveda redkost, UDS pa so tisti ki na ta način razbijajo monotonijo ter vnašajo nekaj svežine. Ob skoraj hardkorovskih in celo metal izvedbah UDS ponujajo nekaj prav veselih in duhovitih rešitev, ko poskakujoče (jasno! kakšne pa?) ritme kombinirajo s soulovskimi in sixties rokerskimi prijemi. Tako ob vsem tem ne rabijo samplerjev, edina povezava z rapom je DJ, ki skrbi za skrečanje in ostale štose.

Če pokrajšamo vse okraske dobimo torej na nek način podobno glasbo kot pri Miladojki Youneed. Pa smo tam - pri neobremenjeni in lahkotni obenem pa dovolj kompleksni, da ob vseh ostalih zadovolji tudi zahtevnejšega poslušalca. Ki na koncu ob taki lahko tudi žura. Zato je letošnje poletje res prijetno.

Igor Ivanič

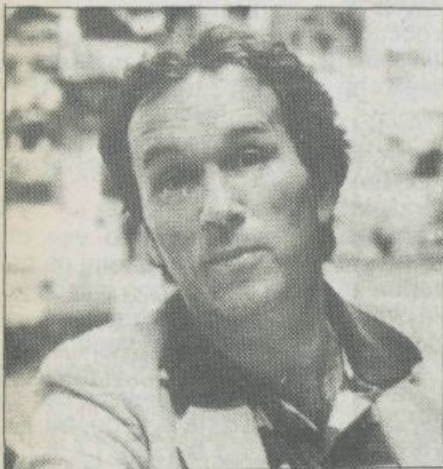
MAŠKARADA BREZ MASK

Kot vse kaže, je vlada s svojim zakonskim omahovanjem le uspela sesuti Viba film. Žiro račun je že nekaj časa blokiran. Tujci so spakirali kamele; od idej pohabljen direktor Vibe pa ugotavlja, da kar je bog (?) dal, bo hudič vzel. Bo že res, da minister Capuder ni tip Woodyja Allena.

ROAD TO HELL

Še pred mesecem dni je direktor Vibe, **Josip Košuta**, sijal od optimizma. Pogodba z **3B Entertainment**, luksemburško produkcijsko-distribucijsko hišo, je bila že podpisana. Ker je šlo za mednarodno pogodbo, je bila na potezi vlada, da jo ratificira. A je ni. Kateri (kdo) je bil tisti ključni »argument proti«, ni preveč jasno. Dejstvo pa je, da nihanje med za in proti ni bilo obarvano le z lastninsko pravico (RSK je titular lastnine) ali nejasnostjo pogodbe (po mnenju IS). Vmes je še marsikaj, o čemer lahko le slutimo, saj je na primer od kulturnega ministra **Andreja Capudra** nemogoče dobiti kakšno oprijemljivo izjavo. In kakorkoli obračamo potezo, ki že rojeva gnile sadeže, bi pri tem vladi moralc biti jasno, da zaradi njene antisimpatije do Košute koplje grob tudi slovenski filmski produkciji. Svojega denarja pa je vreden tudi **Košuta**, ki je v času **Šinigoja** in **Kavčiča** na lepe oči dobival finančne injekcije za različne »projekte«. Še danes namreč »ni znano«, od kod je Viba dobila denar za pustolovščino v Cannesu? Poleg lastnih sredstev in prispevkov sponzorjev, ki so

znašali dober milijon dinarjev, je Viba bivšo KSS zaprosila še za dva milijona. Lepo in prav. Toda v dokumentih bivšega Komiteja za kulturo piše, da bo šla omenjena participacija na rebalans na IS, kjer se ponavadi takšne stvari obravnavajo in po možnosti tudi sprejmejo. Viba film pa je sredstva dobila po hitrem postopku in to brez rebalansa. Kot kaže, je še enkrat (in zadnjič?) vzcvetela naveza **Kavčič - Gabrijelčič - Peljhan - Košuta**, ni pa izključeno, da je pri poslu sodeloval še kdo, ki je na vladni lestevici višje kotiral. Dejstvo je, da je Košuta pred časom lahko vlekel različne poteze in je vedno imel zaščiten hrbet. Zato dokaj smešno zveni njegovo zatrjevanje, da ne ve, kdaj je imela Partija pri Vibi prste vmes. Kar se Cannesu tiče in prej navedenih stroškov, ki jih je Viba film sama prispevala, je povsem možno, da je to del sredstev, ki so ostala od denarja, ki ga je Viba konec lanskega leta (od bivše KSS) dobila za nakup večdimenzionalne kamere. Ker ji je proizvajalec svetoval, naj rajši počaka do septembra, ko bo na tržišču zadnji hit kamere (ki bo 20 % dražja), je Viba del teh namenskih sredstev vložila v Grličev film **Čaruga**. In četudi bo film komercialna uspešnica, kot pravijo, lahko Viba na kakšna povratna sredstva čaka v najboljšem primeru dve leti. Da bo vsa stvar še zanimivejša, je Čaruga dobil več tujih koproducentov, **Grlič**, ki je še pred dvema tednoma iskal distributerja, pa z Vibo noče imeti ničesar več.

FILMOSESI

Pred dobrim letom, ko se je **Josip Košuta** »iz profane preselil v sakralno pisarno« (prosto po M. Širci), je v intervjuju za Telex med drugim rekel, da »mi film še znamo narediti, račun pa si izstavimo sami. KSS je bila zelo razumevajoča in najbrž bo še...« Pred časom je bil zelo razumevajoč tudi sekretariat za kulturo, ki je na pobudo **Marjana Gabrijelčiča** dodelil Vibi kakšen milijon mark. Za kaj je šlo? Gabrijelčič in Košuta sta ugotovila, da so se v letošnjem letu materialni stroški za produkcijo filmov zvišali za 50 % (od 1. 1. do takrat). Glede na to, da ni revalorizacije, je bilo treba projekte, ki se snemajo ali pa so že gotovi, finačno podkrepiti. Tako so se sredstva - namenjena za filma **Karmen** in **Poletje** v školjki 3. - razdelila na filme: **Do konca in naprej** (razlika med staro in novo ceno: 4,8 - 8,2 milijonov din), ki je že posnet; **Dnevi zmagos-**

lavja (4, 5-5, 6), ki je globoko v predprodukciji; in **Ječarji** (4,6-6,8), ki se snemajo. Upoštevalo dejstvo, da se različna namenska sredstva pri Vibi veselo prelivajo, je čisto mogoče, da je kakšen dinar za našete filmske projekte odromal v kakšne druge namene (račun za Cannes).

Sicer je pa zanimivo, na kakšen način so se (morali?) znebiti 3. del Štiglicvega **Poletja** v školjki, ki je bil svoj čas komercialno še kar uspešen avtor. Najprej je bilo slišati, da je scenarij zavrnil programski svet Vibe (Šömen, Dolmark, Furlan, Štefančič, jr., Vrdlovec), in da je bil to zadnji projekt, ki je šel po partijski liniji mimo vseh programskih barikad, tudi mimo Košute in Malčiča. Pred mesecem dni je vso stvar Košuta še pompozno odobral, češ »prvi in drugi del smo Francozom prodali za pol milijona frankov (bruto), pri tretjem pa naj bi sami sodelovali...« Še po Cannesu je bil **Štiglic** v prvi vrsti.

Konec koncev je bil še pred letom dni v prvi vrsti tudi **Josip Košuta**, poln obljub, načrtov in ... groznje, da bo odstopil, če svojih namer ne bo uresničil (Telex, 6. 7. 1989). Je že tako, da je **Doc Holliday** vedno sedel s hrbtom proti zidu, in da **Woody Allen** ne bi želel nikoli biti **Andrej Capuder**.

Bojan Krajnc

Biba leze, Viba gre - 2. del

Pred štirimi leti je nastal film **Zločini srca** (Crimes of the Heart, 1986). Scenarij zanj je po lastni drami napisala Beth Henley, režiral pa ga je Bruce Beresford. Dogaja se na jugu ZDA in prikazuje srečanja treh precej nenavadnih sester (igrajo jih Diane Keaton, Jessica Lange in Sissy Spacek), dogajanje pa večkrat poživi še četrta ženska (Tess Harper). Če vam štiri ženske niso dovolj, jim dodate še dve in **Jeklene magnolije** so tu. Spet smo na jugu ZDA, spet gre za filmsko priredbo gledališkega dela, da pa bo vse še bolj zanimivo, je ženskam v obeh filmih asistiral Sam Shepard, glasbo za oba pa napisal Georges Delerue. In kaj je posebnost obeh del? Tematika, ki je zelo splošna, še posebej v Jeklenih magnolijah, je nalašč postavljena v trdo, neizprosno, kmetavzarsko okolje, da bi kar najbolj nazorno prikazali, kakšen vse mora biti človek, da preživi vse udarce, ki ga na poti skozi življenje doletijo. Da so v tem uspešnejše ženske, je menda jasno. Dovolj vztrajne, trmaste, po potrebi pametne pa tudi v pravi meri neumne, da so pojem preživetja. V ZDA so prototip omenjenega očitno »južnjakinje«.

To je torej ena od poant gledališkega dela. Res pa je zanimivo, zakaj se nekomu zdi zanimivo prenašati to na film, saj se je pokazalo, da v sebi nima pravih filmskih trenutkov. Da so ženske juga »jeklene magnolije«, smo spoznali, da pa bi povedali zgodbo o življenju in smrti, o pravi paraboli »od zibelke do groba«, to res ni potrebno umeščati v to in samo to okolje. Odmišlimo torej okolje. To je film o življenju, izdelek z malo smeha, malo joka, veliko banalnosti in premalo soli. Takšna grenkosladka mešanica se zdi idealno zadeta. Upoštevati tudi velja, da gre za v bistvu dolgo žalostno zgodbo bolne hčerke in njene želje imeti svojega otroka tudi na račun življenja ter njene matere, ki za njo žrtvuje vse, tudi svojo ledvico, a to ni dovolj. Tako nam Jeklene magnolije (kot že tudi Zločini srca) pripovedujejo tudi to, da pri ženskah »na jugu« skoraj vedno zmaga srce, če tekmuje z razumom. Zgodbo je bajje avtor napisal po izkušnjah iz svojega ožjega sorodstva in to naj bi mu dalo dodatno težo. Vse ostalo v filmu

JEKLENE MAGNOLIJE

Sally Field Dolly Parton Shirley Maclaine Daryl Hannah Olympia Dukakis Julia Roberts

Jeklene Magnolije

TRI-STAR PICTURES VAM PREDSTAVLJA FILM HERBERTA ROSSA
STEEL MAGNOLIAS SALLY FIELD • DOLLY PARTON
SHIRLEY MACLAINE • DARYL HANNAH • OLYMPIA DUKAKIS • JULIA ROBERTS •
TOM SKERRITT • DYLAN MCDERMOTT • LEVIN J. O'CONNOR • SAM SHEPARD
Muzika: GEORGES DELERUE Scenarij: JOHN AALONZO Režija: ROBERT HARLING
Produkcija: RAY STARK Režija: HERBERT ROSS
TRUGO-POL

Steel Magnolias

ZDA, 1990

Režija: Herbert Ross.

Scenarij: Robert Harling po lastnem odrskem delu.

Fotografija: John A. Alonzo

Glasba: Georges Delerue.

Igrajo: Sally Field, Dolly

Parton, Shirley Maclaine, Daryl Hannah, Olympia Dukakis, Julia Roberts, Tom Skerritt, Sam Shepard, Dylan McDermott, Kevin J. O'Connor, Bill McCutcheon...

lahko označimo za folkloro, ikonografijo. Neverjetni karakterji, verski fanatizem, iskrivi dialogi, zloba, ki to ni - tu je bolj zato, da ni dolčas - in svojevrstna govornica, ki jo tako radi karikirajo sami Američani. Vsega tega v bistvu sploh ne bi bilo treba, da bi avtorji povedali toliko, kot so. Res pa je, da bi bil brez teh okrasov film težje gledljiv. Morda bi bil celo ena sama solzna dolina in za večino docela negledljiv.

Film je režiral Herbert Ross, kar je glede na tematiko precej presenetljivo. Nekdanjega koreografa poznamo predvsem po glasbenih filmih in komedijah (ali pa glasbenih komedijah), kjer je bil kar uspešen. Nekaj naslovov za mimogrede to potrjuje: Zbogom, gospod Chips, Smešna gospa, Sova in mucka, Življenjska prelomnica, Footloose... Jeklene magnolije zagotovo niso tip filma, ki bi mu posebej ustrezal, a mu skoraj ničesar ne moremo očitati. Igralke (in igralce) je vodil, kot se spodobi, za kaj drugega pa ni bilo prostora. Kot smo že omenili, je narava dela takšna, da vse sloni na dialogih. Kakšno majhno priložnost pa je le izkoristil. Tiste, ki poznajo zgoraj našteje filme, ne bo začudilo, da je najboljši (režijsko) del nekaj prizorov s poroke. V ospredju so seveda glasbeno-plesne točke, za režijo katerih je Ross mojster.

Igralke so bile v glavnem dobre, kar podrobneje pomeni, da Shirley in Daryl blestita (tuji na račun karakterjev, ki ju igrata), Sally in Kulia to delata le na trenutke, sicer pa sta solidni, Olympia ni izjemna v ničemer, a je kljub temu simpatična, kaj pa režiserje sili v to, da bi iz country pevke Dolly naredili igralko, ni čisto jasno. Z nekaj zlobe bi lahko rekli: Kako se znebiš Dolly Parton? Tako, da jo daš v najboljšo malo javno hišo v Teksasu.

Moški so v filmu bolj statirali, a Tom in Sam tudi to delata v redu. Za zaključek čisto na kratko: film zagotovo ni slab, ima svoj šarm in je solidno narejen, a to odločno ni film za otvarjanje enega največjih filmskih festivalov na svetu (gre za Berlin 1990). Še bolj - to sploh ni film za tak festival.

Miran Koritnik

SPORED
LJUBLJANSKE
KINOTEKE ZA AV-
GUST 1990

Ponedeljek, 06.08.90

NE RAZBURJAJMO SE (NE NOUS FACHONS PAS), Francija, 1966. Režija: Georges Lautner. Glav. vl.: Lino Ventura, Mireille Darc, Bernard Blier, Francis Blanche, Robert Dalban (v barvah).

Torek, 07.08.90

ITALIJAN V AMERIKI (UN ITALIANO IN AMERICA), Italija, 1967. Režija: Alberto Sordi. Glav. vl.: Vittorio De Sica, Alberto Sordi, Alice Condon, Lou Perry, Bettina Brenna, Gray Frederickson.

Sreda, 08.08.90

ZBOGOM, COLUMBUS (GOOD-BYE, COLUMBUS), 1969. Režija: Larry Peerce. Scenarij: Arnold Schulman po romanu Philipa Rotha. Glav. vl.: Richard Benjamin, Ali MacGraw, Jack Klugman, Nan Martin, Lori Shelle (v barvah).

Četrtek, 09.08.90

ROŽA ZA VSAKEGA (UNA ROSA PER TUTTI), Italija, 1965. Režija: Franco Rossi. Glav. vl.: Claudia Cardinale, Nino Manfredi, Mario Adorf, Akim Tamiroff, Lando Buzzanca (v barvah).

Petek, 10.08.90

UJETNICA STRASTI (LES OISEAUX VONT MOURIR AUX PEROU), Francija, 1968. Režija: Roman Gary. Glav. vl.: Jean Seberg, Maurice Ronet, Danielle Darrieux, Pierre Brasseur, Jean-Pierre Kalfon.

Sobota, 11.08.90

KRALJEVIČ IN BERAČ (THE PRINCE AND THE PAUPER), ZDA, 1937. Režija: William Keighley. Glav. vl.: Errol Flynn, Claude

Rains, Billy in Bobby Mauch, Alan Hale, Eric Portman, Montagu Love, Henry Sepsenson.

Nedelja, 12.08.90

FRANKENSTEIN, ZDA, 1931. Režija: James Whale. Glav. vl.: Boris Karloff, Colin Clive, Mae Clarke, John Boles, Edward van Sloan, Frederick Kerr.

Ponedeljek, 13.08.90

MA (CUISINE AU BEURRE), Francija, 1963. Režija: Gilles Grangier. Glav. vl.: Fernandel, Bourvil, Andrex, Henri Vilbert, Michel Galabru.

Torek, 14.08.90

ZADNJI NASLOV (LE DERNIER DOMICILE CONNU), Francija-Italija, 1969. Režija: José Giovanni. Glav. vl.: Lino Ventura, Marlène Jobert, Michel Constantin, Paul Crauchet, Alan Mottet (v barvah).

Sreda, 15.08.90

NEVARNEJŠE OD MOŠKEGA (DEADLIER THAN THE MALE), Vel. Britanija, 1967. Režija: Ralph Thomas. Glav. vl.: Richard Johnson, Elke Sommer, Sylva Koscina, Nigel Green, Suzanna Leigh, Zia Mohyeddin, Steve Carlson (v barvah).

Četrtek, 16.08.90

STOP ZA PREDSEDNIKA (IL VIGILE), Italija, 1960. Režija: Luigi Zampa. Glav. vl.: Vittorio De Sica, Alberto Sordi, Sylva Koscina, Marisa Merlini, Nando Bruno.

Petek, 17.08.90

ZARES ČUDEN PAR (THE ODD COUPLE), ZDA, 1968. Režija: Gene Saks. Glav. vl.: Jack Lemmon, Walter Matthau, John Fiedler, Herbert Edelman (v barvah).

Sobota, 18.08.90

BRANCALEONEJEVA VOJSKA (L'ARMATA BRANCALEONE), Italija- Francija, 1965. Režija: Mario Monicelli. Glav. vl.: Vittorio Gassman, Catherine Spaak, Gian Maria Volonte, Barbara Steele, Folco Lulli (v barvah).

Nedelja, 19.08.90

HLADNOKRVNO (IN COLD BLOOD), ZDA, 1967. Režija:

Richard Brooks. Glasba: Quincy Jones. Glav. vl.: Robert Blake, Scott Wilson, John Forsythe, Paul Stewart, Gerald S. O'Loughlin, Jeff Corey.

Ponedeljek, 20.08.90

BARČICA PO MORJU PLAVA (LE PETITI BAIGNEUR), Francija- Italija, 1967. Režija: Robert Dhery. Glav. vl.: Louis de Funès, Andrée Parisy, Franco Fabrizi, Michel Galabru, Jacques Legras, Robert Dhery, Colette Brosset... (v barvah)

Torek, 21.08.90

RANČ BRAVO (THE RARE BREED), ZDA, 1965. Režija: Andrew V. McLaglen. Glav. vl.: James Stewart, Maureen O'Hara, Brian Keith, Juliet Mills, Jack Elam, Ben Johnson, Don Gallows (v barvah).

Sreda, 22.08.90

LJUBEZENSKI PAR (UN COUPLE), Francija, 1960. Režija: Jean- Pierre Mocky. Glav. vl.: Juliette Mayniel, Jean Kosta, Francis Blanche, Christian Duvalaix (v barvah).

Četrtek, 23.08.90

ŠOK (MOMENT TO MOMENT), ZDA, 1965. Režija: Mervyn Le Roy. Glasba: Henry Mancini. Glav. vl.: Jean Seberg, Honor Blackman, Sean Garrison, Arthur Hill, Grégoire Aslan (v barvah).

Petek, 24.08.90

SVOJO ŽENO LJUBIM (I LOVE MY WIFE), ZDA, 1970. Režija: Mel Stuart. Glav. vl.: Elliott Gould, Brenda Vaccaro, Angel Tompkins, Dabney Coleman (v barvah).

Sobota, 25.08.90

DRUGA RESNICA (LA SECONDE VERITE), Francija-Italija, 1965. Režija: Christian-Jaque. Glav. vl.: Robert Hossein, Michele Mercier, Jean-Claude Roland Bernard Tiphaine, André Luguet.

Nedelja, 26.08.90

CHUBASCO, ZDA, 1967. Režija: Allan H. Miner. Glav. vl.: Christopher Jones, Susan Strasberg, Richard Egan, Ann Sothorn,

Simon Oakland, Preston Foster (v barvah).

Ponedeljek, 27.08.90

RIMSKO ZLATO (L'ORO DI ROMA), Italija, 1961. Režija: Carlo Lizzani. Glav. vl.: Anna Maria Ferrero, Gérard Blain, Jean Sorel, Enzo Petito, Ugo d'Alessio, Tiziano Cortini.

Torek, 28.08.90

HOTEL »RAJ« (HOTEL PARADISO), Vel. Britanija, 1966. Režija: Peter Glenville. Glav. vl.: Gina Lollobrigida, Alec Guinness, Robert Morley, Peggy Mount, Douglas Byng, Akim Tamiroff (v barvah).

Sreda, 29.08.90

NAJVEČJI ROP STOLETJA (ROBBERY), Vel. Britanija, 1967. Režija: Peter Yates. Glav. vl.: Stanley Baker, Joanna Pettet, James Booth, Frank Finlay, Barry Foster, William Marlowe (v barvah).

Četrtek, 30.08.90

GREH IN VRLINA (LE VICE ET LA VERTU), Francija-Italija, 1963. Režija: Roger Vadim. Glav. vl.: Annie Girardot, Robert Hossein, Chatherine Deneuve (v barvah).

Petek, 31.08.90

VOHUN Z ZELENIM KLOBUKOM (THE SOY IN THE GREEN HAT), ZDA, 1966. Režija: Joseph Sargent. Glav. vl.: Robert Vaughn, Jack Palance, David McCallum, Janet Leigh, Letitia Roman (v barvah).

Prosimo občinstvo,
da ne zamuja
predstav. Kinoteka si
pridrzuje pravico do
spremembe
programa.

VIDEOTEKA

★ ★ ★ ★ ★
 GALERIJA ŠKUC Stani trg 21 Ljubljana
 pon - oct 16 - 21 tel: 216 590

THE UNBEARABLE LIGHTNESS OF BEING

Režija: Philip Kaufman.

Gl. vl.: Daniel Day Lewis, Juliette Binoche, Lena Olin, Derek De Lint, Daniel Olbrychski...

V kakšni meri je dobro istoimensko literarno delo Milana Kundera, bodo morali presoditi bralci. Film, posnet po njem, je pač zelo dober. Res je, da ima svoje vzpone in padce, da ni ves čas enako dramatično »napet«, a je kot valovanje, ki nosi gledalca do odličnega konca.

Obravnava intimno dramo mladega češkega zdravnika v burnem letu 1968. Politično je le ozadje zgodbe, a je dovolj močno podčrtano. V ospredju je nenavaden ljubezenski trikotnik - zdravnik, preprosta podeželanka, ki postane njegova žena in strastna umetnica, svetovljanka. Njihove poti se srečujejo, križajo in razhajajo. Zgodba je morda stara, a večna. Ljubezen in prijateljstvo, nekakšen nov Jules in Jim. Vse v filmu je na izrednem nivoju in ga toplo priporočam vsem ljubiteljem filma. Upoštevati pa velja, da video ni prava izbira za ogled dela, ki da toliko na ustvarjanje atmosfere. Žal nam filma nikakor nočejo pripeljati v kina.

HOMEBOY

Režija: Michael Seresin.

Gl. vl.: Mickey Rourke, Christopher Walken, Debra Feuer, Thomas Quinn, Kevin Conway.

Glede na to, kaj nam v glavnem ponujajo Američani, je Homeboy dokaj presenetljivo zastavljena melodrama. Prikazuje življenje mladeniča iz majhnega mesta v provinci. Preživlja se z boksanjem, živi iz dneva v dan in zanj nihče preveč ne mara. Seveda pa se najde tudi človek, ki se želi z mirnim naivnejšem okoristiti. Ponudi se mu za menedžerja, želi pa ga uporabiti tudi kot sodelavca pri ropu. Fant spozna tudi dekle in ta edina v njem vidi človeka. Čeprav mu življenje visi na nitki (zaradi resnih poškodb glave ne bi več smel boksat), gre še v zadnjo borbo in se proti vsem pričakovanjem iz nje vrne živ.

V ničemer velik film je zanimiv zaradi svoje odlično pričarane atmosfere. Je vseskozi počasen, brez odvečnih besed in kljub boksu niti približno ni športni film. Rourke je spet drugačen in zaradi njega in učinkovite glasbe Erica Claptona (z malo pomočjo Michaela Kamena) velja film videti.

DUMBO

Režija: Ben Sharpsteen.

Proizvodnja: Walt Disney, 1941.

Ena prvih uspešnih Disneyevih celovečernih risank je zgodba o malem slončku, ki ga mati krsti za Jumba, jr., a ga hudobne mamine kolegice iz cirkusa preimenujejo v Dumbo. Kriva so njegova prevelika ušesa, s katerimi se lahko tudi pokrije in tako skriva pred vsemi, ki se mu posmehujejo. Nesrečnežu

pomaga pri iskanju izgubljene samozavesti mišek Timothy in s pomočjo jate prepevajočih vran ga nauči leteti. Dumbo postane senzacija in vse se lepo konča, kot se v pravljicah mora.

To še ni tista perfekcija, ki smo jo spoznali v kasnejših Disneyevih filmih, a je vseeno prikupna, zabaven filmček za večkratno gledanje. Liki so oblikovani (narisani) bolj grobo, bliže karikaturam in to je lahko dobrodošla sprememba za današnjega gledalca. Dumbo je dobil oskarja za glasbo (avtorja Frank Churchill in Oliver Wallace) in pesmi so res njegova glavna privlačnost.

A CRY IN THE DARK

Režija: Fred Schepisi.

Gl. vl.: Meryl Streep, Sam Neill, Bruce Myles, Charles Tingwell, Nick Tate.

Biografska drama o resničnem dogodku - skrivnostni avstralski tragediji in sodniški sramoti. Mladima zakoncema je na izletu v kamniti puščavi v skrivnostnih okoliščinah izginil otrok, še dojenček. Mati je trdila, da je v temi videla dinga, kako ga nese iz šotora. Ker otroka nikoli niso našli, so vsi, ki so se s primerom ukvarjali, postajali vse bolj skeptični. Izkušnje z divjimi avstralskimi psi so dokazovale, da kaj takega ni mogoče, v škodo zakoncev je bil tudi »sloves« verske sekte, ki sta ji pripadala in tako je bila mati obsojena na umor svojega otroka. Drama je trajala več let in bi najbrž še vedno, če ne bi po naključju našli del otrokove obleke. Nova sodba je bila sicer oprostilna, a sramota in velik del misterija ostajata.

Film je narejen v pravem TV dokumentarnem slogu in se ukvarja predvsem s psihologijo zakoncev pogrešanega otroka. Zanimiv pa je že zaradi nenavadnega primera, ki ga obravnava. Neill je dober, Streepova odlična kot vedno in je bila za vlogo tudi tokrat nominirana za oskarja.

FULL METAL JACKET

Režija: Stanley Kubrick.

Gl. vl.: Matthew Modine, Adam Baldwin, Vincent D'Onofrio, Lee Ermej, Dorian Harewood, Arliss Howard...

Še en dober film, ki ga, kot vse kaže, ne bomo dočakali v naših kinih. Bil je na Festu '88, Inex iz Beograda naj bi ga prikazoval pri nas, a bog ve, kaj se je zgodilo z njim. Je ekranizacija romana Gustava Hasforda »The Short Times« in čeprav se dogaja (tudi) v Vietnamu, to ni še en film o tej veliki ameriški travmi ampak film o vojni (vojnah tega sveta) in vojski. O tem, kaj s teboj v vojski naredijo, preden te pošljejo na neko fronto in o tem, kako tam ljudje umirajo. Ali kako tam živijo, napol seveda, saj so preplašeni na smrt. Kot že nakazano, je razdeljen v dva dela - v prvi, drill in vojašnici še v ZDA in v drugi, življenje na fronti, ki tokrat ni džungla, kot smo jo navajeni iz vseh filmov o Vietnamu.

Narejen je v že znanem Kubrickovem stilu, z izredno scenografijo, neverjetno natančnostjo in v mnogočem perfekcijo. Je hladen, prodorno analitičen in pretresljiv. Igralci dobri, a ne izstopajo, ker je, v ospredju tematika, mučna atmosfera in seveda režija. S Stoneovim Vodom smrti so ga najbrž primerjali le zaradi letnice nastanka, saj gre za popolnoma drugačen film. Ogled in primerjavo priporočamo.

APPOINTMENT WITH DEATH

Režija: Michael Winner.

Gl. vl.: Peter Ustinov, Lauren Bacall, Carrie Fisher, John Gielgud, Piper Laurie, Hayley Mills, David Soul...

Knjige Agathe Christie sta se tokrat lotila Golan in Globus, Izraelca, ki sta pripravljena svoj denar vložiti v vsakršne zadeve. - od Ninje do Očeta na službeni poti (bila sta svetovna distributerja). Režijo sta zaupala obrtniku Winnerju, ki je, če smo zlobni, prej Looser. Njegovi filmi (Dolgi sen, kjer je Marlove Robert Mitchum, Škandalozna lady...) to kar po vrsti potrjujejo.

Sicer pa je vse tu. Nič kaj prijazna bogatašinja, kopica dedičev, umor in neuničljivi Hercule Poirot, ki ga razreši. Kot vedno, naredi to ob skupinskem navzkrižnem izpraševanju. Film nima nobene napetosti, izkušeni gledalci pa bodo odkrili morilca prej kot sloviti detektiv. Poudariti pa velja, da izkušnja kaže, da knjige tete Agathe niso najbolj primerne za filmanje. Kar je, tu je, filmček za oddih pa je namenjen predvsem ljubiteljem takšnih zadev. Zanimivi so nekateri igralci, Ustinov pa je tak kot vedno - dober.

RIDE IN THE WHIRLWIND (Zajahaj v vihar)

Režija: Monte Hellman.

Gl. vl.: Cameron Mitchell, Millie Perkins, Jack Nicholson, Katherine Squire.

Ko Nicholson še ni bil zvezda, je napisal scenarij za ta zanimiv, »klasični« antiwestern. Anti je v tem, da so zakonitosti žanra obrnjene na glavo. Dobro ne zmaga in zlo ni kaznovano, sploh pa bi težko rekli, kdo je dober in kdo pravzaprav slab v tem filmu. Tri nič hudega sluteče jezdece namreč pomotoma zamenjajo za razbojnike in jih preganjajo do smrti. To skromno delce je zanimiv poskus narediti drugačen, realnejši western - sliko Zahoda, kakršne ni pri Winnetouju in Johnu Waynu. Sicer je eden v seriji skupnih filmov Nicholsona in Hellmana, znan pa je tudi po tem, da je sneman vzporedno z mnogo bolj slavnim Streljanjem (The Shooting). Igralska zasedba je tudi anti: Dean Stanton, ki takrat še ni bil Harry, se tudi pokaže. Res simpatično.

Miran Koritnik

PISMO VSELEJ PRISPE NA SVOJ CILJ

Šola Sigmunda Freuda...

... pri Društvu za teoretsko psihoanalizo se je odločila izdati knjigo oziroma brošuro **Ukradeni Poe**. S tem je pri zbirki Analecta, kjer je knjiga izšla, odprla serijo »Študije primerov«, katero začenja ravno pričujoča knjiga. **Ukradeno pismo Edgarda Allana Poeja**, ki smo ga v slovenskem prevodu dobili že leta 1960 v prevodu Jožeta Udoviča, je pred nami in predstavlja »konflikt interpretacij«. Prvo interpretacijo podaja Jacques Lacan s Seminarjem o **Ukradenem pismu**, sledi ji kritika Lacana v Derridajevem tekstu *Poštar resnice*. »Stvari na svoje mesto« postavi ameriška psihoanalitičarka Barbara Johnson v eseju *Referenčni okvir: Poe, Lacan, Derrida. Šola Sigmunda Freuda predlaga, naj pri prvem branju preskočimo Derridajev prispevek ter se s tem izognemo možni zablodi, v katero bi nas, ne napačni temveč lažniv: argumenti, zapeljali. Torej, najprej kritiko Derridaja pri Barbari Johnson in šele potem samega Derridaja, s čimer nam je avtomatsko že vnaprej jasno, da so Derridajevi argumenti resnično pomanjkljivi in šibki*.

Kot rečeno, je pred nami najprej literarni tekst, »short story«, **Ukradeno pismo** (The Purloined Letter) *Edgarja Allana Poeja*. Gre za detektivsko zgodbo, v kateri nastopajo pripovedovalec (prvoosebna pripoved), njegov prijatelj Dupin, policijski načelnik in minister. Omenjene so sicer še druge osebe, vendar jih v sami zgodbi ne srečamo, zaradi česar so sekundarnega pomena. Predmet, okoli katerega se dogajanje odvija, je pismo, ki je bilo ukradeno kraljici in katerega policijski načelnik išče. Skrivnost pisma je hkrati skrivnost kraljice, kateri je bilo pismo namenjeno. Novi lastnik pisma je tako postal minister, ki ji ga je ukradel pred njenimi očmi, torej v njeni prisotnosti; odtod njeno vedenje o tem, kdo je lastnik njenega pisma. »Avtor« zločina je tako že takoj znan, kar pa še zdaleč ne pomeni, da je konec že tudi zgodbe. Nasprotno, zgodba se s tem podatkom šele začenja: Kako izvabiti ukradeno pismo tatu, ko pa on ve, da vsi vedo, da je prav on »novi lastnik« pisma? Policija se obrne na Dupina (?), ki zadevo tudi reši tako, da pride pismo nazaj k pravemu naslovniku (kraljici).

Okrog pisma se torej vse vrti, zaradi česar sumimo, da pismo skriva nekaj, kar daje moč. In ravno to je tisto, zaradi česar je pismo zamenjalo lastnika. Novi lastnik si je s tem »ukradel« moč oz. oblast, vendar le nad kraljico. S tem, ko je pismo »prispelo na

svoj cilj«, je tudi ta moč dobila novega poverjenika in starega potisnila v položaj »ukradenega«.

Lacan v tej svoji študiji, ki začenja njegove **Spise** primerja Dupina, Poejevega amaterskega detektiva, s pozicijo sodobnega psihoanalitika v analitičnem zdravljenju. K temu ga »prisilijo« obsežni diskurzi, ki jih v Poejevem tekstu kar mrgoli. Najprej je tu zgodba o doktorju Abernethyju, ki uspe od nekega skopuha izvabiti petsto tisoč frankov tako, da skopuh nasede lastni izjavi. Mimogrede povedano, na isti način zasluži tudi Dupin, ker odkrije »skrivnost« ukradenega pisma. To ponavljanje pa hkrati Lacan imenuje kar kot fabulativno strukturo, pri čemer ves čas sledi freudovski kategoriji »prisile ponavljanje«. Na tej točki Johnsonova spodbije Derridaja kot poststrukturalista, ki je ob tem Poejevem tekstu razvil **lacanovski falogocentrizem** oziroma kritiko le-tega. Vrnimo se k detektivu Dupinu, ki mojstrsko izvede akcijo tako, da mu vse pomembno izda ravno policijski načelnik. Zlitje z Drugim, ali če hočete, identifikacija iščočega s skrivajočim, kar sam Poe ilustrira z dečkom, ki nenavadno spretno odkriva skrite kamenčke tako, da uporablja zgolj zdravi razum. »Če je bil na primer njegov nasprotnik nedomiselni bedak in ga je vprašal, ko je pomolil predenj stisnjeno pest: »Par ali nepar?« je naš šolarček odgovoril: »Nepar,« in izgubil. Pri drugem ugibanju pa je dobil, ker si je rekel: bedak je imel privrkat v roki parno število kroglic, njegova zvitost pa je samo tako velika, da jih bo imel drugič neparno število. Zato bom rekel népar. Rekel je nepar in dobil.« Na enak način je odkrival oziroma iskal mesto, kjer je skrito pismo, tudi Dupin.

Na tem mestu je aktualna kritika lacanovskega falogocentrizma, ki jo je izpeljal Derrida. Pismo je skrito, oziroma je bilo skrito na polici nad kaminom, ki ne simbolizira nič drugega kot žensko mednožje. Zakaj pismo je falos, ki je potreben kraljici. Pismo je torej tisti manko, katerega kraljica pogreša in zaradi katerega ima minister kot tat moč oz. oblast nad njo. Pravzaprav je vse skupaj (celo stanovanje) eno samo žensko telo, ki ga Dupin s sončnimi očali, za katerimi je skrit, slači. Oči se mu ustavijo ravno na tistem delu ženskega telesa, ki je najbolj in najvarneje skrit. Na takšno misel asociira verjetno dejstvo, da je pismo zaupne vsebine, saj ga kraljica zapre oziroma skriva ravno zaradi prihoda moža, kralja. To izkoristi minister, ki

je ob tistem času prisoten in zadevo ukrade, se je polasti. Johnsonova poda analizo »vsebine« pisma in jo primerja s citatom, ki ga napiše Dupin, potem ko se polasti pisma in s tem nagrade: »Un dessein funeste, /S'il n'est digne d'Atrée, est digne de Thyeste.« Torej, tekst citata, ki ga Dupin prepíše iz **Crebillonovega Atreja**, ter s tem opiše »strukturo opravka-kot-ponovitve-zločina«; Atrejevo ženo je pred mnogimi leti speljal Tiest in zato je Atrej na tem, da pripravi Tiesta, da poje (dobesedno) sad njunega greha: lastnega sina. Adresant nasilja bo s tem dobil vrnjeno svoje lastno sporočilo - pismo. Na maščevalnost pokažeta oba, Derrida in Lacan, s čimer umestita Dupina v trikotnik: Minister, kraljica, Dupin. Slednji skoči, vskoči, v spopad kot žrtev prevare, ki se mu je zgodila pred leti in takrat se je zaobljubil, da se maščuje. V takšnem aktu je dovoljena vsaka stopnja nasilja: »Da bi mu bil enak, sem potožil, da imam bolne oči.« Minister hlina ob tem spoznanju brezbriznost, ki je pa prava in resnična opreznost. Dupinova igrana slepota pa predstavlja »akt lucidnosti«, ki bo kasneje poražena od svoje lastne oblike slepote.

Nadalje Barbara Johnson kritizira kritiko trikotnosti. Po Derridaju ni problem psihoanalitične trikotnosti v tem, da vsebuje napačno število členov, pač pa v tem, da le-ta postopek predpostavlja možnost uspešnega »dialektičnega posredovanja in harmonične normalizacije želje«. Trikotnikovi trije členi so si v nasprotju. Razrešitev tega problema je potemtakem podobna sintetičnemu momentu heglvske dialektike. Prav to je pa največja vrednost besedila Barbare Johnson. Namreč, zvesti vso zadevo na Hegla in njegovo dialektiko, česar Derrida ne stori. Še več, problemu heglvstva pri Lacanu se Derrida nonšalantno izogne. Navsezadnje obstaja možnost in to kar precejšnija, da Derrida Hegla pri Lacanu sploh spregleda.

Temu problemu pa se v spremni študiji posveča **Slavoj Žižek** z esejem **Pripombe k neki razpravi o Heglu**. Kot sam zapiše, je »lacanovski odgovor Derridaju izpod peresa Barbare Johnson polemika o Heglu«. Skratka, rdeča nit spremne besede je v tem, da pokaže na Derridajeve napake in nesporazume z Lacanom, kar odkrije sicer že Johnsonova. Žižek v prvem delu študije pokaže na slabosti deridajevskega branja Hegla, v drugem pa nakaže razsežnosti Lacanovega teksta Seminar o Ukradenem pismu, ki nespretno »spolzi iz rok« Derridaju.

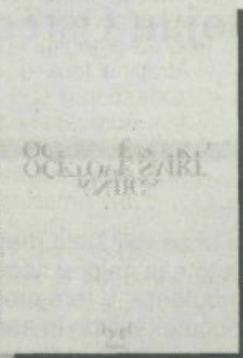
Z eno besedo, gre za brošuro, ki prinaša teoretske refleksije na eno izmed zgodb svetovne literature (*Welt-literatur*), zgodbo, katere fabulativna ustrojenost ni vznemirila le domačih, temveč tudi tuje strokovnjake (psihoanalitike). Teoretska brošura, s katero je slovenska teoretska psihoanaliza ogromno pridobila.

Tadej Čater

KARANTANIJA PREDSTAVLJA:

Ivo Svetina: KNJIGA OČETOVE SMRTI

1. Ivo Svetina: KNJIGA OČETOVE SMRTI, Založba Wieser Celovec- Salzburg, 1990

Ivo Svetina je pesnik in človek iz gledališča; njegovo pesništvo se prepleta s teatrom, kar se da videti iz predstave Slovenskega mladinskega gledališča Seherazada; gre za predstavo, ki je odločilno prežeta s Svetinovo dikcijo. Po pesniški zbirki Pétí rokopisi se je Svetina ponovno pojavil s svojim delom Knjiga očetove smrti; v podnaslovu je zapisano, da gre za videnja in izreke, ki jih je pesnik vidno popestril z izrazito alegoričnimi dodatki. Tu je treba dodati, da gre za poezijo polno slik in na gosto posejanih prispodob, ki se med seboj prepletajo in tvorijo neverjetne sanjske zasuke. Branje takšne poezije se priporča največjim gurmanom, saj so okusi izredno pretanjeni in zahtevajo veliko bralsko privrženost.

2. Stephen Hawking: KRATKA ZGODOVINA ČASA, Cankarjeva založba, Ljubljana 1990

Znanstveniki so prav gotovo posebna sorta ljudi. To trditev potrjuje tudi Stephen Hawking, znan kot znanstvenik, ki ga je doletela motorična nevronska bolezen in mora ostanek svojega življenja preživljati na invalidskem vozičku. Njegovo uspešno pisanje dokazuje, da je treba pri vsemu ohraniti bistre možgane in psihično kondicijo, saj si le tako lahko odpreš tako nenadne perspektive, kot si jih je odprl dotični znanstvenik. Kratka zgodovina časa je izredno berljivo delo, ki nam med drugim obnovi tisto, kar nismo mogli, ali nismo hoteli, vedeti o zgodovini časa; ob vseh že znanih teorijah se nam v tej razpravi prikaže še ena, ki ni podana niti malo agresivno in nastopaško, ampak je posledica prejšnjih, ki jih spoštuje in nadgrajuje. Gre za lahko branje, ki bo nedvomno prispevalo k vaši splošni izobrazbi.

3. OKO DUHA: Zbrala in uredila Douglas R. Hofstadter in Daniel C. Dennett, Založba Mladinska knjiga, Ljubljana 1990

Knjiga, ki je odprla povsem nove aspekte v ameriških duhovnih in intelektualnih sferah, je izšla tudi pri nas. Lahko bi rekli, da malo pozno, toda treba je biti zadovoljen že z dejstvom, da je v slovenščini. Za tako »bogato« izdajo se je treba zahvaliti predvsem Marku Uršiču, ki je izdajo spodbudil in uredil. Pohvalo pa zasluži tudi Mladinska knjiga, saj si je s to izdajo dovolila veliko ekonomsko in tematsko razkošje; sploh je Mladinska knjiga v zadnjem času »presenetila« z izjemno kvalitetnimi in kontroverznimi deli. Že dejstvo, da se knjiga OKO DUHA začne z Borgesom, nam pobudi zanimanje. Sploh pa so teme tako zanimive in kontraverzne, da je greh ne pogledati v takšno knjigo. Zdaj, ko hitimo proti zahodu, bi bilo mogoče dobro še kaj prebrati o duhu, ker v kapitalizmu bo veliko manj časa in duše.

Esad Babačić

RADIO
ŠTUDENT

UKV stereo 89,3 in 104,3 MHz

REPUBLIŠKI INŠTITUT ZA RAZISKOVANJE GIBANJA
MOŽGANSKIH MAS IN GLOBOKOUMNIH TOKOV OPOZAR-
JA NA VISOK RIZIČNI FAKTOR PRI VSAKOVRSNEM
PRETIRANEM INTELEKTUALNEM UDEJSTVOVANJU V
PRIČUJOČIH DNEH, ZATOREJ SVETUJEM
NASLEDNJO PREVENTIVO:
PRIŽGITE SI ČIK, ODPRITE PIR, POIŠČITE PRIJETNO
»LADOVINO« IN POSLUŠAJTE RADIO »ŠTUDENT«.

KNJIGA O ŽENSKAH

DRUGAČNE
ŽENSKE

**Lisa Alther: DRUGAČNE ŽENSKÉ, založba
Obzorja, Maribor 1990. (Prevedel Bojan Osterc).**

Ženska literatura, oziroma literatura, ki jo pišejo ženske roke, je zmeraj vzbujala ogromno pozornosti. Če pa gre za knjigo, ki pripoveduje o ženskah, bodisi takšnih ali drugačnih, in o moških kot sencah tega sveta šibkejšega spola, in jo je tudi napisala ženska, potem takšno delo zasluži še več pozornosti. Roman **Lise Alther DRUGAČNE ŽENSKÉ** je roman o ženskah-ljubimkah, ženskah-materah, ženskah-ustvarjalkah in lezbijkah. Moški so neke vrste marginalci v tem ženskem svetu. So le posiljevalci in morilci, karieristi in zagrenjeni možje, ki za navadne vsakodnevne ženske potrebe nimajo posluha. Ali drugače, Lisa Alther je ameriška pisateljica, ki je svoj zadnji roman posvetila vsem ženskam tega sveta.

Fabulativna struktura ustreza bolj kot konceptu literature, ki bi se naj štela med resno, pravo..., konceptu šund romanov ali točneje dr. romanov. Na to nas najprej asociira kraj dogajanja - bolnišnica in, če že hočete, nevropsihiatrična ambulanta. V tem prostoru se v glavnem odvija vsa zgodba; zgodba lezbijke, ki jo »daje« občutek krivde in namišljena osamljenost na eni ter zgodba priletne psihiatrinje na drugi strani. V ospredju je seveda odnos oziroma razmerje, ki se vzpostavi med »psihoanalitičarko« in njeno klientko. Razmerje, ki preseže klasičen odnos zdravnik - pacient. Razvije se obojestransko ljubezen, ki pa se, zanimivo, ne konča v postelji, temveč le pri skupnih kosilih, kar pa je že klasična značilnost takoimenovane ženske literature.

Pisateljica na zanimiv in na trenutke celo zabaven način opisuje zdravljenje depresivne ženske, ki od oznake zavračana (vsaj navidezno) postopoma preide v zavračljivo. Ravno to pa želi druga junakinja tega romana, psihiatrinja: spoznati in »iti preko« tudi tistih najtežjih razočaranj, kot je ljubezensko razočaranje. Najbrž ni naključje, da je knjiga napisana v tretji osebi, saj le-ta omogoča nepristranskost in subjektivno distanco, ki je s strani pisateljice več kot nujna. Osebna vpletenost bi namreč razbila fabulativno strukturo in jo v najslabšem primeru spustila na raven trivialne literature. In ker se to ne zgodi, lahko roman beremo kot produkt »visoke literature«. Estetske, etične in spoznavno-teoretične komponente so združene (in prisotne, jasno) na enkrat in povsem zadovoljiv način, zaradi česar bi bila vsaka nadaljna razprava o literarno-zvrstni umeščenosti tega romana odveč.

Tadej Čater

**dimitrij
RUPEL**

V
OSEMDESETIH
DNEH OKOLI
SVETA

NOVE KNJIGE

Pri založbi Magellan bo v kratkem izšel potopisni roman znanega slovenskega publicista in politika dr. Dimitrija Rupla pod naslovom **V osemdesetih dneh okoli sveta**. V njem so v zabavnem in skrajno ciničnem tonu opisana popotovanja šefa slovenske diplomacije, ki je v rekordnem času prepotoval svet in uspel napisati tudi knjigo. Želimo, da bi to ponovil še večkrat.

Knjigo lahko v prednaročilu za vsega 99,00 naročite na naslov: dr. Dimitrij Rupel, Kardeljeva 7, Ljubljana.

NOVE KASETE

Meta Rudolf - Rupel: Moji pogovori

Pri kasetni produkciji RTV Ljubljana bo v naslednjih dneh izšla kasetna gotovo ene najzanimivejših in najkontroverznejših oseb slovenske demokracije, gospe Mete Rudolf-Rupel. Na njej bodo posnetki telefonskih pogovorov z različnimi znanimi osebami slovenskega političnega in kulturnega prostora. Iz njih veje raznolikost osebe, ki je usodno krojila mnoge usode in izraznost, ki bi zlahka našla jahnila mojstre vseh filmskih žanrov.

Vaša cenjena prednaročila sporočite na tel. 061/221-643.

**RDEČI
HORIZONTI**

Ion Pacepa

NOVE KNJIGE:

Pri Cankarjevi založbi je izšla knjiga, ki po svoji izvirnosti in avtentičnosti skoraj nima primere. Zgodovina ima zelo redko priložnost med prebgle ljudi zapisati posameznike, kot je bil Ion Mihai Pacepa.

Ion Mihai Pacepa je bil leta in leta ena najpomembnejših figur romunskega režima. Bil je general, namestnik notranjega ministra, najbližji Ceausescov svetovalec in - to je bila najpomembnejša funkcija - šef DIE, romunske obveščevalne službe za tujino. Njegov prebeg na Zahod je bil ena največjih vohunskih afer v povojni zgodovini in Američani so ga zasliševali kar tri leta, preden so iz njega izcedili vse, kar jih je zanimalo.

Njegova knjiga **Rdeči horizonti**, ki nosi ime po enem najbolj ambicioznih vohunskih podvigov, je eden redkih primerov, ko tako dobro obveščen in neposredno vpleten človek na tako visokem položaju razkriva ozadja in tehniko vohunskega delovanja na najvišji ravni. Je pa seveda še veliko več kot to: je tudi portret iz prve roke neverjetnega in grotesknega romunskega režima in njegovega tvorca Nicolaja Ceausesca.

Knjiga, ki se bere kot napet roman, je pisana po spominu, saj drugače glede na temo in osebno usodo avtorja tudi ni bilo mogoče. Zato vsega, zlasti dialogov, ne gre jemati dobesedno, toda dejstva so točna, prav tako vzdušje; marsikaj od opisanega je bilo znano že prej, čeprav seveda ne tako podrobno in ne iz zornega kota očividca.

Vsekakor izjemno branje in izjemen prispevek k anatomiji neke neverjetne diktature.

Knjiga je izreden dodatek k hlademu pivu in senci!

BODITE KREATIVNI

ŠOLA KREATIVNEGA PISANJA (izbral in uredil Andrej Blatnik, Ljubljana, Aleph 1990)

UVOD:

Kako narediti kreativnost funkcionalno in jo podrediti modernim normam? To se sprašujejo različni teoretiki in pisci v zborniku, ki drži korak z modernimi tokovi. Ali pa gre samo za osebnostne izlive nekaterih literatov? Odgovor je: učite se in ne sprašujte se! Hop! Saj to je čista zmeda! Kako se učiti, če se ne sprašuješ o osnovnih vprašanjih človeške eksistence? Torej, sprašujte se in pisali boste. Ne, tudi tako ne bo šlo. Sledite svoji izkušnji in boste napisani in boste svoj lasten tekst. Tako je že bolje. Toda brez egoizma, ker potem ne more biti šole kreativnega pisanja. Povej tudi drugim, kaj si ugotovil in lažje ti bo. Saj to so terapijske vaje? Eden pravi tako, drugi spet drugače. Vsak od njih pa je trdno prepričan v svoj prav. Kot je Hemingway rekel Fitzgeraldu: »Piši in ne ukvarjaj se s tem, kaj drugi pravijo o tem.« Zamislite si Hemingweya v šoli kreativnega pisanja.

Šola kreativnega pisanja je zbornik izbranih tekstov še bolj izbranih literatov, ki so si vzeli čas, da bi spregovorili o tem, kako, kje in kdaj je treba vzeti pero v roke. Če se ti zdi, učenec, da te velikani pisane besede gledajo zviška, se motiš, saj so vse to izrekli z najboljšo namero, da bi ti pomagali v tvojih mukah. Kajti vsi vedo, da bi zelo rad pisal in zato so ti izdali premnoge skrivnosti, ki so tudi njih same mučile, dokler jih niso sprevideli in postali to, kar so. Naj te ne moti, če vsak govori po svoje. To te ne sme zvesti, kajti tudi sam si razdeljen na več mnenjskih enot hkrati. Toda tega še ne veš. Vse to boš spregledal, ko napišeš pravo stvar. Samo podrediti se moraš skupini. Skupina ti bo pomagala. Verjetno ste v teh prvih besedah začutili malce ironije. Vaša ugotovitev je bila na mestu, toda ta ironija je moj skromen dodatek k šoli kreativnega pisanja. Sicer pa je potrebno biti resen v takšnih rečeh, zato bi naštel nekaj najbolj zvencežih imen, ki jih imate priložnost občudovati v pričujočem zborniku: Kurt Vonnegut, Patricia Highsmith, Igor Bratož, Raymond Carver, Donald Hall... To so nekateri od tistih, ki so se pisati že naučili, zdaj pa je vrsta na vas. Bodite pridni in ne ustrašite se tudi, ko bo najhujše: samo pogledjte kakšen od legendarnih citatov in takoj vam bo lažje. Nikoli ne veš, kdo ti bo povedal resnico o tistem, kar te najbolj muči. Sicer pa je zbornik Šola kreativnega pisanja zapisan pod štartno številko 25 pri založbi ALEPH, ki je s to knjigo pokazala, da ne zaostaja za modernimi trendi v literaturi. Šole kreativnega pisanja so bile sprva v ZDA. Vam ta podatek kaj pomeni?

Galerija Cankarjev dom

Marc Chagall

100 jedkanic k La Fontainovim basnim

Razstava, ki nam jo ponuja CD, je tokrat nekaj posebnega. Združuje namreč troje elementov: literarno delo z La Fontainovimi basnimi, ilustracije k basnim, ki pa so samostojni umetniški izraz in prevod basni Ivana Hribarja iz leta 1917 in 1931. Torej kar trije avtorji, od katerih seveda izstopa Marc Chagall.

Ilustracije h knjigam ali pesnim so zmeraj pomenile le dopolnilo k tekstu in bolj ali manj vzbujale pozornost bralcev. Tokrat pa smo postavljeni v povsem novo izhodišče sprejemanja in doživljanja. La Fontainove basni (vseh je 237) so izšle 1686 in 1694 v dvanajstih knjigah. S svojimi prispodobami iz živalskega sveta so pomenile sestavni del francoske literature. »Na novo« jih je hotel izdati Ambroise Vollard, trgovec z umetninami in pomemben moč nove umetnosti. Tako je dobil Chagall naročilo za barvne jedkance k basnim, kar pa zaradi tehničnih težav ni mogel uresničiti: s črno-belimi kontrasti je skušal nadomestiti barve, za kar je potreboval tri leta (od 1928-31).

Zakaj so živali skozi zgodovino tako zaposlovale človeka? Literati so se posluževali basni kot izraznega sredstva že od grškega (Ezop) in rimskega (Ovid, Horac) obdobja naprej. Zanimivo je, kako lahko živali služijo kot odlična pretveza za prikazovanje človeških lastnosti. Če bi jih razkrinkali na običajen način, bi bile zgodbe poučno-moralistične, pa še dolgočasne povrh. Z basnimi pa doživljamo sami sebe. Tako so lahko hkrati odlična motivacija oz. že kar didaktična metoda poučevanja.

Tudi Chagall jih je pri branju najbrž tako doživljal. Le da v njih ni iskal »poante«, ki jo basni imajo, marveč je uporabil svojo »poetiko« slikarja in v podobah živali našel prispodobo človeka. Tako je »naslikal« človekovo hudobijo, zvitost, žalost, veselje v živalskih podobah ptičev, lisic, kokoši, oslov... Nasprotno pa podobe človeka v njegovih ilustracijah izžarevajo nekaj »živalskega«, kot bi nas hotel prelisčiti. Prestavlja nas v iracionalni svet, kjer zunanji izraz ni več pomemben. Pomembno je doživljanje, sprejemanje.

Chagall zaradi tehničnih težav ni mogel uresničiti ideje o barvnih jedkancih, zato se jih je lotil na drugačen način. Da bi mu nekako le uspelo ohraniti barvitost, je opustil akvatinto za toniranje in obdeloval plošče tako, da je polagal črte eno čez drugo (podobno suhi igli). S tem je dobil poseben izraz senčenja. Možnost kontrastiranja se je povečala, prostor je dobival večje razsežnosti (svetlo-temno, zgoraj-spodaj, spredaj-zadaj). Posebnost je tudi v perspektivi. Upodobitve živali in človeka je postavil izven proporcev, nekateri lebdijo v zraku, velikanski jelen stoji na majhnem grmovju, spredaj pa stoji še manjši človek. Dovolil si je tudi to, da je določene slikovne elemente postavil v robove oz. kote slik. Tako imamo v levem kotu slike grozdje, v desnem pa glavo lisjaka, ki si ga ogleduje. Torej gre pri tem tudi za uporabo produktivne diagonale. Grafike preplavlja duh fantastike, ponekod celo burleske, povsod pa so pomembni človeški in živalski značaji in ne »poanta«.

Zakaj je Vollard za ilustracije izbral prav Chagalla? »Ker je Jutrovo prvotna domovina basni, sem si poiskal umetnika, ki mu je bil čar basni zaradi njegovega izraza in kulture domač.«

Chagall se je namreč rodil v Vitebsku (7. julija 1887), »na kmetih« v židovski družini. Kot otrok je živel z naravo in živali so bile del sveta, ki ga je doživljal. Slikarstvo je študiral najprej v Rusiji in nato v Parizu. Po štirih letih se je vrnil domov in tam živel do l. 1922, ko se je odločil, da bo zapustil domovino. Odšel je najprej v Nemčijo, nato v Francijo. In tam je začel z ilustracijami: najprej v Gogoljevih Mrtvih dušah, sledile so La Fontainove basni in nato še ilustracije k Svetemu pismu. Basni so izšle leta 1939, trinajst let po Vollandovi smrti.

Za konec bi povedali še to, da pri ogledu razstave in branju basni doživljamo dvojnost. V ilustracijah naj bi »prepoznali« basni, pri Chagallu pa so ilustracije samostojne slike, neodvisne od njih. Vprašali bi se, ali so potemtakem sploh smiselne. In ali so same po sebi zadostne za objavo v knjigi.

Razstavo si lahko ogledate do 9. septembra.

Nives Klinc

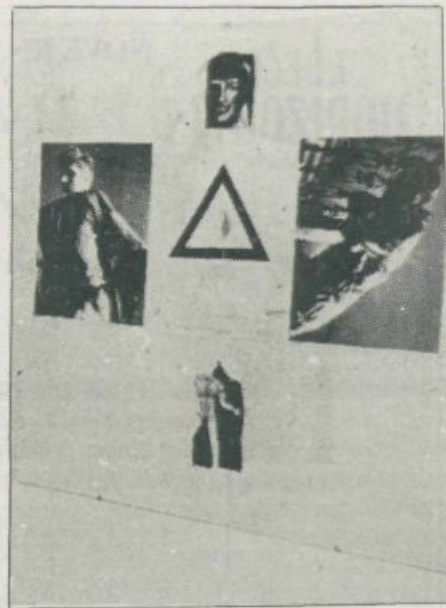

foto: Žiga Koritnik

Galerija ŠKUC

MODNA REVIJA V SLIKAH

Jaka Žan kot modni kreator

Galerija ŠKUC nam je po fotografijah z beneškega bienala predstavila fotografije modnih izdelkov Jake Žana. Prepričani smo, da bi bila modna revija »v živo« dosti bolj učinkovita, toda tudi fotografije, ki so hotele biti umetniške, so imele zadostno sporočilno vrednost. Ali bo Žanu uspelo prodreti in uveljaviti svoj modni trend usnjenih jaken?

Z razstavo nam Jaka razkriva svoje delovno področje. Motivno jo je razdelil na dva kroga. V prvem nam na fotografijah bolj reportažno predstavlja svoje dosedanje dosežke: izdelke hlač, jaken, čevljev, raznih našitkov na majice in jakne (mitološke pošasti). Sklop fotografij je namenjen tudi njegovemu kostumografskemu delu v gledališču. V drugem pa se je omejil na predstavitev svojih jaken z barvnimi našitki iz usnja ali blaga. Velike fotografije so v omari črno-bele, obarvane z »airbrushem«. Skoraj v naravni velikosti si lahko ogledamo jakne, ki so zares nekaj posebnega. Pa še fotografije nudijo malce umetniškega užitka. Vse skupaj pa daje vtis elitnosti.

Galerija ŠKUC zmeraj znova preseneča z raznoliko ponudbo razstav. Tako sedaj vsi čakamo na novo? presenečenje.

Nives Klinc

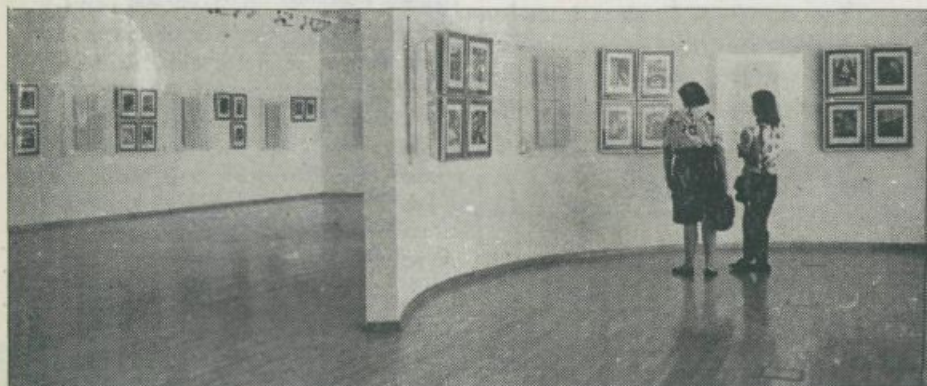

foto: Karli Erdlen

POLETJE V STARI LJUBLJANI

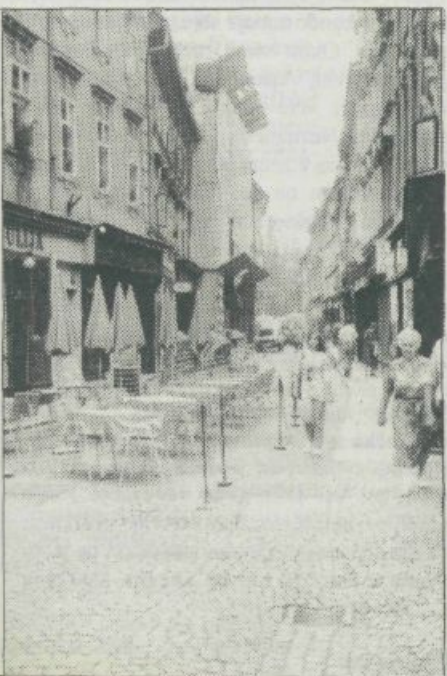

foto: Tomi Drozg

Ravno sem čakal, da se na nekem nemškem satelitskem programu začne prenos iz Berlina, kjer je večni megaloman in nekdanji floydovec Roger Waters postavil zid, in sem besno preklapljal programe na svojem televizorju. Nenadoma sem tudi na zagrebškem programu oziroma Hrvaški televiziji, kot se temu sedaj reče, zagledal napis »neposredni prenos«. Zastal mi je dih. Ne da tudi naši sosedje prenašajo spektakel iz Berlina? Sledila je evrovizijska špica. Pričakoval sem, da bom vsak trenutek zagledal Postdamski trg, potem pa se je prikazal zagrebški Trg Republike in napis, da gre za nekakšno tradicionalno »smotro folklore«. Ves poklapan sem preklapljal na nemški program.

Kaj hočem povedati? Medtem ko cela Evropa prek satelitov spremlja mega rockovske spektakle (mimogrede, isti večer je bil na MTV posvečen rolajočim se kamnom in njihovi Urban Jungle turneji), jim skušamo mi preko Evrovizije prodati ljudske plese naših narodov in narodnosti. Tu pač ne pomaga nobena zamenjava oblasti.

A vrnimo se v Berlin. Očitno je tudi rock'n'roll dokončno podlegel megalomanski spektakularnosti, ki je povsem zasvojila Hollywood; zdi se mi namreč, da je najpomembnejše, koliko deset milijonov dolarjev je vloženi v projekt in če jih je dovolj, je uspeh zagotovljen. Sploh, če je zraven kakšno mega zvezdniško ime. Poglejte. Ko sem pred desetimi leti v Londonu gledal izvirni The Wall Šov, si nisem niti slučajno razbijal glave z dejstvom, da gre za največji stejdž v zgodovini rocka in nisem imel pojma, koliko ljudi ga je sestavljalo, koliko je vse skupaj stalo ipd.

Ko sem pred poldrugim mesecem gledal Stonese, mi je bilo povsem jasno, da je oder urbane Đungle v vsem prekašal desetletje stare rekorde Pink Floydov. Mimogrede, konstruiral ga je isti človek, ki je postavil flojdovski zid. No in... Rollingi so bili ravno sredi evropske turneje, ko je Roger Waters v Berlinu postavil še dvakrat večji oder. Rekord je torej po enem desetletju v nekaj mesecih padel kar dvakrat. Kajti k vseeno večjemu odru sodi tudi vedno

več luči, močnejše ozvočenje in seveda efekti, saj drugače velika večina poslušalcev ne bi imela ničesar od koncerta. Če bodo šle stvari tako naprej, in očitno bodo, že naslednjo sezono ne bodo štel koncerti, kjer bo oder krajši od petsto in nižji od dvesto metrov. V svetu, seveda.

Pri nas še ni tako, saj turneje A razreda ne prihajajo do naših krajev. Tu in tam pride kakšen rocker B kategorije in dokaže, da je razlika med A in B klaso vedno večja. Tako se je v Zagrebu prikazal Alice Cooper, ki naj bi bil spet na višku slave. Toda zataknilo se je že pri zvoku; proti tistemu, kar so Cooperjevi tehniki spravili skupaj na začetku, zveni tudi najbolj garažni bend v K4 kot muzika s CD gramofona. Sčasoma so zadeve sicer malo spravili v red, ampak ozvočenje je bilo odločno prešibko. In to na kao hard & heavy koncertu! Alica so sicer proti koncu vsaj trikrat umorili, nazadnje z giljotino, ampak tudi to ni dosti omililo vtisa low-budget turneje. No, s to ugotovitvijo se verjetno ne bi povsem strinjali pri Kompas-koncertih, ki so ta nizek buget krepko poplačali iz svojega žepa, saj ne preveč polna dvorana zagrebškega Doma športov (ja, kakih pet tisoč, so zmajevali z glavami lokalni poznavalci) gotovo ni prinesla potrebnega inkasa. Ampak naši promoterji se ne dajo. Tako bo te dni brez prave medijske promocije in v času, ko ni več na vrhovih lestvic, v Zagrebu igrala Tanita Tikaram. Če bo, seveda. Za začetek septembra pa se nam, v Zagrebu seveda, obeta sam David Bowie. Zanj so se greble štiri naše agencije, zmagal pa je Toni Sabol, ki je ponudil 200.000 (dvesto tisoč) dolarjev (USD) honorarja. Kako namerava pokriti vse stroške, mi ta trenutek še ni jasno. Njemu verjetno tudi ne. Nekako se mi zdi, da je po vsakem tazaransnem koncertu pri nas vedno manj upanj, da bo ta dejavnost tržno zaživela.

Tega se očitno najbolje zavedajo krajani stare Ljubljane, ki že v kali zatirajo vse ne-tržne zamisli o požitvi tega koščka mesta z muziko. Gary Gray

SLOVENIJA, MOJA

SAJ NI RES, PA JE

TURISTIČNA BOLEZEN...

Čisto navadna zgodba; kdor se v njej prepozna, si je sam kriv. There's none so blind as those who will not see.

V Ljubljano pride turist iz daljne Evrope. Nekoliko negotovo se zazira v prečudovite fasade starega mesta. Okoli vratu mu visi fotoaparati, v desnici stiska karto centra, v levici pa priložen angleško-srbohrvaški slovarček. Saj bi bil kupil slovenskega, pa ga ravno takrat niso imeli. Sonce pripeka in mize pred bifeji vabijo. A vendar je trdno odločen, da si bo ogledal še Opero. Nekaj malega je slišal o zgodovini stavbe in bi jo rad videl. Pobrskaja po knjižnici in ustavi prvega mimoidočega: »Zvinite, gde opera je?« Vrli domačin ga nekoliko začudeno pogleda, ošvrkne fotoaparati in kratke hlače, pokaže z roko nekam navzgor in izpusti slap srbohrvaščine. Tujec sledi pogledu, obupano zamahne z rokami in vpraša: »Do you speak English?« Seveda, no problem, krasno se sporazumeta in sta si že po nekaj minutah tako všeč, da ga Jože (Jaka, Miran, saj ni važno) povabi na pivo. Stopita do prvega kafiča, Jože (pa naj ostane kar pri tem imenu) hoče naročiti, vendar ga John (Michael, Dieter, François) prehitita: »Dva pivo, molim lepo.« Na Jožetovem obrazu se začrta izraz čiste blaženosti. Nežni nasmešek mu ozari lice in počasi reče: »Dobro govorite jezik. Gde ste naučili?« »Knjiga,« odvrne John in pokaže na slovarček. Nato pijeta hladno pivo in v poliglotski mešanici jezikov prijetno kramljata. Prvo pivo da prostor drugemu, nikamor se jima ne mudita, novopečeno prijateljstvo je pač treba zaliti. Jože se spomni, da je žena prav to jutro kupila nekaj več mesa, morda pa... V trenutnem navdihu povabi Johna na kosilo. Slednji ne more skriti svojega navdušenja.

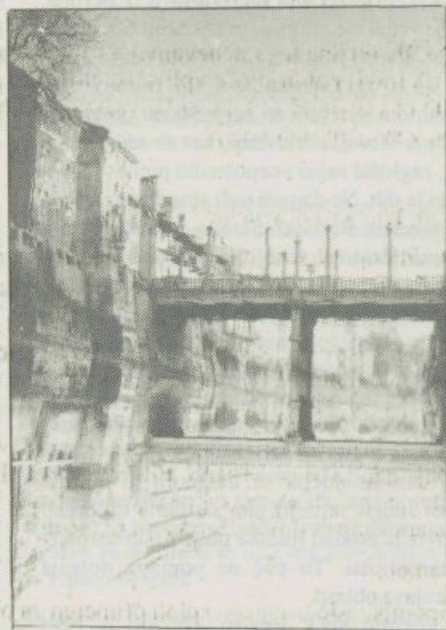

foto: Diana Anđelić

Jožetova žena se najprej zmrdne nad nepovabljenim gostom, ko pa izve, da je iz Evrope, se pridno loti kosila. Že razmišlja, kako bo drugo jutro ob kavi Francki povedala o pomembnem gostu. John se je ves dan izdatno potil in v mešanici angleščine in srbohrvaščine prosi, če bi se lahko stuširal. Seveda, no problem. Vsi so ganjeni, kako ta Evropejec skrbi za higieno. Seveda, to je kulturni človek, ne pa kakšno barbarsko zmene.

Kmalu so spet vsi v dnevni sobi, iz kuhinje prijetno diši. Pogovor nekoliko zastaja, zato si gre Jože umiti roke. Diskretno opere banjo, zloži brisače in pobriše po tleh. No ja, je pač pozabil, si misli in o zadevi sploh ne razmišlja več. Kosilo je fantastično, vsi so srečni in zadovoljni, in ko se končno poslovijo, imata Jože in njegova žena oči skoraj solzne. Na hitro še izmenjajo naslove in si obliubijo noveletne čestitke na veke vekov.

V hiši nenadoma zavladava praznina. »Tako prijeten človek, tako omikan.« S temi besedami žena skrbno pobriše ostanke pepela na preprogi. John je namreč strasten kadilec, sredi pogovora človek pač včasih zgreši pepelnik, saj razumete.

Jožeta žeja po še kakšnem pivu in se poslovi. Brezciljno tava po poletno pisanem mestu, v mislih obnavlja prijetne trenutke, ki jih je preživel z Johnom. Kdo bi si mislil, da mi bo nekdo všeč že po tako kratkem poznanstvu, si misli. Ves zamaknjen v spomine skoraj presliši vljudno vprašanje z leve: »Izvinite molim, gde je opera? Teško se znalazim sa tom kartom.« Jožetu za sekundo zapoje srce, nato pa se ozre v neznanca. Okoli vratu ruski fotoaparati, v levici zemljevid, v desnici pa cigareta. Pogled se mu zmrachi. »Ne razumem. Poglejte si na zemljevidu.« Neznane se za trenutek zmede, nato pa se zazre v zemljevid. Jože še kar stoji, pravzaprav sam ne ve, zakaj. »Možete mi, molim vas, samo reči, gde točno se sada nalazimo?« »Lepo sem vam rekel, da vas ne razumem,« kategorično odvrne Jože in s hitrim korakom nadaljuje pot. Da me nekdo tako gnjavi! Zakaj vsi ti Balkanci najdejo prav mene, si ogorčeno misli in dan je za njega pokvarjen.

Niti pivo mu ne tekne in edino, kar se kot svetla lučka sveti v prihodnosti, je načrtovani shopping v Celovcu. Toliko vsega je treba kupiti, pa vsi tako lepo razumejo mojo polomljeno nemščino, si zadovoljno misli in si celo dovoli samovšečen nasmešek. Ja pa ja, to je vendar Evropa, ne pa kakšna zavržena balkanska beznica...

Kotiček za amaterske poljedelce

Iz Nizozemske smo prejeli senzacionalno vest, da je skupini portugalskih znanstvenikov v izgnanstvu uspelo križati čistokrvnega plemenskega bika (ime: Lisko) s kopico sena. Rezultat je fenomenalen: krava - žitarica.

COWGRASS, kot jo ponesrečeno imenujejo, doseže v višino do tri metre, sicer pa se po zunanem videzu ne razlikuje kaj dosti od povožene mačke.

Zanimivo je, da so »ustvarjalci« Cowgrassa kljub revolucionarni ideji obdržali nekatere že skoraj tradicionalne lastnosti običajnih krav. Tako tudi pri Cowgrass obstajata dva spola: srednji in pa še telo, glede katerega še niso dokončno enotni. Cowgrass ima telo, iz katerega visijo štiri popolnoma neuporabne noge, ki jim jih navadno že ob rojstvu (običajno je to na začetku življenja) zavozlajo v pentljo, da jih potem lažje vozijo z buldožerji na jutranji sprehod, saj se mora (ravno tako kot običajna krava) veliko gibati po svežem zraku. V primeru dežja jih pokrivajo z vodotesnimi ponjavami.

Krava - žitarica je zelo občutljiva na vremenske spremembe in kaj hitro zbolí. Je pa izredno inteligentna (še bolj kot miši), saj doslej še ni nihče slišal, da bi izjavila kako neumnost. (Pravzaprav ni še nikoli ničesar izjavila.)

Izumitelji krave - žitarice zatrjujejo, da jo bodo že v roku enega leta z nadaljnim križanjem tako izpopolnili, da bo pri molži dajala skoraj kilogram oluščene pšeničnega semena na dan. Dnevno požre le 20 do 30 kubikov hrane, najljubši so ji

dunajski zrezki, v hudi sili se zateče tudi k bureku.

Razmnoževanje krav - žitaric je možno na več načinov: s semeni, podtaknjenci in seveda najbolj atraktivna možnost - stari dobri način »bik na kravo«. Žal je slednji iz tehničnih razlogov težje izvedljiv, saj industrija tovornih in rušilnih vozil zaenkrat še ni dorasla tej nalogi.

Psihologi menijo, da bližina tega nenevarnega trimetrskega bitja (z vonjem po gnili travi) pomirjujoče vpliva na človeško psiho in napovedujejo, da ni več daleč čas, ko si bo vsakdo lahko omislil vsaj en primerek v svojem stanovanju.

In buldožer.

Takrat bo, pravijo, blaznost dokončno izkoreninjena.

Strokovnjaki z različnih področij so si bili enotni v oceni, da je pojav krave žitarice gotovo eden večjih dogodkov v zgodovini človeštva.

Na top lestvici vseh časov se je uvrstil na visoko deveto mesto, takoj za odkritjem »Tempirana opica« (opica, ki pogine takoj za tem, ko jo ustreliš na točno določeno mesto).

Jašihimo Jakamoto (po narodnosti Danec), se z vzgojo Cowgrassa ukvarja že dvanajst let. In to neuspešno. Ekskluzivno za članek, ki ga pravkar berete, je izjavil: »S pojavom krave - žitarice bodo na mah rešeni vsi stanovanjski problemi na tem planetu.«

Nihče ga ni razumel...

Tu se pojavi pripomba: »Je ta članek sploh primeren za objavo?«

Zaradi krave - žitarice pa je prišlo tudi že do prvih kriminalnih zapletov: po še ne čisto preverjenih podatkih je namreč v noči s ponedeljka na torek (Benito M., 84) poskusil odnesti največji primerek krave - žitarice iz njenega rodnega hleva. Zlobne govornice namigujejo, da so mu malopridno dejanje preprečili oboroženi stražarji. Nepristranska obdukcija je pokazala, da je vseh sedem krogel kalibra 33 zašlo v srce (Benita M., 84) po golem naključju.

Ostaja pa dejstvo, da trenutno Cowgrassa ni mogoče kupiti nikjer.

Na tem mestu bi se lahko vprašali:

1. Kdo je pravzaprav elita, kateri je krava - žitarica namenjena?
2. Zakaj so ostali prikrajšani za vse ugodnosti, ki jih s seboj prinaša pojav Cowgrass?
3. Kdaj bo prišla na svobodno tržišče?
4. Ali je Cowgrass res tako zelo uporabna?
5. Bo letos Jugoslavija končno osvojila naslov svetovnega prvaka v košarki?
6. Koliko v resnici tehta povprečen primerek krave - žitarice?

Da se ne bomo spraševali, raje še kaj povejmo:

THE END

Ekskluzivni vojni dopisnik Tribune iz Indonezije: Tomo

HIT GRAFITI LETA 1947

SLOVENSKI POROČEVALEC , januar 1947

Tovariš, tovarišica, ali si že redni podpornik Socialnega fonda OF?
Tujega nočemo, svojega ne damo!
Delu čast in priznanje!
Zdravje delovnemu ljudstvu.
Širite tisk OF!

SLOVENSKI POROČEVALEC, april 1947

Darujte za rdeči križ!
Pomladanski cross - uvod v fizikulturno sezono!
Pazite pri zažiganju kresov, da ne nastanejo gozdni požari!

SLOVENSKI POROČEVALEC, september 1947

Balkaniada v vajah na orodju 5-7 IX. manifestacija bratstva in enotnosti balkanskih narodov!
Nabirajmo polže!
Tujega nočemo in svojega ne damo!
Nikdar premagani in vselej zmagovalci!

SLOVENSKI POROČEVALEC, februar 1947

Z dobro knjigo boš obogatil svoje znanje, z dobro knjigo boš premagal težave, ki ovirajo tvoje stmljenje k napredku!
Zmo znanosti zadene bolje kot jekleno!
Z znanjem oborožen človek je nepremagljiv!
Mi oblikujemo danes državljane nove Jugoslavije. Mi ustvarjamo veliko stvar in se moramo tega tudi zavedati.
Knjiga nas uči iskreno ljubiti ljudi in spoštovati njihovo delo.
Zablode in predsodki, v katerih so se ljudje vzgajali stoletja, so težka dediščina, katere se moramo osvoboditi.
Vse svinjske kože »Koteksu«.
V boj proti jetiki!
Sam svet ne more storiti človeka popolnega. To lahko doseže edinole s čitanjem najboljših pisateljev.

SLOVENSKI POROČEVALEC, maj 1947

Če hočemo pomagati našim kmetom izboljšati poljedelstvo, moramo imeti industrijo, ki bo proizvajala umetna gnojila, kmetijske stroje in orodje. Zato moramo najprej ustvariti težko kovinsko industrijo, ki bo izdelovala tovare za poljedelske potrebe.
Pri nas v občeljudskem gospodarstvu, kjer proizvajamo za potrebe ljudi in ne za dobiček, so krize, kakršne pozna kapitalistično gospodarstvo, nemogoče.
Borite se za uresničevanje petletnega plana, za srečno bodočnost delavskega razreda in vsega delovnega ljudstva naše dežele!
Koroška je naša in za njo se bomo borili!

SLOVENSKI POROČEVALEC, oktober 1947

Napredek kmetijstva - zagotovilo za prehrano!
V petletnem obdobju mora fizikultura zajeti sleherno vas!
Varujmo gozdove pred požari!
Slabo seme ne bo dalo kruha delovnemu človeku!

SLOVENSKI POROČEVALEC, november 1947

Za svoboden, demokratičen tisk, ki služi h kreptivi miru in varnosti!
Pameten človek dela in varčuje!

SLOVENSKI POROČEVALEC , marec 1947

Noben otrok naj ne bo več plen ulice! Dom igre in dela vsakemu otroku!
Mater! Žene! Kjerkoli ste zaposlene, zahtevajte ustanovitev jasli in domov igre in dela!
Materam, ki gradijo naše gospodarstvo, vso pomoč, njihovim otrokom jasli in domove igre in dela!
Noben dojenček naj ne bo več sam, brez pomoči zakljenjen v stanovanju - ustanovljamo jasli!

SLOVENSKI POROČEVALEC , junij 1947

Tekmujmo v pripravah za počitniške kolonije, ki so potrebne naši delavski, šolski in ostali mladini!
V primeru požara kličite gasilce na telefonu 55-55.

SLOVENSKI POROČEVALEC, december 1947

Darujte za rdeči križ!
Tovariš, tovarišica, ali si že redni podpornik Socialnega fonda OF?

SLOVENSKI POROČEVALEC, avgust 1947

Naj živi bolgarsko ljudstvo, ki je v skupnem boju s svobodoljubnimi narodi strla jarem imperialistov!
Skupaj v borbi - skupaj v miru!

SLOVENSKI POROČEVALEC, julij 1947

Danes vsi k pregledu krompirjevih nasadov

pod skupščinskimi klopmi! sveto seme demokracije

Domača modrost pravi, da so vse dobre stvari tri. In ker se vsako naše tovrstno spoznanje prične z občutki, jih popišimo. Občutek namreč imam, moji kolegi in kolegice v skupščinskih prostorih ta občutek verjetno delijo, da je tri srečna številka slovenske demokratične oblasti. Saj vsepovsod potuje v trojicah. Pred kratkim je bila denimo v Ameriki.

Kot sem opazila na posnetkih nacionalne televizije, je eden izmed te svete trojice, g. predsednik Peterle, hodil po prostrani obljubljeni deželi in prezentiral novo demokratično podobo Slovenije zelo neurejen: njegov suknjič je bil tako zmečkan, da bi se ga - moža namreč - sramovala vsaka poštena Slovenka. Gospod Rupel pa - tako pravijo dobro obveščene kolegice - je imel v Ameriki poleg službenih tudi strogo zasebne opravke. Govori se namreč, da je obiskal tudi študijsko produkcijo, ki uspešno raste nekje v Ameriki. No, je že tako, da so v ameriških rjuhah daljše noči. Ker pa prijateljice v New Yorku nikakor ne morem priklicati, je novica, ali ima g. Rupel ameriškega potomca, strogo nepreverjena. Gospod Dular - tako

pravijo očitvidci - pa je ves čas ameriške turneje brezupno iskal listnico, ki mu jo je sunil nepridiprav. In ker smo se na Slovenskem z vsemi spravili, je šla naša posadka v Ameriko v imenu sina, očeta in svetega Duha. V imenu sina je odletel g. Rupel, v imenu očeta g. Peterle (oče je bil pri ta belih, sicer pa to ni nič več pomembno, ker smo jih spravili), g. Dular pa je zastopal interese slovenskega razseljenega duha. Ta je namreč razpršen po vsej obli. Pa še bele barve je.

Prav tako bel in razpršen je slovenski duh, ki zadnje čase močno šprica iz hlač mojih skupščinskih kolegov. Skupščinske čistilke so se mi pritoževale, češ da tako zaplankanih klopi še ni bilo. Presenečene pa so bile, ko so čistile govorniški pult, za katerim je bila spermoidna skulptura v višini 29 cm. Čistilke so pač sklepale, da je to prototip slovenskega onega, ki da je pomotoma izpadel iz dnevnega reda ali pa iz hlač kakega poslanca. Sugerirale so mi, naj na naslednjem skupščinskem zasedanju predlagam to skulpturo za slovenski narodni simbol, saj predstavlja narodovo potentnost. O tej pobudi še resno razmišljam, medtem ko je spravljena v mojem predalu. Za vsak slučaj...

Gospod vojaški minister Janša pa nič ne prepušča slučaju. Slovenska vojska bo, zagotovo! Prepričal me je moj sinček, ki v vrtcu veselo prepeva naslednjo pesem:

**Mi smo Janševa armada,
mamica nas ima rada.**

**Še rajš pa nas ima domovina,
ki se za suverenost je borila.**

**Janševa četica že koraka,
saj nas lepša prihodnost čaka.**

**Lepo je v naši domovini biti Janšev
vojak,**

zato naj pazi se srbski sovrag!

foto: Tomi Drozg

Moram priznati, da sem se močno razburila. Še posebno zato, ker sama vzgajam sina v nemilitarističnem duhu, tile v vrtcu pa jih basajo s takšnimi neumnostmi. In takoj sem poklicala vzgojiteljico, ki se je izgovarjala, da nima nič pri tem, da so dobili neka navodila z Republike, da je to povezano z reformo v družbenih dejavnostih itd. Tako bodo otroci vsaj doumeli, kaj demokracija v Sloveniji pomeni, ne pa kot naši neumni novinarji, ki jih mamice nimajo rade, niso za suverenost in sklepajo posle s srbskim boljševidničnim sovragom.

Prijateljice so mi priporočile, naj na skupščinska zasedanja nosim dežnik. Tako se bom osebno zavarovala. Če ne, bom v spopadu bele in rdeče sperme, ki bo močila prihodnja skupščinska zasedanja, povsem roza. Bila sem povsem presenečena, ko sem ugotovila, da vsi prenovitelji ne špricajo rdeče in da vsi demokristjani ne špricajo belo. Gospod Capuder, ki je šprical nekam rdečkasto, je po zasedanju odhitel v skupščinski WC, kjer je onega natančno očistil. Še bolj se mu je mudilo po zasedanju v spovednico, kjer je spiral greh: nesmoterno je namreč ravnal s svetim semenom slovenske demokracije. Držimo pesti, da mu je oproščeno.

Jeklena Magnolija

Prostitucija

- del podzemlja

»Legalizacijo hočemo (vlade nočemo)!«

Obrt, ki ji čas ne pride do živega, ki je vojna ne omeji, temveč ji da nesluten polet, obrt, ki je ne zanimajo letni časi in ki je ne bodo nikoli izkoreninili niti ostali jezdeci apokalipse, ostaja tudi v najvišji obliki razvoja človeške družbe - marksizmu-leninizmu - med nami.

Nikjer ni javnih hiš, le striptiz bari, ki so jih v 60-tih letih zaradi moralne čistosti socialističnega človeka po tekočem traku zamenjevali s prevzgojnimi centri tipa Goli otok, počasi in sramežljivo vzniknejo in spet nenadoma izginejo sredi delavsko zaspanih mest. Pa vendar, prostitucija obstaja, zavita v plašč skrivnosti kot del podzemlja.

Če boste o prodajanju teles spraševali na policiji, vam bodo, sicer nekoliko nejevoljni, da sprašujete o stvareh, ki so uradno več ali manj od acta, morda postregli z vsebino Gogoljevih Mrtvih duš, kajti podatkov o prostituciji ni. Če boste odšli na ministrstvo za zdravstvo in socialo, vas bodo praznih rok napotili na ministrstvo za pravosodje in upravo, pa morda še h gospodu Bavčarju in nato se vam bo še Sizif posmehoval v pest.

Zakaj prazni listi ob tolikšnem zgodovinskem znanju o obrti vseh obrti, brez katere ne bi bilo Kaligulinih orgij in nič manj nedolžnih zabav njegove svetosti papeža Aleksandra VI. Borgie ter njegovih sodobnikov na evropskem vzhodu?! Menda je Todor Živkov v lovske vile, daleč stran od kalnih oči revoluciji vdanega proletariata, za tovariše pripravljaval presenečenja v obliki mladih deklet in fantov, medtem ko so pri Gustavu Husaku našli le pornografske filme. Prazni listi enostavno zato, ker jih nihče ni izpolnjeval v prepričanju nekaterih: Bolje pustiti temi nekaj, kar je po naravi temnega! Ti nekateri so vso stvar opazovali z nekoliko svetlejši strani, med ljudmi pa že krožijo zgodbe o nekdanji priročni javni hišici na Brionih ter o lovih ex- mogočnikov jugoslovanske partije in države na vse kaj drugega kot na živali.

Tako ni čudno, da je pri nas ostala prostitucija kriminalizirana dejavnost, medtem ko so jo v večini zahodnoevropskih držav, vključno z našima sosedama Italijo in Avstrijo, že zdavnaj legalizirali ter tako rešili vrsto problemov. S tem, ko so jo podvrgli družbenemu nadzoru, so jo ločili od kriminala, z rednimi zdravstvenimi pregledi njenih protagonistk omejili širjenje spolnih bolezni, dekleta so socialno zavarovana, država pa še poleg vsega polni lastno blagajno.

Prostitucija je in prostitucije ni

Na ljubljanski železniški postaji (verjetno je podobno v vseh večjih slovenskih mestih) lahko po daljšem spremljanju postajnega vrveža opaziš na primer dva moška, ki s prstom kažeta proti na zid naslonjenemu dekletu in že s pogledi dajeta slutiti, da pogovor teče o njem. Nato si sežeta v roke in kupčija je sklenjena. Dekle se bo vnaprej dogovorjenem mestu ob določeni uri za vse sprejemljivo ceno vdalo poželenju, ki je za uro ali več zakupil njeno telo. Večino denarja bo seveda pobral zvodnik in ga nato dalje investirjal v ostale dejavnosti podzemlja - na primer v trgovine z mamili, ali trgovino z

belim blagom. Po slednji Jugoslavija tako ali tako prednjači v Evropi: prodaja romskih otrok v Italijo, prodaja fetusov kozmetičnim tovarnam v Italiji in Južni Ameriki, ki iz njih izdelujejo najfinejše ženske kreme. Eden izmed kanalov trgovine z belim blagom je, dokler ga kriminalisti niso presekali, tek celozelo čez Maribor. Glede prostitucije pa je znan ljubljanski primer iz Rakove Jelše, kjer je dolgo časa delovala skrivna javna hiša. Nek moški je oddajal sobe skupaj z dekleti. Večinoma so to bile delavke z juga države, ki so se zaposlile v Ljubljani, niso pa imele potrtila o stalnem bivališču. Možakar jih je tako lahko z grožnjami prisilil k prostituciji.

Seveda pa v Ljubljani ne obstaja le ženska prostitucija - prodajajo se žene v starosti od 15. pa vse do 70. leta - temveč tudi homoseksualna in heteroseksualna. Žene, ki jih predvsem uporabniki njihovih uslug imenujejo tudi blodnice, hotnice, cipe, vlačuge, candre, lajdre, torej z najbolj peyorativnimi obkladki, se po kategorijah delijo na poulično prostitutko, barakarsko, kavarniško (Poznate ljubljanski znamenitosti: Nebotičnik in hotel Slon?)... Pa tudi »call girls« pri nas niso nič nenavadnega; potrebujejo jih v podjetjih, kjer se z njihovo pomočjo tuji partner lažje odloči za podpis poslovne pogodbe, ter v boljših hotelih ob morju, kjer želijo povečati hotelsko porabo. Heteroseksualna prostitucija je značilna za obmorske kraje, kjer želijo gostjam in gostom ponuditi nekaj več, pri tem pa sodelujejo predvsem mladi fantje, stari od 20 do 30 let.

Moška prostitucija je bolj na očeh javnosti še-le v zadnjem času, predvsem zaradi aidsa. Znan je primer, ko je v Ljubljani nek hotelski receptor plačeval fantu hrano in obleko, kot povračilo pa zahteval, da mora biti ob vsakem času na voljo hotelskim gostom. Sicer pa je znano shajališče Cesta VII. korpusa. Ker se vse odvija ponoči pod okriljem teme, ni nič nenavadnega, da prihaja do določenih kriminalnih dejanj: pretepi, vlomi, saj je med njimi veliko uživalcev trdih drog.

Legalizacija in nadzor

Kam nas je pripeljalo zatiskanje oči pred resničnostjo, je menda povsem jasno, saj prostitucija, ki je specifičen družbeni fenomen, ni vprašanje tega, ali se mi z njo strinjamo ali ne. Prostitucija ni vprašanje morale neke družbe - najglasnejša je bila vedno puritanska lažna morala - kajti v družbi se vedno najdejo ne tako redki posamezniki, ki so tako ali drugače njeno gonilo. Nam preostane le, da izberemo manjše zlo - legalizacijo in nadzor. Toda odzivi na ta predlog so zelo različni. Tako vlada kot policija gledata nanj pozitivno, vendar se trenutno ukvarjata s »pomembnejšimi« zadevami. Ministrstvo za zdravstvo in socialo krpa proračune bolnic, pravosodno ministrstvo se pripravlja na sprejem nove ustave, medtem ko se policija, ki je podrejena notranjemu ministrstvu, ukvarja sama s seboj - notranjo reorganizacijo. Enako je z različnimi občinskimi službami, prostitutanci pa, ki so ne glede na naše odpore in predsodke največje žrtve te dejavnosti, ostajajo sami. (Zanimivo je, da so največ odpora pokazale članice lezbične skupine Lilitke; ena od njih je dejala: »Ne boste delali politike preko ženskih trupel!«)

Sicer je s prostitutanci zelo težko stopiti v stik, pa še takrat neradi govore o svojem poklicu. Kot profesionalci strogo ločijo zasebno in delovno sfero. Pri ženski prostituciji so vpletene največ ženske iz nižjih slojev, z nižjo izobrazbo - ni pa to pravilo. Ne razmišljajo veliko. Živijo z danes na jutri in so pod velikim vplivom zvodnikov. Morda so se že kdaj pregrešile pred zakonom, tako da jim ilegalnost na nek način ustreza. So pa moški prostitutanci glede zaščite pred spolnimi boleznimi bolj osveščeni kakor na primer ostarele, zapite ženske.

Legalizacija oziroma zakonska regulativa sicer ne moreta rešiti vseh problemov, na primer širjenja aidsa zaradi njegove dolge inkubacijske dobe, lahko pa vsaj delno popravita današnjo porazno sliko, kjer kraljujejo nasilje, častihlepje po denarju in nehigiene. V Kazenskem zakonu (KZ) SFRJ obravnava prostitucijo 251. člen, ki pravi: »Kdor pridobiva, navaja, spodbuja ali mami ženske k prostituciji ali kakorkoli sodeluje pri izročitvi ženske komu drugemu za prostitucijo, se kaznuje z zaporom od treh mesecev do petih let zopora.« Tudi po KZ Republike Slovenije je zvodništvo kaznivo dejanje, in sicer po 105. členu:

»(1) Kdor zводи mladoletno osebo, se kaznuje z zaporom od treh mesecev do petih let.«

»(2) Kdor za plačilo zводи ali omogoča spolno občevanje ali druga spolna dejanja, se kaznuje z zaporom do treh let.«

V KZ SFRJ je še dodano, da žena, ki se bavi s prostitucijo, ne stori kaznivega dejanja ampak prekršek po republiškem zakonu. Po besedilu se to nanaša le na žene, vendar

analogno velja za vse prostitutance, saj žene v tem primeru niso objekt temveč subjekt kaznivega dejanja. V nekoliko modernejšem slovenskem Zakonu o prekrških zoper javni red in mir oseba ni opredeljena, za tovrsten prekršek pa je zagrožena pravzaprav majhna kazen: zapor do 60 dni. Takšni primeri so na sodišču zelo redek pojav, kar je jasen dokaz, da je ilegala najslabša za nadzor.

Poleg že naštetega bi lahko z ilegalizacijo postavili neka osnovna pravila, po katerih bi se morali ravnati vsi udeleženci v primeru prostitucije (verjamem, da bi tako vsaj delno izkoreninili zvodništvo). Predpisali bi, kje sploh smejo stati javne hiše - ne morejo biti, na primer v bližini cerkva, javnih shajališč ali v središču mesta. Upravni organi v neki

Omejevanje prostitucije, še posebej njenega najtežjega dela - trgovine z belim blagom, je predmet večjih mednarodnih sporazumov, ki spadajo v skupino tako imenovanih humanitarnih mednarodnih pogodb. 251. člen Kazenskega zakona SFRJ, pa tudi 252. («Izdelovanje in širjenje pornografskih spisov»), temelji na osnovi 281. člena zvezne ustave, po katerem federacija zagotavlja izpolnjevanje mednarodnih pogodb in konvencij - pomembnejše smo že ratificirali. Najpomembnejše so: Mednarodni sporazum za zaščito pred kriminalno trgovino, poznano pod imenom »trgovina z belim blagom« (1904), Mednarodna konvencija za zagotavljanje učinkovite zaščite pred trgovino z belim blagom (1910), Mednarodna konvencija za preprečevanje trgovine z ženami in otroci (1921), Mednarodna konvencija s polnoletnimi ženami... Po II. svetovni vojni sta nastala dva protokola (1947, 1949), kjer se prejšnji sporazumi delno menjajo in dopolnjujejo. Leta 1949 je Generalna skupščina OZN sprejela Konvencijo o preprečevanju in ukinitvi trgovine z ljudmi ter izkoriščanja prostitucije drugih, ki jo je Jugoslavija ratificirala leto kasneje.

občini bi nadzorovano izdajali uporabna dovoljenja za prostore, določali standarde opremljenosti sob, kopalnic..., delovni čas... Nadzor nad zdravstveno problematiko bi vršilo ministrstvo za zdravstvo oziroma ustrezne službe. Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja (SPIZ) bi predpisovala in pobirala prispevke za nekatera socialna zavarovanja ter tako prostitutance vsaj formalno izenačila z ostalimi družbenimi skupinami. Tako tudi policijski nadzor - trenutno je povsem neuspešen - ne bi smel biti večji kot pri ostalih dejavnostih, pa tudi potrebe praktično ne bi bilo. Policija in sodstvo - pravni red je bil tudi doslej tako naravnan - bi morala protagoniste prostitucije pravzaprav varovati pred potencialnimi zvodniki ter nasilnimi gosti javnih hiš in barov.

Verjetno bi bilo najbolje, če bi se zgledovali po skandinavskih deželah (Ko izstopaš iz kopenhavenskega letališča, nemudoma dobiš prospekt - nekakšen ljubezenski vodnik po glavnem mestu Danske.), Nemčiji in Nizozemski, kjer je to najbolj urejeno. Ker pa pri nas z legalizacijo ni pričakovati večjega razmaha prostitucije, je za načrtovanje primeren zgled kakšno majhno holandsko mesto, kjer je tej obrti namenjena kratka ulica v dolžini največ 300 metrov. Tam so na obeh straneh razvrščeni nočni bari z erotičnimi programi, kina s podobnimi filmi, javne hiše ter trgovine s spolnimi pripomočki in tovrstno literaturo. Vsekakor pa ne bi smeli dovoliti, da v Ljubljani ali kjerkoli v Sloveniji nastane celotna četrt s prostitucijo, kakor je to na Pigallu ali v St. Pauliju, saj nadzor izgubi vso moč.

Kot sem torej že nekolikokrat poudaril: Moč teme splahni, ko posijejo prvi sončni žarki! Ker pa prostitucija ni nek cikel, kjer sončni žarki posijejo sami od sebe, legalizaciji pa spet sledi tema, je potrebno reševanje tega problema nekoliko spodbosti. Kako? Vsekakor si ne morem predstavljati, da bi pred slovensko skupščino demonstrirali prostitutanci z vzkliki: Hočemo legalizacijo (nočemo vlade)!

Gregor Preac

ZMAJI ŠE ŽIVIJO

Vonj po krvi je vznemiril velike kuščarje, ki so se greli na opoldanskem soncu. Na videz okome zverine so se začele stegovati proti okrvavljeni kozi na robu previsa. Največji med njimi se je pognal v strmino in zaman hlastal proti vabljevemu truplu. Za trenutek se je zdelo, da mu bo uspelo, potem pa je omahnil nazaj med razdražene živali, ki so z razklanimi kačjimi jeziki slutile bližino plena. Končno je temnopolti domačin zalučal kozo med kuščarje, ki so v trenutku preplavili borno gmoto mesa. Klobčič prepletajočih teles, hlastajočih čeljusti in okrvavljenih gobcev se je kmalu umiril in kuščarji so si zopet nadeli podobo nedolžnih živali, ki uživajo blagodejno toploto sonca.

Srhljivi prizor, ki bi ga danes pričakovali le v kakem znanstvenofantastičnem filmu, je vsakdanjost na Komodu, indonezijskem otočku, kjer živijo ti velikanski kuščarji. Komodoški varani oz. zmaji, kot jim pravijo domačini, z repom vred merijo tudi preko tri metre in zlahka dosežejo tudi prek sto kilogramov teže. Kuščarje je moč najti le tu in še na nekaterih okoliških otočkih. Za

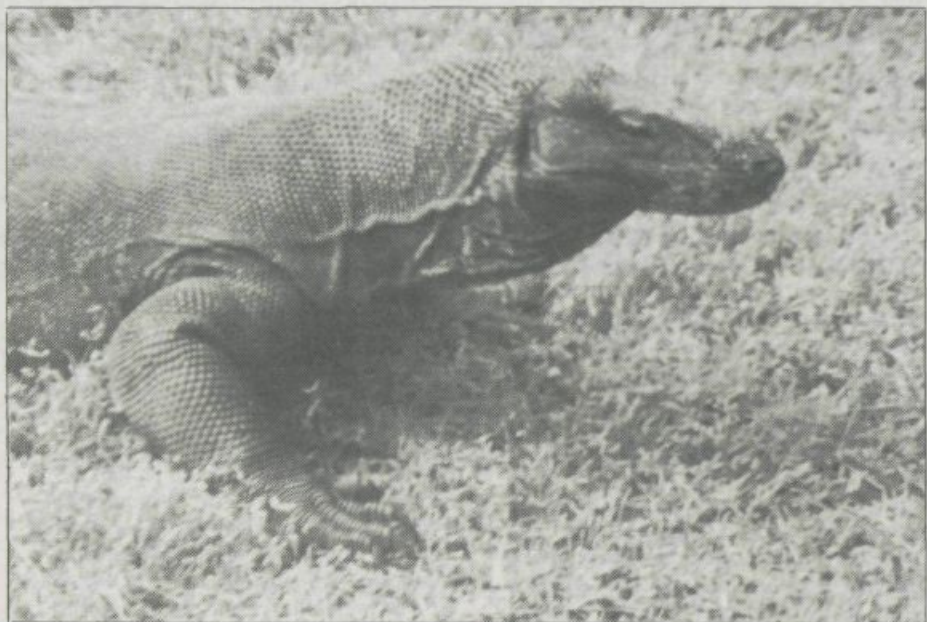

foto: Igor Fabjan

V še bolj sivem in dolgočasnem tajskem mestecu je tržnica kraj, kjer ti v jutranjih urah zagotovo ne more biti dolgčas. Vsakokrat zaovra me prevzame ta pisani svet nešteti zanimivih obrazov in raznovrstnega blaga, ki se zastoj ponuja radovednim očem. Domačin, ki je preklinjal blatne luže in sumničavo otipaval zlato rumene mange, bi me gotovo proglasil za malo trčenega ali pa vsaj čudaka, če bi mu skušal razložiti, kaj je tako zanimivega na najbolj običajnem kraju, kot je lokalna tržnica.

Na stojnicah se šopirijo temno rdeči bananini cvetovi, oguljena perutnina, taki in drugačni raki, posušene ribe, žive ribe, kokosovi orehi, rambutan, mango, papaja, banane... Med pisano ponudbo me vseeno presenetijo lično očiščeni kuščarji. No ja, zakaj pa ne!? Tisti brez stojnic glasno ponujajo svoje blago kar sede na tleh. Ne morem se načuditi, da jim kupov sadja in zelenjave ne spešta kak nervozen mopedist ali prešvican rikšaš, ki s pomilovanja vrednim biciklom ustvarja še dodatno gnečo.

Tajci si neprestano nekaj bašejo v usta. Nič čud-

nega, ko pa se na vsakem koraku nekaj praži, kuha, peče... Še najbolj sigurne so videti nekakšne variante palačink, ki jih še vroče zavijajo v bananine liste in potrpežljivo zlagajo v lične kupčke. Kupčkanje jim gre sploh dobro od rok, saj je prav vsaka reč, od zelenjave do rib, lepo zložena v miniaturne piramide. PVC vrečke, križ sodobne civilizacije, tod še niso dobile negativnega prizvoka. V prozorne nadloge tlačijo riž, omake, razne pekoče specialitete ali pa ledeno mrzlo coca-colo.

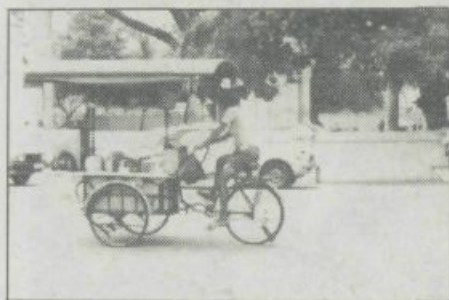
Hitim mimo skladownice školjk in skoraj podrem berača, ki razkazuje pohabljene ude in preračunljivo cinglja z drobižem v zarjavelem lončku. Kot večina mimoidočih, tudi sam namerno prezrem tresočo roko, ki potrpežljivo čaka na drobne kovance.

Močan vonj že od daleč izdaja stojnico z velikimi bodičastimi sadeži. Durian, kraljevski sadež, resnično zasluži vzdevek. No ja, sadež z okusom in vonjem, ki ga je nemogoče opisati, ali takoj vzljubiš in ti ga nikoli ni dovolj ali pa se ti zagnusi še preden dobro zagrižeš v rumenkasto meso, ki rahlo spominja na puding. Zrellost nenavadnega

prebivalce male ribiške vasice so zverine prava nadloga, saj jim pogosto zadišijo njihove kože, ovce ali pa perutina. Nekajkrat so postali žrtve kuščarjev tudi otroci, pred leti pa je menda v njihovih čeljustih končal neprevidni popotnik. Našli so le fotoaparata... Kljub neprijetnim sosedom pa ribiči nočejo zapustiti otoka, saj so okoliške vode bogate z ribami in jastogi.

Komodoški varani se hranijo s srnami in divjimi prašiči, ki jih je na otoku v izobilju. Večje zverine lahko pogoltno kar celega prašička naenkrat in po govoricah domačinov cviljenje nesrečnih žrtev zamre šele v želodcu štirinožnih požeruhov.

Enkrat tedensko, ko na Komodo pripluje trajekt, se tu znajde gruča popotnikov, željnih pustolovščin. Žal pa je danes zalezovanje kuščarjev na moč preprosta zadeva. Preden se odpraviš nad zmaje, potrebuješ vabo - kozo ali ovco, ker čuvaji ne pustijo, da bi uboge zverine kmil s čimerkoli.

Pred leti, ko si moral ovco priskrbeti sam in ji tudi ročno prerezati vrat, je cela zadeva morda še dišala po pustolovščini. Danes pa za vse poskrbijo čuvaji. Plačš tistih nekaj tisoč rupij in se priključiš procesiji popotnikov s kozo in vodičem na čelu. Naša koza, glavni akter predstave, je celo pot obupano meketala, kot bi slutila usodo, ki ji je bila namenjena. Čuvaja smo imeli bolj za okras, saj tistih nekaj kuščarjev, ki smo jih srečali na poti, ni kazalo kakega posebnega zanimanja za žilave in podhranjene turiste.

Cela štorija me je spominjala na povorko moderne sekte, ki pripravlja žrtev strašljivemu božanstvu. Polni pričakovanja smo končno le prišli do mesta, kjer so se zbirali kuščarji, navajeni občasnih priboljškov, za katere ni potrebno toliko truda. Kar ni mi šlo v glavo, kako okornim velikanom sploh uspe ujeti karkoli živega. Najbrž lepo ždijo v kakem grmu in ko pride kaj mimo, zgrabijo nič hudega slutečo žrtev, ki potem nima nobenih možnosti več.

Poleg močnega gobca se namreč ponašajo tudi z ostrimi kremplji, s katerimi lahko za šalo razparajo kako srno ali pujsa.

Šov z nedeljskim krmljenjem velikih kuščarjev je bil kljub turističnemu pridihu kar uspela predstava. Vsaj fotografsko navdušenje popotnikov potnih dlani še dolgo ni zamrlo, kljub lenobnim zverinam, ki so v miru prebavljale svoj skromni obrok.

Mešanih občutkov smo se vračali proti barkači, s katero naj bi nadaljevali pot proti Floresu.

Motorna ropotulja skromnih dimenzij že od vsega začetka ni uživala kakšnega posebnega zaupanja. Kot se na tem koncu sveta rado primeri, se je predvidena nekajurna vožnja sprevrgla v celodnevno crkavanje na tiranskem soncu. Stvar je škripnila še hitreje, kot sem si sploh upal misliti. Od nekd se je znašlo miniaturno luknjasto jadro, ki je barkači omogočilo zavidljivo hitrost, ob kateri so se resnejši plavalci le kislomasmehnil. Po nekajurnem štrajku se je zamaščen motor le odločil za skromno sodelovanje. V trdi temi smo začuda vendarle pritavali do naslednjega bolj zaresnega otoka.

Igor Fabjan

sadeža se ugotavlja po vonju, ob katerem si nekateri oblizujejo prste, drugim pa odvrtno smrdi.

Komarji me žrejo, počasi se nad tržnico nabira vročina in neprijetne vonjave postajajo vse močnejše. Čas je, da si oddahnem ob majavi mizici v provizorični gostilni. Zaman se trudim, da bi karkoli naročil v domačem jeziku. Tajščina je nadvse primeren jezik za nesporazume. Dovolj je, da le za spoznanje spremeniš naglas in že dobi beseda čisto nov pomen. »Neung Sprite!« ... Začuden obraz se razjasni šele v četrtem poizkusu: »Aja, Seeeprite!« zategne mali deklíč. »Ja, zakaj pa takoj ne rečeš...« Pohlepno vržem vase še zadnje ostanke pijače z ledom, ki me navdaja z dvomi. Nekajdnevno driskanje v Bangkoku je že davno za mano in nezaupljivost do jedače in pijače je izpuhtela kot jutranja meglica v soparnem dopoldnevu. Zaupam v mojo srečno zvezdo, čeprav se mi je nekajkrat že grdo izneverila.

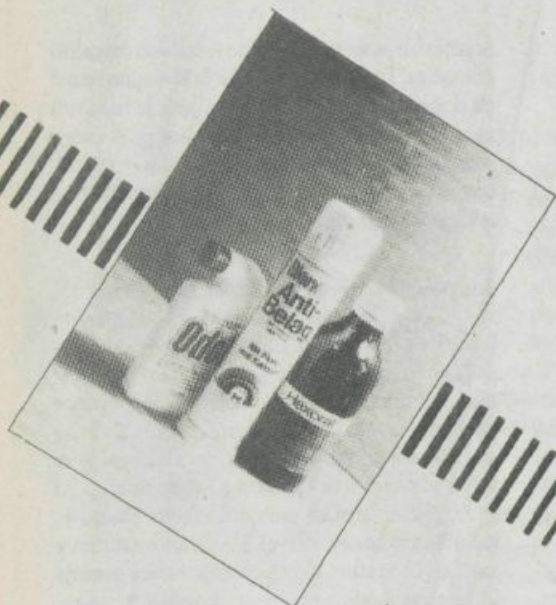
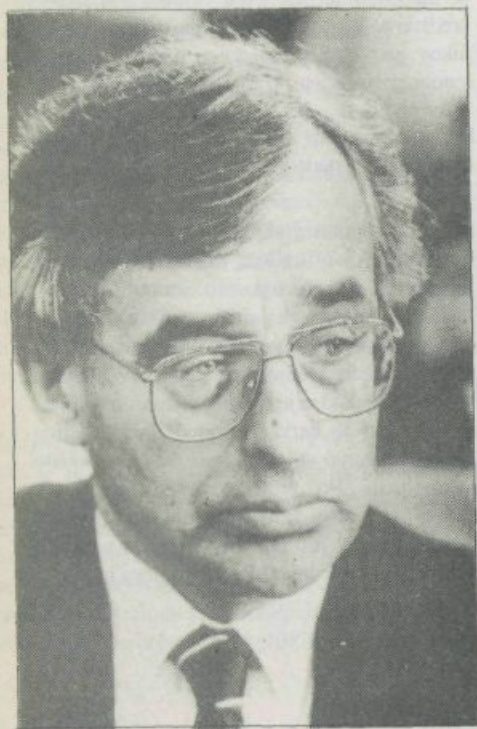
V pričakovanju kitajskega novega leta sem zaman taval po obmorskem mestecu in iskal nekaj, kar bi potrdilo, da se tu res misli kaj

praznovati. »Ne skrbi, jutri bo fešta!« so me mirili domačini. Toda »jutri« je že tu in še vedno se nič ne dogaja. Šele ledeno mrzel pljusk je naznanil začetek vsesplošnega polivanja. Kot polit cucek sem se zaman oziral za »nesramnim« polivalcem, ki je že izginil med množico privoščljivo se režečih domačinov.

Songkran festival je priložnost za vsakogar, da sprosti vse zavore in se pridruži razopsajeni množici starih in mladih, ki z vedrom vode spirajo vse slabo, kar je prineslo staro leto. Kot tujec sem pri polivanju deležen še posebne pozornosti. »Ne jezi se, farang (tujec)! To je za srečo, »se smejoč opravičuje čmolaska in me - za srečo v novem letu - potresa z belim pudrom, ki se neprijetno lepi na premočeno telo. Dneva je kar prehitro konec. »Živel Songkran!« zatulim v zahajajočo kroglo, ki napoveduje konec norenja in se počasi odmajem proti »hotelu«, ki se mi skriva nekje v temačni ulici...

Igor Fabjan

**Gospod Capuder bo jda kani
umakniti goloto iz slovenskih
filmov.**

BRAVO!

Vedno ponižno vdani TRIBUNA

